

MŪSŲ GIRIOS

2009 / 12

*Ramių Šv. Kalėdų,
sėkmingų Naujųjų metų
linki Jums*

UAB "Rovaltra" kolektyvas

A92

MŪSŲ GIRIOS

LIETUVOS MIŠKININKŲ
SĄJUNGOS ŽURNALAS

Leidžiamas nuo

1929 metų birželio

Indeksas 5057, su nuolaida – 5058

2009 m. gruodis

Nr. 12 (740)

ISSN 1392-6829

Leidėjas –

Viešojoji įstaiga „Mūsų Girios“

Tel.

(5) 275 20 47

Tel./faks.

(5) 275 48 28

El. paštas:

info@musu-girios.lt

Adresas:

A. Juozapavičiaus g. 10a

LT-09311 Vilnius

Įmonės kodas 125302897

PVM mokėtojo kodas LT 253028917

A/S LT887044060001501044

AB SEB bankas

REDAKcinė KOLEGIJA

Edmundas Bartkevičius
(pirmininkas),

Raimondas Juzikis,

Andrius Kuliešis,

Romas Kupstaitis,

Vygantas Mierkis,

Remigijus Ozolinčius,

Edvardas Riepšas,

Benjaminas Sakalauskas,

Albinas Tebėra,

Valdas Vaičiūnas

REDAKCIJA

Direktorius – vyr. redaktorius

Rimondas Vasiliauskas

tel. (5) 275 20 47,

mob. tel. (8–687) 10616;

el. paštas: rimondas.v@musu-girios.lt

Atsakingasis redaktorius

Vaclovas Trepėnaitis

tel./faks. (5) 275 48 28,

mob. tel. (8–687) 10614;

el. paštas: vaclovas.t@musu-girios.lt

Redaktorė – korespondentė

Jūratė Rečiūnienė

tel./faks. (5) 275 48 28,

mob. tel. (8–687) 10609;

el. paštas: jurate.r@musu-girios.lt

Spausdino AB „Spauda“

Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius

www.spauda.com

Tiražas 2120 egz.

Dizaino autorius: Algimantas Dapšys

Kaina 11 Lt, su nuolaida 7,50 Lt

„Mūsų Girios“ („Our Forests“) magazine

Editor-in-chief R. Vasiliauskas

A. Juozapavičiaus 10a, Vilnius, Lithuania

Redakcijos ir autorių nuomonė

ne visada sutampa.

Už reklamos turinį redakcija neatsako.

„Mūsų giriose“ išspausdintus straipsnius

ar jų dalis perspausdinti galima tik gavus raštišką

redakcijos sutikimą ir su šaltinio nuoroda.

Redakcija pasilieka teisę redaguoti straipsnius.

Kronika	2
Aktualijos	4
Girininko vaidmuo kintančioje visuomenėje	4
Miškininkystė	10
G. JASINEVIČIUS. Kova su neteisėta medienos ruoša ir prekyba	10
A. KULIEŠIS, A. LEKSTUTIS. Latvijos ir Estijos miškų inventORIZACIJOS ir miškotvarkos darbų ypatumai	11
A. VASILIAUSKAS. Europos šalių miško fitopatologų darbai ir problemos	14
Svetimžemio kenkėjo prevencijai – Europos dėmesys	16
A. JUODVALKIS, S. KARAZIJA, V. MIKŠYS. Neplėnų pagrindinių miško kirtimų kokybė ir ją lemiantys veiksniai	17
Saugomos teritorijos	19
R. VAITKEVIČIŪTĖ. Kadagynai Lietuvoje	19
Urėdijose	22
A. JOČIENĖ, R. BERNOTAS. Mintys iš trečiojo girininkų suvažiavimo	22
Privatūs miškai	25
O. DROBELIENĖ, V. VYŠNIAUSKAS. Labanoro girios glūdumoj – privati kartinė miško buveinė	25
Medžioklė	26
S. PALTANAVIČIUS. Lietuvos medžioklės trofėjų paroda	26
V. PADAIGA. Teritorijos talpa ir miško apsauga	28
Miškas ir visuomenė	31
Išėję negrįžti	32
Naujos pareigos	33
Laisvą minutę	34
Datos	35

KRONIKA

Gruodžio 3-4 d. Briuselyje vyko Europos Komisijos Nuolatinio miškų ūkio komiteto darbo grupės „Medienos ir medienos gaminių žalieji viešieji pirkimai“ 4-asis posėdis. Jame dalyvavo Aplinkos ministerijos Miškų departamento Miškų ūkio plėtros skyriaus vyr. specialistas G. Jasinevičius.

Gruodžio 4 d. Lietuvos žemės ūkio universitete vyko **trečiasis girininkų suvažiavimas**. Jame paminėtos svarbios istorinės datos, susijusios su miškais, išklausti girininkų ir svečių pasisakymai, apžiūrėta girininko darbo kasdienybę ir laisvalaikio pomėgius atspindinti paroda, priimtos 6 rezoliucijos (plačiau – 4 p.).

Gruodžio 4 d. Lietuvos miškų institute vyko COST veiklų FP0803 ir ES0805 **seminaras „Žemės ekosistemų pokyčių vertinimas“**.

Gruodžio 7-19 d. Kopenhagoje (Danija) organizuotoje **JT Bendrosios klimato kaitos konvencijos šalių 15-oje konferencijoje ir Kioto protokolo šalių 5-oje sesijoje** dalyvavo mūsų šalies aplinkos ministras G. Kazlauskas ir viceministras A. Spruogis.

Forume dalyvavo daugiau kaip 15 tūkst. delegatų iš 192 šalių. Jo metu buvo deramasi dėl tarptautinės klimato kaitos sutarties, kuri padėtų užkirsti kelią pasauliniu mastu grėsmę keliantiems klimato kaitos pokyčiams.

Gruodžio 9-11 d. Briuselyje (Belgija) vyko Europos Komisijos **Nuolatinio miškų ūkio komiteto 112-asis posėdis**. Iš Lietuvos jame dalyvavo Aplinkos ministerijos Miškų departamento Miškų ūkio plėtros skyriaus vyr. specialistas G. Jasinevičius.

Gruodžio 11 d. Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegijoje organizuota **Atvirų durų diena**, kurios metu bendrojo lavinimo mokyklų 10-12 klasių (II-IV gimnazijos klasių) moksleiviai ir mokytojai susipažino su šioje kolegijoje galimomis įgyti specialybėmis.

Gruodžio 14 d. Vilniaus miesto Rotušėje organizuotas Vilniaus miesto savivaldybės ir Aplinkos apsaugos skyriaus inicijuotas **ketvirtasis Vilniaus miesto Aplinkosaugos forumas**. Jo metu vyko seminaras, paroda ir gamtosauginių filmų demonstravimas. Skaityti pranešimai apie paviršinių vandenų būklę Vilniaus mieste, želdynų formavimo ir apsaugos strategiją, klimato kaitos įtaką šiems procesams. Demonstruoti 35 stendiniai pranešimai, kelios dešimtys leidybinių darbų apie gamtosaugą.

Gruodžio 16 d. Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegijoje vyko **paroda – konkursas „Žiemos puokštė“**, kurioje demonstruotos kompozicijos, atvirukai, sveikinimai ir kiti rankdarbiai žiemos švenčių tema. Konkurse dalyvavo šalies bendrojo lavinimo mokyklų moksleiviai, jaunieji miško bičiuliai.

Gruodžio 17 d. Generalinėje miškų urėdijoje organizuotas **išplėstinis Generalinės miškų urėdijos kolegijos ir VĮ**

miškų urėdijų miškų urėdų nuolat veikiančio gamybinio susirinkimo posėdis. Diskutuota dėl miškų urėdijų 2010 m. ūkinės – ekonominės veiklos planavimo, taikant ekstremalių veiksmų priemones bei kitais aktualiais klausimais. Miškų urėdų gamybinio susirinkimo ataskaitiniame rinkiminiame posėdyje išrinkta nauja valdyba. Valdybos pirmininku išrinktas Trakų miškų urėdijos miškų urėdas V. Mierkis, jo pavaduotoju – Dubravos EMMU miškų urėdas K. Šakūnas. Į valdybą išrinkti: F. Bakys (Jurbarko miškų urėdas), B. Banys (Telšių), J. Girinas (Kėdainių), A. Kilčauskas (Raseinių), S. Pališkis (Šiaulių). Posėdyje priimtas miškų urėdų pasirašytas pareiškimas LR Seimo pirmininkei, ministrui pirmininkui ir aplinkos ministrui, kuriuo išreiškiama nuomonė, jog valstybiniais miškais neturi būti kompensuojama už turėtą nekilnojamąjį turtą; privačių miško savininkų mokymą ir paslaugų teikimą tikslinga pavesti valstybiniais miškininkams; miškų ūkio valdymo, reguliavimo ir politikos įgyvendinimo funkcijas ir toliau turi vykdyti Aplinkos ministerija; funkcio-

nuojantis miškų valstybinis valdymas yra efektyvus (išsaugojo ekonominį stabilumą net ir sunkmečiu), todėl esminėms valdymo reformoms pagrindo nėra.

Gruodžio 18 d. pasirašyta bendradarbiavimo sutartis tarp Generalinės miškų urėdijos prie Aplinkos ministerijos ir Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos. Šioje atnaujintoje sutartyje siekiama derinti bendrus veiksmus ir racionaliai naudoti žmogiškuosius ir materialinius išteklius, organizuojant ir vykdant miškų priešgaisrinę apsaugą bei miško gaisrų gesinimą. Joje įtvirtintas dviejų institucijų bendradarbiavimas, apsieičiant informacija, teikiant tarnybinę pagalbą ir vykdant bendras operacijas, apmokant personalą, tobulinant jo kvalifikaciją.

Gruodžio 18 d. Generalinė miškų urėdija ir visos 42 miškų urėdijos pirmą kartą **organizavo kalėdinę akciją „Parsinešk Kalėdas į savo namus“**. Akcijos metu miškininkai nemokamai dalino šakas visuose Lietuvos miestuose ir miesteliuose, taip ragindami prisidėti prie gamtos išsaugojimo. Iš viso išdalinta apie 40 tūkst. šakų.

Gruodžio 18 d. Alytuje buvo aptartas rudenį **Alytaus RAAD teritorijoje vykės geriausių privačių miško želdinių konkursas**. Atskiromis kategorijomis dalyvavo atkurtų plynų kirtaviečių bei naujai įveistų miškų žemės ūkio paskirties plotų žemių savininkai. Baigiamajame renginyje išanalizuoti objektai ir išvados, paskelbti konkurso rezultatai, apdovanoti nugalėtojai (plačiau – kitame numeryje).

Gruodžio 21 d. Krekenavos regioninio parko direkcija lankytojų centre, Dobrovolės kaime sukvietė vietinius ir aplinkinių kaimų gyventojus, moksleivius, mokytojus **į renginį „Advento giesmių vainikas“**. Skambėjo Advento giesmės, skaityta poezija.

Gruodžio 21-23 d. aplinkos ministras Gediminas Kazlauskas ir viceministras Aleksandras Spruogis Briuselyje dalyvavo ES aplinkos tarybos posėdyje.

Gruodžio 22 d. LR Seimo **Europos informacijos biure**, įsikūrusiame III-uosiuose Seimo rūmuose, akcijos „Parsinešk Kalėdas į savo namus“ baigiamajame renginyje **atidaryta vaikų fotografijų paroda „Papuokš eglutę miške“**.

* **Aplinkos ministerijoje įsteigtas Saugomų teritorijų ir kraštovaizdžio departamentas**, kuriame yra du skyriai: Kraštovaizdžio skyrius ir Saugomų teritorijų skyrius.

* **Sanitarinė miško apsaugos tarnyba informuoja**, kad atlikus kasmetinį spyglius graužiančių kenkėjų monitoringą Dzūkijos regione, buvo užfiksuotas **pušinio verpiko (*Dendrolimus pini*) populiacijos ženklus pakilimas Varėnos miškų urėdijos miškuose**. Po detalių apskaitų buvo nustatytos pušinio verpiko židinio ribos. 4600 ha pušynų prognozuojamas per 30 proc. lajų nugraužimas. Pagal paklotėje žiemojančių vikšrų skaičių 30-50 proc. defoliacija numatoma 2100 ha, 50-75 proc. defoliacija – 1500 ha ir 75-100 proc. defoliacija – 1000 ha plote. Plotai, kuriuose pagal Miško sanitarinės apsaugos taisyklių 48 p. reikalavimus, reikia naikinti spyglius graužiančius kenkėjus, yra sudėtingos konfigūracijos ir nesudaro vientiso masivo, todėl aviapurškimai turėtų būti vykdomi apie 5000 ha plote.

* **Aplinkos ministerija prašo** ant ledo ar kurioje nors kitoje vietoje pastebėjus sužeistus ar sergančius, negalinčius išskristi paukščius pranešti Gyvūnų globėjų asociacijos specialistams (tel. 8 686 44828), kad būtų suteikta neatidėliotina pagalba.

* **Valstybiniuose gyvūnų globos namuose** vadinamą karantino laikotarpį išbuvę gyvūnai, nepaimti naujų šeiminių, pagal galiojančią tvarką yra utilizuojami. Vilniuje, Liudo Girus g. 131, UAB „Grinda“ Vilniaus gyvūnų globos namų teritorijoje pradėjo veikti **gyvybės vagonėliai**, kuriuose globotiniai laikomi ilgesnį laiką, surandami nauji šeiminių. Tačiau trūksta maisto, pledukų ir kitų gyvūnams reikalingų daiktų. Todėl šių vagonėlių entuziastai bus dėkingi, sulaukę šių daiktų ar bent simbolinės lėšų sumos. Rekvizitai aukoms: Lietuvos gyvūnų globos draugijos Vilniaus skyrius, registracijos kodas 125535218, sąskaitos Nr. LT 04 7300 0100 0246 4463 (Swedbank), Banko kodas BIC-HA-BALT22. Tel. 8686 57137 (R. Rimšėlienė), 8652 44093 (D. Navickienė).

Trečiajame girininkų suvažiavime

Girininko vaidmuo kintančioje visuomenėje

ŽENKLIOS ISTORINĖS DATOS

Lietuvos miškininkystei 2009-ieji ženklūs istorinėmis datomis. Lietuvos didžiosios kunigaikštystės teritorijoje buvusių karališkųjų (valstybinių) miškų apsaugai prieš 480 m. pradėtas taikyti 1529 m. Lietuvos Statutas (jame numatytos baudos). Prieš 450 m. Lenkijos karaliaus Žygimanto Augusto pavedimu LDK medžioklės reikalų tvarkytojas, Gudijos žemės Mstibogovo seniūnas Grigalius Valavičius 1559 m. atliko LDK pirmąją valstybinių miškų inventorizaciją, kurią galima laikyti miškotvarkos pradžia, siekiant nustatyti girių turtų išteklius, naudojimą, išsiaiškinti, kaip apgyventas kraštas. 1557 m. išleistas Valakų įstatymas įteisino šalies gyventojų kūriami neapgyventose miško žemėse, nustatė miško naudojimo, medžioklės tvarką valstiečiams. Lenkijos karaliaus Žygimanto Augusto 1567 m. vasario 27 d. išleistas instrukcijas – nuostatus karališkųjų girių prižiūrėtojams galima laikyti pirmuoju Girininkų įstatymu, kuriame nustatytos jų pareigos, atlygis (žemė) už tarnybą, miško verslų (būdų) kontrolė, mokesčių iš gyventojų rinkimas. 1636 m. išleistas dar vienas norminis dokumentas, kuriuo pradėtas LDK valstybinių miškų pertvarkymas, vadinamas Girių ordinacija (vyko iki 1641 m.). Prieš 370 m. LDK giriose įkurta 11 pirmųjų girininkijų (dabartine miškų administravimo samprata – miškų urėdijų).

Pirmajame girininkų suvažiavime Girininkų tarybos nariai su garbiais svečiais (LŽŪU, 1996 m. gruodžio 13 d.)

Atkūrus Lietuvos valstybę, 1919 m. gruodį įkurta 20 miškų urėdijų, 1929 m. – Lietuvos miškininkų sąjunga, profesinis žurnalas „Mūsų girios“.

1989 m. birželio 10-11 d. Kaune, LŽŪA vyko Lietuvos miškininkų persitvarkymo sąjūdžio suvažiavimas. Jame priimta programa, deklaracija, išrinkta 53 miškininkų sąjūdžio taryba (pirmininkas S. Karazija). Nuspręsta atkurti Lietuvos miškininkų sąjungą.

Šiuose istoriniuose įvykiuose dalyvavusių girininkų, kaip pirmos grandies valstybinių miškų pareigūnų, vaidmuo ir atsakomybė už miškų ateitį nesumenko ir dabar.

ATKŪRUS ŠALIES NEPRIKLAUTOMYBĘ

Po šalies nepriklausomybės atkūrimo pirmasis girininkų suvažiavimas organizuotas 1996 m. gruodžio 13 d. Kaune, LŽŪU. Girininkų tarybos pirmininku išrinktas Vilniaus miškų urėdijos Verkių girininkas Valdas Liegus. Suvažiavime įsimintiną kalbą pasakė LR Seimo pirmininkas V. Landsbergis. Priimtos 4 rezolucijos: dėl miškų valdymo; miškų efektyvesnio tvarkymo ir naudojimo; informacijos apie Lietuvos miškus ir ūkinę veiklą juose; kliūčių demokratinės valstybės kūrimui pašalinti. Nutarta nuo 1997 m. kasmet organizuoti zoniškus girininkų pasitarimus, o kas 4-5-erius metus – girininkų suvažiavimus.

Nuo 2000 m. gruodžio 15 d. Lietuvos miškininkų sąjungos sudėtyje veikia Girininkų bendrija.

Antrasis girininkų suvažiavimas vyko 2004 m. birželio 25 d. Vilniuje. Girininkų bendrijos pirmininku išrinktas Raseinių miškų urėdijos Padubysio girininkas Raimondas Juzikis. Šiame suvažiavime priimtas kreipimasis į Vyriausybę dėl rezervuotų nuosavybės teisių atstatymui miškų būklės ir dėl valstybinių miškų pareigūnų socialinių garantijų bei 2 rezolucijos: „Dėl valstybinių miškų valdymo ir ūkininkavimo kompleksiško“ ir „Dėl girininkų vaidmens miškų ūkyje ir pilietinėje visuomenėje“.

Girininkų bendrijos iniciatyva šiemet gruodžio 4 d. Kaune, LŽŪU organizuotas trečiasis girininkų suvažiavimas. Į jį atvyko 297 girininkai iš 354-ių kviestų, 33 miškų urėdai, iš viso dalyvavo apie 450 miškininkų ir svečių.

ATSAKOMYBĖ UŽ ŠALIES MIŠKUS

Marijampolės miškų urėdijos medžioklės ragų ansamblio trimitininkai, vadovaujami Audriaus Bučinsko, atvykusius girininkus ir jų svečius – girininkus veteranus, miškų urėdus, buvusios Miškų ministerijos ministrus, LR Seimo, Aplinkos ministerijos, Generalinės miškų urėdijos, LŽŪU, Kauno rajono savivaldybės, kitų miškų sistemos įstaigų, visuomeninių organizacijų atstovus – trimitų šaukiniais pakvietė pradėti suvažiavimą. Delegatus pasveikino LŽŪU rektorius prof. Romualdas Deltuvas, LMS prezidentas doc. Edmundas Bartkevičius, Seimo narys Justinas Urbanavičius, aplinkos viceministras Aleksandras Spruogis, generalinis miškų urėdas Benjaminas Sakalauskas, Girininkų bendrijos tarybos pirmininkas, Raseinių miškų urėdijos Viduklės girininkas Raimondas Juzikis, Kauno rajono meras Valerijus Makūnas, su miškų urėdijomis bendradarbiaujančių asociacijų, visuomeninių organizacijų atstovai, jaunieji miško bičiuliai iš Kaišiadorių A. Brazausko vidurinės mokyklos.

Suvažiavimo darbui vadovavo girininkai Vytautas Lukauskas (Kretingos m. u.), Marijonas Vilkelis (Ukmergės m. u.), Kazimieras Balčiūnas (Dubravos m. u.), Artūras Nenartavičius (Vilniaus m. u.).

Su Lietuvos valstybės miškų apsaugos ištakomis, girininkų pareigybės at-

„MŪSŲ GIRIŲ“ archyvo nuotrauka

RIMONDO VASILIAUSKO nuotrauka

siradimu, jos raida susirinkusius supažindino buvęs LŽŪU docentas **Romualdas Mankus**.

LŽŪU rektorius prof. **Romualdas Deltuvas** ir Miškų ir ekologijos fakulteto dekanas doc. **Edmundas Bartkevičius** informavo apie šiemet pradėtą skubotą aukštojo mokslo pertvarką ir jos pasekmes – galimą universitetų, fakultetų jungimą, miškininkų rengimo mažinimą, apie neaiškų girininkų ir kitų miškininkų kvalifikacijos kėlimo finansavimą. Pasak rektoriaus prof. R. Deltuvo, valstybė turėtų kasmet finansuoti bent 25 būsimųjų miškininkų rengimą valstybiniais miškams prižiūrėti.

Apžvelgdamas Girininkų bendrijos veiklą nuo 2-ojo suvažiavimo iki šių dienų, jos tarybos pirmininkas **Raimondas Juzikis** atskaitiniame pranešime pažymėjo:

XXI a. mokslo, technikos, informacinių technologijų naujovės, naujos gamtosauginės problemos keičia mūsų sampratą apie gamtą ir mišką, jų išteklių naudojimą, siekiant gamtos vertybes, miškus išsaugoti ir ateities kartoms. Valstybinės reikšmės miškai užima išskirtiną vaidmenį, vykdam aplinkosauginius, ekonominius ir socialinius visuomenės tikslus. Todėl kai kurių grupių ar institucijų siūlymai privatizuoti šalies miškus, panaudoti juos kompensacijoms už prarastą turtą, pakeisti naudojimo paskirtį iš esmės prieštarauja šių svarbiausių miško funkcijų įgyvendinimui ir pažeidžia Lietuvos piliečių teises.

Girininkų bendrijos taryba griežtai nepitaria keisti esamą miškų sistemos priklausomybę: tai būtų neapgalvotas, trumparegiškas ir vienadienis žingsnis. Deja, visa miškininkų bendruomenė įtraukta į miškų sistemos reorganizacijos, valdymo tobulinimo ir pertvarkos sukurį. Sąmoningai atvirais ir anoniminiais pareiškimais formuojamas valstybinių miškų sistemos institucijų neigiamas įvaizdis. Provokuojant siekiama supriešinti ne tik valstybinėje miškų sistemoje dirbančius girininkus ir miškų urėdus, pavaldžius ir vadovaujančius institucijų vadovus, bet ir visų valstybinių miškų tarnautojus ir miško savininkus. Girininkų bendrijos tarybos vardu kreipiausi į aukščiausias valstybines institucijas, kad būtų stabdomas valstybinių miškų valdymo griovimo procesas. Viešai pareiškėme, kad įžvelgiame grėsmę tinkamai funkcionuoti valstybiniam miškų sektoriui, jei būtų keičiamas vadovaujančios jam institucijos statusas, kuriama viena valstybinė įmonė, dar stambinamos girininkijos.

Kompleksiškai ūkininkaujant didelis dėmesys skiriamas visiems privalomiejiems miško ūkininkams darbams. Reikiamos, aiškiai reglamentuotos lėšos su kaupu grįžta atgal į mišką ir sudaro visas sąlygas girininkui tinkamai rūpintis, tvarkyti ir prižiūrėti miškus.

Per paskutinį nepriklausomybės dešimtmetį girininko ir girininkijos darbuotojų darbas, drįsčiau teigti, kardinaliai pasikeitė. Nuo planinės medienos

ruošos, kurios apimčių įvykdymas buvo girininko gero darbo rodiklis, perėjome prie ekonominio rinkos reguliavimo. Bet tenka apgailestauti, kad, susižavėję užsienietiška technine ir technologine galybe, atsisakome žmogiškųjų išteklių. Girininkų bendrijos taryba pasisakė už tai, kad optimalus, efektyviai ūkininkaujančios girininkijos plotas būtų 2-4 tūkst. ha, o vienam miškininkui specialistui užtektų priskirti 1-1,5 tūkst. ha miško, miško apsaugos ir techninių darbuotojų skaičius priklausytų nuo konkrečių sąlygų (geografinės padėties, gaisringumo, rekreacinės apkrovos, medienos ruošos ir realizacijos apimčių, miškavagysčių ir pan.).

Deja, mūsų pareiškimas buvo priimtas ir suprastas kaip pačių girininkų noras mažinti savo gretas. Nebuvo atsižvelgta nei į apimtį, nei į ūkininkavimo sąlygas. Girininkijose žymiai sumažėjo darbuotojų, ypač eigulių, kurie tiesiogiai vykdo miško sanitarinę, priešgaisrinę bei medienos apsaugą. Girininkai tapo „popieriniais“ vadovais, retkarčiais pasirodančiais miške. Beveik visi girininkų pavaduotojai turi priskirtą miško plotą ir nėra tikrieji girininko pagalbininkai.

Nuo 1996 m. miškų urėdijose girininkų nuo 500 sumažėjo iki 354 arba 29,2 proc. Girininkijų darbuotojų pildyti anketiniai duomenys rodo, kad girininkijose vidutinis valstybinių miškų plotas yra 3089 ha, miškininkui specialistui priskiriama 1632 ha. Didžiausias girininkijos plotas – 6305 ha, o miškininkui specialistui prižiūrėti priskirta net 4882 ha.

Eiguliai, prižiūrintys vidutiniškai 1652 ha valstybinio miško plotą, dar turi užsiimti pagamintos medienos priėmimu, realizavimu. Vis mažiau laiko lieka miškų apsaugos prevencinėms priemonėms – patruliavimui miškuose, bendravimui su kaimų gyventojais. Profesionaliai, kokybiškai atlikti pareigas tampa problema. Todėl būtina keisti ne tik požiūrį, bet ir juridinę bazę, reglamentuojančią girininko ir jo komandos darbą. Reikėtų supaprastinti leidimų miško kirtimams išdavimo, biržių atrėžimo, medienos tūrio nustatymo tvarką, atsisakyti daugkartinių medienos matavimų, keisti miško kirtimo taisykles.

Praėjusiam suvažiavime akcentavau, kad Girininkų bendrijos taryba sugebėjo konstruktyviai bendradarbiauti su Aplinkos ministerijos Miškų departamentu bei Generaline miškų urėdija. Mes buvome aktyvūs ir dažnai surasdavome bendrą kalbą, sulaukdami šių institucijų dėmesio. Kaip pavyzdį pateiksiu priimtą mūsų siūlymą valstybinių miškų sanitariniuose kirtimuose atsisakyti kirstinų medžių ženklavimo spaudais. Bet pastaraisiais metais rengiant girininkams aktualų miško kirtimo taisyklių projektą, girininkų tarybos narių nuomonės nerūpėjo, o radikalių, esminių pakeitimų naujojoje taisyklėje redakcijoje nėra.

Girininkija ir kaimas – glaudžiai susieti, nors kasmet vis daugiau uždaroma mokyklų, bibliotekų, iš kaimo išvažiuoja jauni žmonės uždariauti į užsienio šalis. Norėtusi, kad girininkas būtų pagalbininkas ir patarėjas ne tik malkauti išsiruošusiam kaimo senoliui, atsitiktinai į mišką užklydusiam pašalaičiui, bet ir miško savininkui. O jų yra bemaž 240 tūkst. ir jie valdo apie 38 proc. šalies miškų. Tai tampa aktualu, privačiame miškų sektoriuje vystant miškų ekologines, socialines bei ekonomines funkcijas, užtikrinant racionalių miškų išteklių naudojimą. Iš savo

patirties galiu pasakyti, kad dauguma savininkų savo miškų tvarkymo klausimais dažniausiai kreipiasi į artimiausių girininkų ir miškų urėdijų specialistus. Girininkai pasirengę miškų savininkams teikti konsultavimo, profesionalaus miškininkavimo paslaugas, jei tam būtų skiriamos papildomos lėšos ir specialistų etatai. Esant dabatinei situacijai girininkijose, tokia paslauga neįmanoma.

Dirbame švietėjišką darbą ir su jaunaisiais miško bičiuliais, kurie mus skatina pasitempti, būti pavyzdiniais miškų, gamtos sergėtojais.

Kviečiu kolegas girininkus būti aktyviais visuomenėje vykstančių procesų dalyviais. Kantriai dirbant ir atslinkusi miškų sistemos pandeminė pertvarkos šmėkla bus nebaisi.

Anykščių miškų urėdijos Mikierių girininkas **Laimis Trumpickas** išsakė bendrą valstybinių miškininkų susirūpinimą dėl stringančios valstybinės reikšmės miškų teisinės registracijos Nekilnojamo turto registre. Šiai valstybinei užduočiai miškų urėdijos jau išleido apie 25 mln. litų, kartu su rangovais daug kur dirbo ir patys miškininkai. Bet atėjus sunkmečiui, dėl lėšų stygiaus apskrityse įstrigo ši registracija ir įregistruotų valstybinių miškų perdavimas urėdijoms. O kitąmet žadama naikinti apskritis ir jų administracijas.

Kuršėnų miškų urėdijos Gulbinų girininkas **Raimondas Bernotas** papildė Girininkų bendrijos tarybos pirmininko R. Juzikio išsakytas mintis apie valstybinio ir privataus miškų ūkio sektoriaus sąsajas, bendradarbiavimą, teikiant privačių miškų savininkams miškų apsaugos, veisimo, konsultavimo paslaugas. Jis pažymėjo, kad privatus miškas nėra valstybinio miško konkurentas, kaip kartais bandoma teigti. Svarbu tai, koks miškas auga. „Todėl norėtusi, kad sprendimai dėl miškų priežiūros, atsakomybės ir ūkininkavimo juose būtų naudingi miškui,

žmogui ir priimami atsakingai,“ – sakė girininkas.

Marijampolės miškų urėdijos Pajonio girininkas **Rymantas Vaičaitis** atkreipė dėmesį į kasmet griežtėjančius gamtosauginius reikalavimus miškuose, pagrindinių kirtimų laiko ribojimą, kurį ketinama įteisinti naujose miško kirtimo taisyklėse.

Šiaulių miškų urėdijos Rėkyvos girininkė **Aurelija Jočienė** išsakė susirūpinimą dėl priemiestinių miškų niokojimo, kertant kalėdines eglutes. Miškų apsaugos darbuotojams sunku sudrausminti miškų niokotojus, nes kalėdines eglutes galima kirsti iš privačių miškų ir pardavinėti turgavietėse be leidimų. Ji siūlė įvesti leidimus kalėdinių eglių kirtimui, prieš šv. Kalėdas gyventojams dalinti eglių šakas, kad mažiau pirtų neteisėtai iškirstų eglių. Girininkės manymu, reikėtų supaprastinti leidimų išdavimo tvarką kirsti valstybiniuose miškuose atrėžtas birzes, tobulinti žvėrių padarytos žalos apskaitą miškams (plačiau 22 p.).

Vilniaus miškų urėdijos Dūkštų girininkas **Artūras Nenartavičius** pristatė girininkų socialinės apklausos anketos apžvalgą (į ją atsakė 68 proc. girininkų). Apibendrintais duomenimis, vidutinis girininko amžius – 47 metai, 89,5 proc. girininkų yra lietuviai, 62 girininkams suteikta I klasė, bet apie 50 proc. jų neturi jokių kvalifikacinių klasių, 92 proc. girininkų vedė, 15 proc. girininkų žmonos dirba kartu arba miškų urėdijose, 52 proc. girininkų anksčiau yra dirbę girininkų pavaduotojais, laisvalaikio 40 proc. girininkų pirmenybę teikia medžioklei.

Buvęs ilgametis Kretingos miškų urėdijos Šventosios girininkas **Rimantas Antanas Kviklys** pakvietė girininkus veteranus burtis į Girininkų veteranų klubą, steigiamą prie LMS, nelikti nuošalyje sprendžiant šalies miškų tvarkymo ir valdymo problemas.

Apžiūros parodos ekspozicijos

Seimo narys J. Urbanavičius (dešinėje) įteikia Ministro Pirmininko A. Kubiliaus padėką Šiaulių miškų urėdijos Gruzdzii girininkui J. Šuminskui

Deja, daugiau girininkų išsakyti savo nuomonę apie nūdienos šalies miškų tvarkymo aktualijas ir laikmečio primes-tas problemas, pateikti siūlymų praktinės miškininkystės tobulinimo klausimais nekilo į suvažiavimo tribūną, nors anketos duomenimis tik 53 proc. girininkų patenkinti esamu darbų organizavimu miškų urėdijose. 73 proc. respondentų patenkinamai vertino miškotvarkos projektus ir 77 proc. teigiamai vertino esamą valstybinių miškų valdymo sistemą.

GIRININKŲ BENDRIJOS VEIKLOS ĮVERTINIMAS

Generalinis miškų urėdas **Benjaminas Sakalauskas** apžvelgė ankstesnių girininkų suvažiavimų rezoliucijų aktualumą dabar ir kaip jos buvo realizuotos. Jis pasidžiaugė, kad krizės sąlygomis įvykęs trečiasis girininkų suvažiavimas paneigė gandus apie valstybinio miškų ūkio vidinę krizę, nestabilumą. Nors miškų urėdijose girininkams ir kitiems darbuotojams šiemet atlyginimus teko sumažinti trečdaliu, eiti neapmokamų atostogų, o darbo krūvis liko toks pat, nebuvo protesto akcijų, niurzgėjimų, neliko nepadarytų būtinų miško darbų. Nepasiekė tikslo neva anoniminių girininkų rašyti laišškai šalies vadovams.

Ir krizės metais konstruktyviai bendradarbiaujama su verslo partneriais, LMS bei kitomis visuomeninėmis organizacijomis. Miškų urėdijose, girininkijose neatsisakoma konsultuoti miško savininkus, vyksta jų mokymo kursai, pagal sutartis teikiamos miško darbų paslaugos.

Tačiau vėl prisimintas buvusios žemės ūkio ministrės palaikytas projektas už miesto žemę kompensuoti miškais. Spręstina problema išlieka medienos

Generalinis miškų urėdas B. Sakalauskas įteikia Generalinės miškų urėdijos pasižymėjimo ženklą „Už nepriekaištingą tarnybą“ buvusiam Veisiejų miškų urėdijos Kapčiamiesčio girininkui V. Stacevičiui

prekybos taisyklių tobulinimas, nereglamentuotas gamtos išteklių naudojimas miškuose, nebaigta žemės reforma bei stringanti valstybinių miškų teisinė registracija.

Girininkų darbui efektyvinti miškų atkūrimo srityje generalinis miškų urėdas B. Sakalauskas pasiūlė 2010 m. surengti konkursą daugiausiai ažuolynų atkūrusiai girininkijai nustatyti.

Už aktyvų dalyvavimą Girininkų bendrijos veikloje, ilgametį darbą ir miškų puoselėjimą pareikštos padėkos šiems girininkams:

LR Seimo pirmininkės I. Degutienės – buvusiam ilgamečiam Trakų miškų urėdijos Onušio girininkui Raimundui Balkeliui;

Ministro Pirmininko A. Kubiliaus – buvusiam ilgamečiam Trakų miškų urėdijos Jagelonių girininkui Virgilijui Balčiūnui, Švenčionių miškų urėdijos Švenčionių girininkui Leonui Zabeliai, Šiaulių miškų urėdijos Gruzdzii girininkui Jonui Gintautui Šuminskui;

LR Seimo Aplinkos apsaugos komiteto pirmininko J. Šimėno – Dubravos EMM urėdijos Kačerginės girininkui Kazimierui Balčiūnui, Kazlų Rūdos MM urėdijos Šališkių girininkui Antanui Nickui, Jonavos miškų urėdijos Svilonių girininkui Kęstučiui Kakanui;

Aplinkos ministro G. Kazlausko – Ukmergės miškų urėdijos Pašilės girininkui Marijonui Vilkeliui, Kuršėnų miškų urėdijos Gedinių girininkui Zigmantui Savickui.

Generalinis miškų urėdas B. Sakalauskas įteikė:

Generalinės miškų urėdijos prie Aplinkos ministerijos medalį „**Auksinis ažuolo lapas**“ buvusiam Kretingos miškų urėdijos Šventosios girininkui Riman-

Girininkų bendrijos tarybos pirmininkas R. Juzikis (dešinėje) dėkoja bendrijos veiklos rėmėjai doc. J. Šepetienei

tui Antanui Kvikliui (įteiktas ir simbolinis ažuolas);

Generalinės miškų urėdijos prie Aplinkos ministerijos pasižymėjimo ženklą „**Už nepriekaištingą tarnybą**“ – Alytaus miškų urėdijos Dzirmiškių girininkui Juozui Kašeliui, Jurbarko miškų urėdijos Balandinės girininkui Ramučui Pranaičiui, buvusiam ilgamečiam Veisiejų miškų urėdijos Kapčiamiesčio girininkui Vytautui Stacevičiui, buvusiam Kuršių nerijos NP Nidos girininkui Gediminui Virgilijui Dikšui.

Generalinis miškų urėdas pareiškė **padėkas** – Anykščių miškų urėdijos Mikierių girininkui Laimiui Trumpickui, Biržų miškų urėdijos Kriklinių girininkui Regimantui Vegiui, Kėdainių miškų urėdijos Labūnavos girininkui Remigijui Bučinskui, Raseinių miškų urėdijos Paliepių girininkui Vytautui Bulotui.

Girininkų bendrijos tarybos pirmininkas **R. Juzikis** padėkojo bendrijos veiklos rėmėjams ir propaguotojams, įteikė suvenyrines ažuolo bules (raštus) su istorinėmis datomis – generaliniam miškų urėdai Benjaminui Sakalauskui, LMS prezidentui doc. Edmundui Bartkevičiui, buvusiai LMS sekretorei doc. Janinai Šepetienei, Jurbarko miškų urėdai Faustui Bakiui, pirmajam Girininkų tarybos pirmininkui Valdui Liegui bei žurnalistui Feliksui Žemuliui.

Kauno rajono savivaldybės meras Valerijus Makūnas už indėlį rengiant miškininkus rajono ženklą įteikė LŽŪU Miškų ir ekologijos fakulteto dekanui doc. E. Bartkevičiui.

Anketose 74 proc. girininkų gerai įvertino Girininkų bendrijos tarybos veiklą per pastaruosius 5-erius metus. Panašų vertinimą išreiškė ir suvažiavimo delegatai, įgalioję Girininkų ben-

drijos tarybai toliau vadovauti girininką Raimondą Juzikį (už tai balsavo 226 girininkai). Iki šiol Girininkų bendrijos vykdomuoju organu buvo iš 15 girininkų išrinkta taryba. LMS valdybos pavyzdžiu pakoreguotas Girininkų bendrijos organizacinis valdymas. Iš visų miškų urėdijų išrinkta po vieną girininką, kurie sudarys bendrijos tarybą (valdybą), o iš jos narių bus renkamas bendrijos vykdomasis organas – prezidiumas.

DISKUSIJOS

Suvažiavime kalbėjo per 10 svečių, išreiškdami savo nuomonę, poziciją valstybinių ir privačių miškų tvarkymo, valdymo, ūkininkavimo efektyvumo, gamtos saugos ir kitais klausimais.

Akademikas **Stasys Karazija** apžvelgė, kas buvo numatyta ir ką pavyko įgyvendinti 1989 m. parengtoje Lietuvos miškininkų persitvarkymo sąjūdžio programoje.

Prof. **Romualdo Deltuvo** pastebėjimu, pastarajame dešimtmetyje girininkų suvažiavime ar kitame miškininkų susibūrimo aptariamos panašios problemos, bet iš esmės niekas nesikeičia.

Medienos perdirbėjų asociacijos (MPA) direktorius **Juozupas Zimnickas** dėkojo valstybinių miškų valdytojams už abipusiai naudingą bendradarbiavimą, garantuotą medienos prekybos sutarčių vykdymą, kuris leidžia tinkamai planuoti darbus, vykdyti įsipareigojimus verslo partneriams, darbuotojams. Jis sakė, jog medienos apdirbimo įmonėms sudėtinga bendradarbiauti su privačių miškų savininkais, nes jie neužtikrina stabilios medienos tiekimo. MPA direktoriaus manymu, jokių anoniminių girininkų nebuvo, o yra tik jais prisidengę anoniminiai sukčiai, kurie visokiais būdais bando sukompromituoti valstybinių miškų sistemą, todėl miškininkams dabartiniu laikotarpiu reikia būti ypatingai budriems. J. Zimnickas pateikė Čekijos pavyzdį, kurioje apie 70 proc. metinės miško kirtimo normos iškerta viena privati bendrovė. Jis išreiškė susirūpinimą, kad taip neatsitiktų ir Lietuvoje.

Privačių miškų savininkų asociacijos tarybos pirmininkas, buvęs miškų ūkio ministras **Gintautas Kovalčikas** pažymėjo, jog pasisakyti jį pastūmėjo prieš girininkų suvažiavimą žiniasklaidoje pasirodę A. Gaižučio, A. Vasiliausko, V. Juso pasisakymai keisti esamą miškų valdymo tvarką, perduodant miškus kuruoti kitai ministerijai. „Vadovaujantis tokia valdymo reformavimo idėja, kai medikams

gali vadovauti statybininkas, krašto apsaugai daktaras, miškus gal geriausia būtų perduoti Krašto apsaugos ministerijai,“ – juokais pastebėjo G. Kovalčikas. Kalbos apie geresnį miškų tvarkymą kitos ministerijos pavaldume, pasak kalbėjusiojo, yra tik vieno žmogaus siekis ten įsidarbinti.

Jis padėjo valstybinėms miškų įmonėms už pagalbą gesinant privačius miškus, juos atkuriant, veisiant naujus miškų plotus, teikiant konsultacijas miško savininkams ir siūlė miškų urėdijose mažinti biurokratiją apskaitant atliktus darbus, medieną.

Buvęs miškų ministras prof. **Albertas Vasiliauskas**, remdamasis aplinkos ministrui G. Kazlauskui pateiktu kreipimusi (pasirašė A. Vasiliauskas, R. Klimas, A. Brukas, I. Lazdinis, S. Karazija), išsakė nuomonę, kad dalį Generalinės miškų urėdijos funkcijų reikėtų perduoti naujai įsteigta Valstybinei miškų tarnybai (ypač tas, kurios iš dalies sutampa su naujai įkurtos tarnybos nuostatais), o likusias – Aplinkos ministerijos sudėtyje funkcionuojančiam Miškų departamentui. Taip pat jis pažymėjo, kad silpnoki Generalinės miškų urėdijos ir Miškų departamento darbuotojų štabai, juose stinga praktinės miškininkystės patirties turinčių specialistų. Prof. A. Vasiliauskas kandžiai kritikavo generalinio miškų urėdo vadovavimo stilių, asmenines charakterio savybes. Jo manymu, dabartinė miškų ūkio sistema neturi tvirto užnugario, nes Aplinkos ministerijoje nėra miškininko tarp viceministrų, patarėjų.

Jam oponavęs akademikas **Leonardas Kairiūkštis** teigė, kad nėra būtinybės keisti susiformavusią, stabiliai dirbančią valstybinių miškų valdymo struktūrą. Priešingai, ją reikia stiprinti, centralizuoti kai kurias veiklos funkcijas, nes skubotos reformos gali tik pabloginti esamą situaciją. Akademikas, remdamasis ir savo garbiu amžiumi, ragino politikuojančius neaštrinti situacijos tarp valstybinio ir privataus miškų sektorių, nekliauti vieni kitiems užgaulių etikečių.

Žaliųjų judėjimo vadovas **Rimantas Braziulis** pasisakyme aštriai kritikavo LMSA vadovo Algio Gaižučio veiklą, taip pat kvietė miškininkus šiuo laikmečiu būti budriais, tačiau išreiškė susirūpinimą dėl nesusiklausymo miškų ūkio sistemos viduje.

LMSA pirmininkas dr. **Algis Gaižutis** siūlė nežiūrėti į miškų savininkus vienijančią asociaciją ir privatų miškų sektorių vien pro juodus akinius. Priva-

čių miškų tvarkymui, savininkų konsultavimui prieš keletą metų buvo siūlyta įsteigti 200 privačių girininkijų, kuriose galėjo dirbti kvalifikuoti miškininkai. Jo žodžiais, pastaruoju metu stengiamasi atriboti girininkus nuo konsultavimo, bendravimo su privačių miškų sektoriaus darbuotojais, miško savininkais.

Buvęs miškų ministras **Rimantas Klimas** išreiškė nusivylimą pastarajame dešimtmetyje vykdoma gamtos saugos politika, ypač saugomų teritorijų sureikšminimu Lietuvoje, per didele jų plėtra, griežtu ūkinės veiklos ribojimu. Jis suabejojo šalyje vykdoma miškingumo didinimo politika, kuri skatina už ES pinigų derlingą žemę želdyti mišku, kai kasmet iš bado pasaulyje miršta milijonai žmonių, trūksta duonos.

Diskusijų pabaigoje kalbėjęs generalinis miškų urėdas **Benjaminas Sakalauskas** apgailestavo, jog net ir girininkų suvažiavime bandoma ieškoti juodų dėmių miškų žinybos veikloje. Jo manymu, žema bet kokius įžeidinėjimus kelti į viešumą ir tai atvirai deklaruoti girininkų akivaizdoje. Etikečių lipdymas, atvira pagieža nedaro garbės kai kuriems pasisakiusiems.

„Esu priverstas prisiminti jau istorijos praeitin nuėjusį A. Vasiliausko „genialų“ medžių kirtimo amžiaus didinimo projektą, kurio įgyvendinimui aš tuomet kategoriškai pasipriešinau. Tokio projekto priėmimas neabejotinai privestų kai kurias miškų urėdijas prie bankroto,“ – sakė B. Sakalauskas. – „Šis A. Vasiliausko pareiškimas – tai ne kas kita, kaip bandymas atkeršyti už tuometinį principumą. O ir noras supriešinti valstybinių miškų valdytojus ir privačių miškų savininkus taip pat dirbtinis, siekiant visiems žinomo vieno tikslo“.

Suvažiavimui svarstyti buvo pateiktos 8 rezoliucijos, nepritaikius rezoliucijai dėl miškų ūkio modernizavimo bei dėl privačių miškų valdymo ir tvarkymo. **Primtose šios rezoliucijos:** dėl miškininkų rengimo; valstybinių miškų valdymo; valstybinės reikšmės miškų išsaugojimo; valstybinės reikšmės miškų teisinės registracijos; miško kirtimų laiko apribojimų; elnių žvėrių skaičiaus reguliavimo.

LŽŪU Aktų salės foje surengta miškininkystės istorijos, girininkų veiklos, kūrybos darbų paroda, sulaukusi suvažiavimo delegatų ir svečių susidomėjimo.

Trečiojo girininkų suvažiavimo, įvykusio 2009 m. gruodžio 4 d. Kaune, REZOLIUCIJOS

Dėl miškininkų rengimo

Girininkų suvažiavimas, pritardamas Švietimo ir mokslo ministerijos pastangoms gerinti studijų kokybę ir racionalizuoti jų finansavimą, atkreipė dėmesį į:

- visuotinai pasireiškiantį mažesnę žemės ūkio mokslų studijų patrauklumą tarp gambiausių abiturientų;
- sėkmingą miškininkų ir kitų žemės ūkio mokslų studijų absolventų įsidarbinimą;
- kad miškų žinyba turi tenkintis specialistų savomis lėšomis rengimu.

Prašome:

- naujajame studijų klasifikatoriuje išskirti studijų krypčių grupę, aprėpiančią žemės ūkio, miškininkystės, dekoratyviosios želdininkystės studijas;
- šiai studijų krypčių grupei skirti tam tikrą valstybinių „krepšelių“ skaičių, neatsižvelgiant į priėmimo į mokamas vietas rezultatus.

Dėl valstybinių miškų valdymo

Miškų įstatyme aiškiai apibrėžtos politiką formuojančios, ją įgyvendinančios ir valstybinę kontrolę vykdančios institucijos bei jų funkcijos. Buvusi savarankiška miškų ūkio ministerija likviduota, o miškų ūkio valdymo funkcijos perduotos pradžioje Žemės ūkio ministerijai, vėliau – Aplinkos ministerijai. Pastarųjų metų rezultatai akivaizdžiai liudija, kad sėkmingai užtikrinama valstybinių miškų apsauga, jų išteklių gausinimas ir racionalus naudojimas, įgyvendinami tvaraus ir subalansuoto miškų ūkio principai, todėl kai kurių visuomeninių organizacijų bei institucijų siūlymai keisti miškų ūkio sistemos pavaldumą, reformuoti valstybinių miškų valdymo organizacinę struktūrą, naikinti profesionaliosios medžioklės plotus ir suardyti kompleksinį miškų ūkį neturi jokio pagrindo.

Pareiškiamo, kad:

- šiuo metu veikianti miškų ūkio valdymo sistema grindžiama politiką formuojančią, ją įgyvendinančią ir valstybinę miškų kontrolę vykdančią institucijų atskyrimu bei funkcijų aiškiu apibrėžimu, užtikrina miškų apsaugą, jų išteklių gausinimą ir racionalų naudojimą;
- miškų sistemos atsakomybė ir savarankiškumas gali būti užtikrinami tik tuomet, kai svarbiausi sprendimai dėl miškų ūkio valdymo ir tvarkymo bus priimami dalyvaujant ir pritarant miškų ūkio sistemos vadovams bei miškininkų bendruomenei;
- profesionalios medžioklės plotų, kuriuose įgyvendinamos specialios medžiojamųjų gyvūnų populiacijų gausinimo priemonės, tvarkymas turi būti sudėtinė kompleksinio miškų ūkio veiklos, užtikrinančios ekosistemos stabilumą, dalis.

Dėl valstybinės reikšmės miškų išsaugojimo

Miškai užima 1/3 Lietuvos teritorijos ir yra didžiausias šalies gamtos turtas. Valstybinės reikšmės miškai vaidina išskirtinį vaidmenį. Jie yra pavyzdys racionaliam ir tausojančiam ūkininkavimui, juose sukaupta didžioji dalis saugomų teritorijų, jie tarnauja visų šalies piliečių socialinėms (poilsui, rekreacijai ir t. t.) reikmėms. Siūlymai privatizuoti miškus, panaudoti juos kompensacijai už prarastą turtą, pakeisti jų naudojimo paskirtį žvyro, smėlio karjerų įrengimui, logistikos centrų įrengimui realizavimas pažeistų svarbiausių miško funkcijų vykdymą bei Lietuvos piliečių teises.

Pareiškiamo, kad:

- valstybinės reikšmės miškų privatizavimas, jų panaudojimas kompensavimui už prarastą turtą būtų visų Lietuvos piliečių teisių pažeidimas. Sprendimai šiais klausimais gali būti priimami tik referendumu;
- valstybinės reikšmės miškų bei kitų nuosavybės formų miškų tikslinės paskirties keitimas įrengiant karjerus, logistikos centrus ir panašiai gali būti vykdomas tik išimties tvarka.

Dėl miško kirtimų laiko apribojimų

Lietuvos girininkų suvažiavime apsvaustę Miško kirtimų taisyklių projekte planuojamus miško kirtimų laiko apribojimus įvairių grupių miškuose **pažymime**, kad:

- girininkai pritarė ir pritaria tam tikriems argumentuotiems ūkinės veiklos apribojimams siekiant išsaugoti ir didinti bioįvairovę miškuose, saugant jos komponentus. Tokie apribojimai buvo įteisinti šiuo metu galiojančiose Miško kirtimų taisyklėse;
- girininkai nepitaria naujajame miško kirtimų taisyklių projekte numatomiems žymiai griežtesniems kirtimų laiko apribojimams, daugiausia siejamiems su įvairių rūšių paukščių populiacijos išsaugojimu ir gausinimu. Naujajame projekte ketinama leisti kirsti mišką apie retųjų paukščių lizdavietes tik 5 mėn. per metus, 7 mėn. – pagrindinius kirtimus ir 8 mėn. – ugdymo kirtimus II ir III gr. miškuose, 2 mėn. draudžiami ugdymo kirtimai visuose miškuose. Girininkai mano, kad ne visi šie apribojimai turės esminės įtakos miško faunos gausinimui, tačiau ženkliai neigiamą poveikį – miško valdytojų (ypač miškų urėdijų) ir medienos perdurbėjų ūkinei veiklai ir ekonomikai. Miškų urėdijų ir medienos perdurbėjų veikla yra nenutrūkstamo pobūdžio, todėl būtina užtikrinti nenutrūkstamą medienos tiekimą, darbininkams – nuolatinį darbą. Iki šios dienos neįrodyta, kad siūlomi ūkinės veiklos apribojimai pagausins fauną.

Siūlome:

- nekeisti siūlomų kirtimo laiko apribojimų apie retųjų paukščių lizdavietes;
- atsisakyti bet kokių kirtimo laiko apribojimų IV gr. miškuose; o siūlomą ugdymo kirtimų laiko apribojimą nuo balandžio I d. iki birželio I d. taikyti tik I ir III gr. miškuose bei nacionaliniuose parkuose;
- atsisakyti pagrindinių kirtimų laiko apribojimų III gr. miškuose, o siūlomus šių kirtimų laiko apribojimus nuo kovo I d. iki rugpjūčio I d. taikyti tik II gr. miškuose;
- atsižvelgiant į miško kirtimo laiko ribojimus, keisti pagamintos medienos užpajamavimo tvarką.

Dėl elninių žvėrių skaičiaus reguliavimo

Dabartinė „Elninių žvėrių daromos žalos apskaitos“ metodika reikalauja daug darbo sąnaudų ir neatspindi realios padėties miškuose. Svarbiausia, kad į apskaitos duomenis realiai neatsižvelgiama, reguliuojant elninių žvėrių skaičių. Lietuvos girininkų suvažiavimas, apsvaustęs šį klausimą, **nusprendė**:

- sumedžiojamų žvėrių skaičius turi būti siejamas su nustatytais pažeidimų laipsniu;
- kiekvienas medžiotojų būrelis esamų ir sumedžiojamų žvėrių skaičių turi derinti su girininkų darbuotojais.

Dėl valstybinės reikšmės miškų teisinės registracijos

Valstybinės reikšmės miškų vien medienos vertė yra per 10 mlrd. Lt, o apsauginės, ekologinės, socialinės funkcijos yra neįkainojamos. Šių miškų valdymui, apsaugai bei apskaitai didžiulę reikšmę turi jų įregistravimas nekilnojamojo turto registre. Per pastaruosius 2-ejus metus miškų urėdijos šioms darbams skyrė apie 25 mln. Lt. Tačiau šių metų padėtis bei perspektyvos verčia nuogausti, kad dėl finansinių problemų, kylančių apskrityse įregistruojant miškus valstybės vardu, šie svarbūs darbai gali sustoti.

Pažymime, kad:

- valstybinės reikšmės miškų teisinė registracija yra labai svarbi, siekiant užtikrinti valstybinės reikšmės miškų apskaitą ir apsaugą;
- būtina rasti ir įgyvendinti priemones, kurios pašalintų šiuo metu egzistuojančias kliūtis, įregistruojant valstybinės reikšmės miškus valstybės vardu nekilnojamojo turto registre.

Kova su neteisėta medienos ruošą ir prekyba

Europos Komisija 2008 m. spalį pateikė Europos Tarybai ir Parlamentui svarstyti reglamento projektą dėl medieną ir medienos produktus rinkai teikiančių ūkio subjektų išpareigojimų. Pagrindinis šio siūlymo tikslas – papildyti ir sustiprinti dabartinę ES politikos sistemą ir paremti tarptautinę kovą su neteisėta medienos ruošą ir prekyba. Kitaip tariant, šis reglamentas turėtų užkirsti kelią prekybai neteisėtai paruošta mediena ES ir trečiųjų šalių rinkose.

Europos Komisijos nuomone, neteisėta medienos ruošą yra viena iš svarbiausių miškų naikinimo ir biologinės įvairovės mažėjimo visame pasaulyje priežasčių. Dėl miškų naikinimo susidaro apie 20 proc. visų šiltnamio efektą sukeliančių dujų. Neteisėtai iškirsta mediena rinkoje mažina teisėtai paruoštos medienos konkurencingumą, o šalių vyriausybės praranda daug pajamų.

2005 m. Europos Taryba priėmė FLEGT (Miškų teisės aktų vykdymo, miškų valdymo ir prekybos mediena) reglamentą, kuriame nustatytas medienos importo į ES šalis teisinis pagrindas. Komisija įgaliota pradėti derybas su medieną gaminančiomis šalimis ir organizacijomis, išreiškusiomis norą sudaryti savanoriškus partnerystės susitarimus. 2008 m. Komisija pradėjo derybas su Malaizija, Indonezija, Kamerūnu, Kongu ir Gana dėl savanoriškosios partnerystės susitarimų, kuriais siekiama sustabdyti neteisėtos medienos ruošą ir prekybą.

REGLAMENTO ESMĖ IR ĮGYVENDINIMO PASEKMĖS

Šiuo reglamentu bus nustatomi miško savininkų ir valdytojų, tiekiančių medieną ir jos produktus ES rinkai, išpareigojimai. Medienos tiekėjai privalės užtikrinti, kad mediena būtų pagaminta laikantis reglamente nustatytų reikalavimų. Jų įgyvendinimą kontroliuos įsteigtos arba paskirtos valstybinės institucijos, taip pat bus sudarytos galimybės steigtiis nevyriausybinėms monitoringo organizacijoms. Šių organizacijų veikla bus panaši į miškus sertifikuojančių organizacijų veiklą. Skirtumas tas, kad medienos tiekėjai galės patys parengti deramo patikrinimo sistemas ir atlikti reikiamas

procedūras. Už reglamente nustatytų išpareigojimų nevykdymą medienos tiekėjams bus numatytos sankcijos.

Miško savininkams ir valdytojams teks įrodinėti, kad jie nenaikina miškų ir jų miškuose paruošta mediena tinka ES rinkai. Galima įžvelgti ir teigiamas šio reglamento įgyvendinimo puses: Lietuva prisidės prie bendrai vykdomos ES kovos su nelegalia mediena; bus įkurta naujų darbo vietų; teoriškai sumažės nelegalių kirtimų apimtys, o į biudžetą bus surenkami papildomi mokesčiai iš prekybos teisėtai pagaminta mediena.

LIETUVA DALYVAUJA REGLAMENTO SVARSTYME

Dėl šio reglamento lapkritį Briuselyje vyko penktasis Miškų ūkio darbo grupės posėdis. Tarybai pirmininkaujanti Švedija užsibrėžusi dar 2009 m. patvirtinti reglamento projektą. Ne kartą darbo grupės posėdžiuose buvo išreikšta oficiali Lietuvos pozicija. Mes pritariame kovai su nelegaliai pagaminta mediena, bet manome, kad tinkamai taikomas nacionalinio patikrinimo sistemas dubliuos reglamento projekte numatytos patikrinimo sistemos. Lietuvos miškų įstatymas, miškotvarkos projektai, leidimų kirsti mišką išdavimo sistema sudaro sąlygas legaliai ruošti medieną. Todėl reglamento įgyvendinimas Lietuvoje ne tik neduos teigiamo efekto, bet nustatys naujas prievoles miško savininkams ir medienos perdirbėjams, padidins medienos ir jos produktų gamybos kaštus, sumažins paklausą rinkoje ir paskatins produktų, kurie mažiau draugiški aplinkai, vartojimą.

Miškų departamento atstovai pasiūlė reglamente nustatyti išimtį tiems ūkio subjektams, kurie tiekia medieną Bendrijos rinkai, vadovaudamiesi nacionaline patikrinimo sistema. Komisijos nuomone, jeigu veiksmų būtų imtasi tik nacionaliniu lygmeniu, gali iškilti kliūčių laisvam prekių judėjimui ir iškreipta konkurencija ES rinkoje. Siekiant to išvengti, kovojant su nelegalia medienos ruošą, Komisija siūlo imtis vienos veiksmų višose Bendrijos šalyse.

Švedijos atstovai neskuba daryti išvadų dėl mūsų pasiūlymo – sprendimą dėl

ūkio subjektų išimties turėtų priimti politikai. Todėl ES ministrų susitikime bus pateiktos reglamento svarstymo išvados, o ministrai turės priimti sprendimą, ar nacionalinės patikros sistemos gali užtikrinti legalios medienos ruošą.

KITŲ ES ŠALIŲ POZICIJOS

Mūsų siūlymui pritaria Latvijos, Lenkijos bei kelių Vakarų Europos valstybių atstovai. Kitos ES senbuvės šalys daugiau dėmesio skiria reglamento projekto formuluočiams ir vengia gilesnės dokumento analizės. Svarstant reglamento projektą, išsiskiria dvi pozicijos:

– Vakarų Europos šalys labiau linkusios pritarti reglamento projektui, nors neformalių pokalbių metu dėl reglamento nuostatų galima išgirsti ir priešiškus pasisakymus. Austrijos ir Portugalijos atstovai Tarybai pateikė oficialiai siūlymą – šį reglamentą pakeisti direktyva.

– Rytų Europos šalys laikosi vieningos pozicijos, kad reglamente bus nustatytos papildomos prievoles miško savininkams ir valdytojams, o deramo patikrinimo sistema tik dubliuos nacionalines patikros sistemas.

Tikėtina, kad pozicijos skiriasi dėl skirtingų patikrinimo sistemų. Vakarų Europos šalių nacionalinės patikrinimo sistemos ne tokios griežtos, kaip Lietuvoje. Pavyzdžiui, Skandinavijos ir Vakarų Europos šalyse leidimai miškui kirsti išduodami vadovaujantis liberalesne tvarka nei Lietuvoje, o miškotvarkos projektai ne visais atvejais privalomi.

Dėl akivaizdžiai skirtingų pozicijų šio reglamento svarstymas užsitęsė. Išreikšdamas dėl to susirūpinimą, į Bendrijos atsakingas institucijas spalį kreipėsi Europos Parlamento Aplinkos komiteto pirmininkas. Jis pasiūlė suorganizuoti bendrą susitikimą su ministrais ir Aplinkos komiteto nariais. Gal tai padės pasiekti konsensų, priimtina visai Europos Sąjungai.

GEDIMINAS JASINEVIČIUS

Aplinkos ministerijos Miškų departamento
Miškų ūkio plėtros skyriaus
vyriausiasis specialistas

Latvijos ir Estijos

miškų inventorizacijos ir miškotvarkos darbų ypatumai

Latvijoje ir Estijoje vykdoma miškų inventorizacija, miškotvarkos darbai, tvarkomi miškų registrai, lyginant su Lietuva, turi daug bendrų, bet kartu ir savitų bruožų. Žvelgiant į tolesnę mūsų šalies miškų inventorizacijos, miškotvarkos darbų plėtrą yra tikslinga susipažinti su nuveiktais darbais, įgyta patirtimi kaimyninėse šalyse.

Visos Baltijos šalys vykdo nacionalinę miškų inventorizaciją. Estija ją pradėjo metais vėliau (1999) nei Lietuva. Jų metodika gerokai skiriasi nuo naudojamos mūsų šalyje. Naudoja beveik dvigubai mažesnio ploto barelius, taip pat gerokai mažesni barelių skaičių, skirtą medynų apskaitai, tačiau žymiai didesni nei Lietuvoje barelių skaičių kirtimų apskaitai. Tai leidžia gauti duomenis apie kasmetinius kirtimus Estijos miškuose. Nuo pat NMI pradžios gautus duomenis Estija naudoja šalies miškų apskaitai, teikia juos tarptautinėms organizacijoms. Šiuo metu apjungę NMI duomenis su sklypinės inventorizacijos duomenimis yra sudarę vientisą Estijos miško išteklių duomenų seką nuo 1958 m. Įdomu pažymėti, jog daugelio medžių rūšių vidutiniai medynų tūriai yra artimi atitinkamiems Lietuvos miškų rodikliams. Estijos eglynų gerokai didesni, o pušynų atitinkamai mažesni nei Lietuvos atitinkamų medžių rūšių medynų vidutiniai tūriai.

Latvijos NMI buvo pradėta 2004 m., joje panaudota dauguma metodinių sprendimų, naudojamų Lietuvos NMI. Dabar atliekamas Latvijos I-osios NMI duomenų apdorojimas. Latvijos NMI inventorizavo daug naujų miško plotų.

Latvijos sklypinės miškų inventorizacijos darbų turinį ir tikslumą apibrėžia Vyriausybės nutarimas „Miškų inventorizacijos ir miškų valstybės registro tvarkymo taisyklės“. Duomenys registruojami ir kontroliuojami Valstybinės miškų tarnybos girininkijų ir vyr. girininkijų specialistų. Inventorizuotojai turi pateikti miškų registrai grafinius ir atributinius duomenis formate, patvirtintame Vyriausybės.

Pagal Latvijos teisės aktus miško savininkai ir valdytojai privalo pateikti miškų valstybės kadastrui naujus miško inventorizacijos duomenis kas 10 metų. Už jų pateikimą kompensacijos nemokamos. Šie duomenys yra prielaida gauti Europos Komisijos paramą miškininkystės veiklai. Nuo nekilnojamojo turto mokesčio atleidžiami savininkai, turintys spygliuočių jaunuolynų iki 40 ir lapuočių – iki 20-ies metų amžiaus.

Pagal Latvijos Vyriausybės nustatytą tvarką, inventorizaciją gali vykdyti registruoti matuotojai, kurių kompetencija kasmet atestuojama Valstybinės miškų tarnybos. Miško inventorizuotojais gali registruotis visi diplomuoti miškininkai (iš viso įsiregistravę per 400 inventorizuotojų), tačiau dirbančių profesionalų yra apie 150. Inventorizuotojo licencija gali būti stabdoma metams, jei daugiau nei 10 proc. ploto inventorizacija atlikta blogai. Kasmet taip sustabdoma 12-15 licencijų. Sklypo plotas nustatomas 0,1 ha detalumu. Visų tiesiogiai nustatomų pagrindinių medyno rodiklių tikslumas – aukščio, skersmens, skalsumo ar skerspločių sumos ± 10 proc. Kasmet privačiuose miškuose inventorizuojama apie 15 000 kadastrinių vienetų vidutiniškai po 8 ha ploto. Duomenų bazėms formuoti nemo-kamai suteikiamos programinės priemonės, tačiau jos nėra pri-

valomos – dalis inventorizuotojų naudoja savo pasirinktą programinę įrangą.

Regioninės girininkijos specialistai įvertina inventorizacijos duomenų kokybę, tvirtina šiuos duomenis ir priima sprendimą registruoti duomenis valstybės registre. 2007 m. tarnyba patikrino 10 327 inventorizacijos ataskaitų ir 10 081 įregistravo valstybės registre. Registruoti duomenys prieinami savininkui, visoms valstybės institucijoms, mokesčių inspekcijai. Duomenų vartotojai moka už duomenų parengimą. Miško savininkai kartą per metus turi teisę gauti duomenis nemokamai.

Miško naudojimo apimtys valstybiniais miškams nustatomos Valstybinės miškų tarnybos pagal plotą 5-eriems metams. Yra pasiūlymų nuo kirtimo normos pagal plotą (tūrį) pereiti prie normos pagal vertę ir kirsti prieaugį, išreikštą pinigais. Miško savininkas ar valdytojas privalo gauti leidimą medžiams kirsti, taip pat melioracijos priemonėms statyti ir rekonstruoti, keliams statyti, trąšoms ir pesticidams panaudoti. Savininkas privalo rašytine forma kreiptis į Valstybinės miškų tarnybos girininkiją tokiam leidimui gauti.

Girininkijos specialistai patikrina vietoje, ar norima vykdyti priemonę atitinka reikalavimus ir gali būti vykdoma. Biržių šliejimas tarp gretimų valdų nėra kontroliuojamas.

2007 m. tarnyba išdavė 141 200 ha plotui 69 392 kirtimų leidimus, iš kurių 20 802 – valstybiniuose ir 48 590 – kitos nuosavybės miškuose.

2007 m. tarnyba išdavė 433 leidimus 423 ha miško žemės transformacijai infrastruktūros, elektros linijų, vandens rezervuarų, ūkio objektų įrengimui bei statybai.

Latvijos valstybiniai miškai inventorizuojami kasmet reguliariai, vidutiniškai dešimtadalyje ploto (2000-2009 m. laikotarpyje po 93-312 tūkst. ha kasmet). 1 ha miško inventorizacija 2000-2004 m. ir 2009 m. kainavo 9,46-12,75 Lt, t.y. beveik dvigubai pigiau nei Lietuvoje. 2005-2008 m. kaina padidėjo iki 18,04-24,26 Lt/ha. Ryškiai padidėjusi inventorizacijos darbų kaina susijusi tiek su šios srities specialistų poreikiu 2005-2008 m. padidėjimu, tiek su darbų turinio pasikeitimu.

Akcinė bendrovė „Latvijos valstybiniai miškai“ organizuoja valstybinių miškų inventorizacijos konkursus, nustato papildomus rodiklius, reikalingus inventorizuoti, užtikrina lauko darbų kontrolę 5 proc. inventorizuoto ploto, patikrinant ne mažiau kaip 0,5 proc. inventorizuotų medynų. Yra 4-6 bendrovės, o pagal naują technologiją (taikant skenavimą) – 2-3, galinčios atlikti inventorizacijos darbus. Valstybiniai miškai planuoja iki 2014 m. visus miškus registruoti žemės registre, apmatavus juos geodeziškai. Šį darbą vykdo 29 žmonių grupė valstybinių miškų įmonėje.

Sklypinės miškų inventorizacijos duomenis Latvijos valstybiniai miškai naudoja miškų statistikų parengimui, ūkinės veiklos projektavimui, pagrindinių kirtimų 5-erių metų normos skaičiavimams bei miško kapitalo vertei nustatyti. Metinė kirtimo norma kontroliuojama 5-erių metų laikotarpiui, paskirų metų kirtimų apimtys nekontroliuojamos. Latvijos Vyriausybė, siekdama sušvelninti ekonominės krizės padarinius Latvijos medienos pramonei, nusprendė kasmet 2009-2011 m. tiekti pa-

Estijos miškininkystės ir miško apsaugos tarnyboje

pildomai iš valstybinių miškų 2 mln. m³ medienos. Ši priemonė pasiteisino. Medienos pramonei tai padėjo išsilaikyti turimose rinkose. Valstybiniai miškai dėl padidinto medienos tiekimo ne tik nepatyrė nuostolių, bet turi apčiuopiamos naudos, kadangi jau metų pradžioje medienos kainos stabilizavosi, o nuo kovo – balandžio ėmė kilti. Manoma, kad papildomas medienos tiekimasis iš valstybinių miškų galėtų būti užbaigtas 2010 vietoj 2011 metų.

Akcinė bendrovė „Valstybiniai miškai“, vadovaudamasi Vyriausybės nustatyta tvarka, kasmet informuoja valstybės miškų registrą apie pagrindinius ir visus kitus kirtimus, miškų atkūrimą, pažeidimus, chemijos panaudojimą, naujai įrengtus kelius, taip pat apie medynų ribų pokyčius po visų rūšių kirtimų. Tai yra prielaidos nepertraukiamai miškų inventorizacijai valstybiniuose miškuose vykdyti.

Valstybiniai miškai 2008 m. pradėjo naujos miškų inventorizacijos, pagrįstos miškų skenavimu (LIDAR), tyrimo darbus. Gauti rezultatai teikia vilčių, jog ši technologija gali būti sėkmingai taikoma grynuose, paprastuose medynuose jau artimiausioje ateityje tiek miškotvarkos procese, tiek ir parengiant biržės pardavimui stačiu mišku. Latvijos valstybiniai miškai kasmet stačiu mišku parduoda beveik 3 mln. m³ medienos. Biržių paruošimas kasmet kainuoja apie 700-800 tūkst. latų (3,5-4 mln. Lt), vidutiniškai 1,2-1,3 Lt/m³). Latvijos valstybinių miškų specialistų vertinimu sklypinės inventorizacijos metu brandžių medynų tūriai yra mažinami 7-12 proc.

Latvijos valstybiniuose miškuose dirba apie 100 specialistų grupė, kuri atlieka ilgalaikį, strateginį ir operatyvinių miško kelių tiesimo, melioracijos griovių įrengimo, miško kirtimo, atkūrimo ir medienos prekybos planavimą. Rengiami perspektyviniai, taip pat detalūs techniniai ir operatyviniai visų išvardintų darbų planai. Miško kirtimų planai derinami su kelių statyba. Ir pagrindiniai, ir tarpiniai miško kirtimai, kaip ir kelių bei sausinamojo tinklo statybos darbai, maksimaliai koncentruojami. Biržių šliejimui, kaip ir Lietuvoje, taikomi panašūs reikalavimai – 7-eri metai.

Statant kelius daugiausia orientuojamasi į žiedines sistemas. Tuo siekiama išvengti, kad jų nesuniokotų kiti vartotojai. Keliai paprastai įrengiami prieš 2-ejus metus iki biržių eksploatacijos, melioracijos sistema įrengiama ar sutvarkoma prieš 4-erius metus. Miško kelių įrengimo ir remonto ilgalaikiai planai šiuo metu siekia 2020 metus.

Valstybiniuose miškuose kasmet pagrindiniais kirtimais kerta apie 4 mln. m³ ir 900 tūkst. – ugdymo. Kartu su neplanuotais sanitariniais, trasų ir kitais kirtimais, kertama vidutiniškai

Pas Latvijos valstybinius miškininkus

5,2-5,3 mln. m³ medienos. Valstybiniam miškams sudaromos ilgalaikės pagrindinių kirtimų programos, užtikrinančios vieno kirtimų apimtį 60-čiai metų į priekį.

Estijos miškotvarka 1919-1998 m. buvo valstybinė. 1999-2003 m. miškotvarkos projektus galėjo rengti tiek privačios, tiek ir valstybinės įmonės. Nuo 2004 m. gegužės miškotvarkos projektus gali rengti licencijuotos įmonės bei juose dirbantys specialistai, turintys specialius leidimus, išduodamus išlaikius teorinį ir praktinį miškų inventorizacijos bei miškotvarkos egzaminą. Valstybinių miškotvarkos įmonių neliko.

Savininkas, turėdamas 2 ha ir didesnę miško valdą ir norėdamas vykdyti pagrindinį plyną ar atrankinį kirtimą, taip pat retinimą, turi turėti miškotvarkos projektą, ne senesnę nei 10 metų, registruotą Miškų registre. Nuo 2009 m. miškotvarkos projektas nebūtinai, užtenka inventorizacijos duomenų, įregistruotų Miškų registre.

Miškotvarkos projektai sudaromi pagal taisykles, patvirtintas Aplinkos ministro (2009 01 16), kuriose numatyti pagrindiniai reikalavimai sklypinei miškų inventorizacijai ir miškotvarkos projektui.

2009 m. pradėtas pilotinis projektas Estijos miškų inventorizacijai vykdyti Lidar-o priemonių pagalba. 1995-2007 m. suomių bendrovė *FM Kartta* vykdė Estijos miškų aerofotografavimą, nuo 2008 m. jį vykdo Estijos Žemės tarnyba nuosavu lėktuvu ir technologija. Žemėlapius estai rengia, naudodami specialią programinę įrangą „Topos“.

Miškų inventorizacija. Vidutinis sklypo dydis Estijos valstybiniuose miškuose – 1,7-1,8 ha, o privačiuose – tik 1 ha. Pagrindinis metodas akinis; svarbiausia – tikslumas, kuris turi būti pasiektas inventorizacijos metu. Tikslumas vidutinio aukščio – 10 proc., ne > 2 m, skersmens – 10 proc., ne > 2 cm, skerspločių sumos – 15 proc., tūrio – 20 proc.

Valstybiniuose miškuose 35 inventorizuotojai, dirbantys įmonės sudėtyje, vykdo nepertraukiamą inventorizaciją. Vieno inventorizuotojo metinė norma – 3500 ha. Miško savininkas, pateikęs miško valdos inventorizacijos duomenis centrui, turi teisę gauti patirtų išlaidų kompensaciją iki 200 kronų už 1 ha (apie 44 Lt/ha).

Ūkinių priemonių projektas. Miškotvarkos metu projektuojami valymai medynuose iki 8 cm skersmens, retinimai – iki vidutinio amžiaus, sanitariniai, atrankiniai ir brandžių medynų kirtimai. Miškų atkūrimas gali būti vykdomas sėjimu, sodinimu, natūraliu atkūrimu, dirvos paruošimu. Spygliuočių ir lapuočių rūšių medynai atkuriami sėjimu ir sodinimu, ker-

tami 3 ha ploto biržėmis, jeigu jų plotis – 100 m ir mažiau – 5 ha ploto. Lapuočių medžių rūšių biržių, atkuriamų atžėlimu, plotas atitinkamai – 3 ha, jei jų plotis < 100 metrų – maksimaliai 7 ha ploto.

Saugomose teritorijose maksimalus plyno kirtimo biržių plotas – 2 ha.

Nauji kirtimai arčiau 100 m nuo senos kirtavietės leidžiami po 4-erių metų, jei sena kirtavietė yra atsikūrusi pušimi ar egle, arba po 2-ejų metų, kai kirtavietėje yra atsikūrę minkštieji lapuočiai. Atrankiniai grupiniai, juostiniai kirtimai vykdomi ne didesnėmis kaip 10 ha biržėmis.

Geros miškininkystės praktikoje plyni ažuolo, uosio kirtimai nėra rekomenduojami. Pušies, eglės, ažuolo, uosio, beržo, drebulės kirtimo amžius didėja, blogėjant augavietės sąlygų bonitetui. II boniteto pušis kertama 90-ies metų, eglė – 80-ies, ažuolas, uosis – 100-o metų, beržas – 70-ies, drebulė – 40-ies, juodalksnis – 60-ies metų.

Plyni kirtimai leidžiami medynuose, kurių skersmuo 1,3 m aukštyje, pušynuose – 28 cm, eglynuose – 26 cm ir beržynuose, priklausomai nuo boniteto: Ia-I – 26 cm, II – 24 cm, III – 22 cm, IV – 18 cm ir V-Va – 16 cm.

IŠVADOS

- Latvijoje ir Estijoje privaloma sklypinė miškų inventorizacija, vykdoma kas 10 metų; vykdo privačios miškotvarkos įmonės. Kiekvienoje šalyje yra 4-6 stambesnės privačios įmonės, galinčios vykdyti didesnius sklypinės miškų inventorizacijos bei projektavimo užsakymus. Estijoje inventorizuotojai inkorporuoti į valstybinių miškų įmonę (RMK).
- Latvijos valstybiniuose miškuose daromi operatyviniai, taktiniai ir strateginiai miško ugdymo, pagrindinių kirtimų, miškų melioracijos ir kelių statybos kompleksiniai techniniai projektai, pagal galimybes maksimaliai koncentruojant visą veiklą.

- Latvijos miškų inventorizacijos metu pagrindiniai rodikliai: aukštis, skersmuo, skalsumas ar skerspločių suma nustatomi 10 proc. tikslumu.
- Estijos miškų inventorizacijos metu rodiklių nustatymo tikslumas yra diferencijuotas: aukščio, skersmens – 10 proc., tūrio – 20 proc. Bitterlich'o barelių taikymas inventorizacijos technologijoje neregamentuojamas. Estijoje grafiniai valdų ribų nukrypimai iki 10 metrų yra ignoruojami.
- Estijos valstybiniuose miškuose vykdoma nepertraukiama inventorizacija (dirba 35 specialistai), Latvijos valstybiniuose miškuose sukurtos visos prielaidos pereiti prie nepertraukiamos miškų inventorizacijos.
- Estijoje taikyta miškotvarkinio projektavimo liberalizavimo privačiuose miškuose praktika nepasiteisino. Nuo 2005 05 01 sklypinė miškų inventorizacija, ne senesnė 10-ies metų, bei miškotvarkos projektai visoms valdoms, didesnėms nei 2 ha, tapo privaloma.
- Liberaliausia inventorizuotojų atestavimo tvarka yra Latvijoje. Estijoje panaši kaip ir Lietuvoje. Estijoje licencijuojamos ir įmonės pagal jų techninį pajėgumą vykdyti duomenų bazių formavimo darbus.
- Latvijoje ir Estijoje pakankamai didelis dėmesys skiriamas sklypinės miškų inventorizacijos kontrolei, duomenų tvarkymui. Estijoje sklypinę miškų inventorizaciją nuolat tikrina 10 specialistų. Latvijoje privačių miškų grafinius duomenis į registrą perkelia 20 specialistų.
- Estijoje susiformavusi gana aktyvi miško žemės rinka. 2001-2007 m. kasmet buvo perkama – parduodama 38–58 tūkst. ha miškų. Vidutinė 1 ha miško kaina nuo 12–13 tūkst. EEK 1996-1997 m. padidėjo iki 20–24 tūkst. EEK 2006-2007 metais.

Prof. habil. dr. ANDRIUS KULIEŠIS
ANTANAS LEKSTUTIS

Entomologiniai skaitymai

Siekiant išvengti vabzdžių kenkėjų masinio antplūdžio miškuose būtina laiku ir kokybiškai taikyti apsaugos priemones. Pagrindinės iš jų yra miško ūkinės, pagrįstos vabzdžių – miško kenkėjų rūšinė sudėtimi, jų biologiniais savitumais, integracinio metodo taikymu.

Šiuo klausimu nemažai diskutuojama, rengiami moksliniai skaitymai, kurie pastaruoju metu tapo tarptautiniais. Skaitymai skiriami konkrečių mokslininkų darbams, vertinamas jų indėlis. 2008 m. rudenį moksliniai skaitymai buvo skirti prof. Andrejui Iljinskiui, pasaulyje pripažintam miškų entomologui. Daug dėmesio jis skyrė ir Lietuvos entomologijos mokslo vystymui, specialistų rengimui. Skaitymai vyko Visos Rusijos miškininkystės ir mechanizacijos insti-

tute (Puškino, Maskvos sritis), kuriame daug metų mokslininkas dirbo.

Kitas žymus entomologas, entomologinių vadovėlių autorius, daug nuveikęs vystant entomologiją plačiąja prasme, – prof. Aleksejus Voroncovas. Jis yra lankęsis ir Lietuvoje. Jo garbei 2009 m. pavasarį buvo surengti moksliniai skaitymai Maskvos miško technikos universitete (Stroitel, Maskvos sritis), kuriame jis daug metų dirbo katedros vedėju.

Žymiam entomologui prof. Olegui Katajevui skirti moksliniai skaitymai (konferencija) buvo organizuota šį rudenį Sankt-Peterburge. Į Miško technikos akademiją, kurioje O. Katajevas daug metų vadovavo Zoologijos katedrai, atvyko buvę profesoriaus mokiniai.

Trijų dienų skaitymuose pateikti 43 pranešimai. Dalyvavo mokslininkai iš Maskvos (prof. E. Mozolevskaia), Volgogrado (prof. M. Belickaja), Krasnojarsko (J. Barančikov), Jekaterinburgo (G. Klobukova), Čeliabinsko (G. Sokolov), Tiraspolio (O. Antiuchova), Voronežo (V. Golub), Charkovo (prof. V. Meškova). Skaitymuose su pranešimais apie Lietuvos entomologų darbus dalyvavo ir šių eilučių autorius.

Įdomu tai, kad Sankt-Peterburgo akademijos rektorius prof. A. Selichovkin taip pat yra entomologas.

Tęsiant gražias mokslinių konferencijų tradicijas, šeiminingai skaitymų dalyviams organizavo turiningas išvykas į garsius Sankt-Peterburgo muziejus.

Prof. VYTAUTAS VALENTA

Europos šalių miško fitopatologų darbai ir problemos

Rusijoje, Permėje rugsėjo 7-13 d. vyko dvi Tarptautinės konferencijos: penktoji tarptautinė konferencija „Grybų tyrimai biogeocenoze“ ir septintoji tarptautinė konferencija „Miško fitopatologijos bei mikologijos problemos“.

Konferencijai „Miško fitopatologijos bei mikologijos problemos“ pateiktuose pranešimuose nagrinėtos tokios temos: grybų biotos struktūra ir funkcijos miškų ekosistemose; įvairių grybų rūšių taksonomija, biologija ir ekologija; grybų vaidmuo miško struktūrų formavimo bei destruktijos procesuose; medienos irimo procesas miško ekosistemose; antropogeninių veiksnių įtaka mikocenozų struktūroms ir grybų rūšims.

Pranešimus pateikė žymiausi mikologijos bei fitopatologijos mokslo darbuotojai, dirbę arba tebedirbantys prestižiniuose Rusijos universitetuose bei Mokslų akademijos struktūriniuose padaliniuose, o taip pat šių sričių specialistai iš NVS valstybių bei gretimų šalių (Lietuvos, Lenkijos, Suomijos, Serbijos ir kt.). Konferencijos išvakarėse išleistoje knygoje buvo įdėtos plačios 58-ių pranešimų santraukos, tarp jų – ir šio straipsnio autoriaus pranešimas „Medieną pūdančių grybų vaidmuo eglės medynų destruktijos ir atkūrimo procese“, kuris buvo įtrauktas į abiejų konferencijų bendro plenarinio posėdžio darbotvarkę. Leidinyje įdėti ir Lietuvos miškų instituto doktorantės Aistės Bagdžiūnaitės pranešimas „Medieną pūdančios grybai Lietuvos beržynuose (*Betula pendula* Roth)“ bei Kauno botanikos sodo darbuotojų (V. Snieškienė, V. Juronis, A. Stankevičienė) kolektyvinis pranešimas „Introdukuotų spygliuočių patloginė būklė Lietuvos miškuose“.

Konferencijos dalyvių pranešimuose pateikta informacija yra aktuali ir mūsų šalies miškininkams, dirbantiems miško sanitarinės apsaugos srityje. Mums ypač aktualu susipažinti su visos Rusijos miškų ūkio mokslinio tyrimo instituto mokslo darbuotojų kolektyviniame pranešime – „Beržų bakterinės vandenės epifitotija Rusijos europinės dalies miš-

kuose 21-jo amžiaus pradžioje“ pateikta informacija apie bakterinės vandenės paplitimą ir jos keliamą pavojų beržų medynams.

Autoriai teigia, kad beržų bakteriozė – seniai žinoma liga, dažnai pažeidžianti beržynus įvairiuose regionuose. Liga daug kartų buvo išplitusi Ukrainoje (1979 m.), Lenkijoje (1978 m.), Kazachijoje (1983 m.), o XXI a. Pradžioje – ir Baltarusijoje (2004 m.). Rusijoje ši liga praėjusio šimtmečio aštuntame dešimtmetyje tūkstančius hektarų beržynų pažeidė Kurgano (100 tūkst.ha) ir Čeliabinsko (60 tūkst. ha) srityse. 2003-ais metais bakteriozėmis sergančių įvairių medžių (ne tik beržo) užregistruota 16,6 tūkst.ha Maskvos, Kalugos ir dešimtyje kitų šalies regionų miškuose. 10,2 tūkst. ha bakteriozės pažeistų ažuolynų aptikta Krasnodaro srityje ir tūkstančiai hektarų bakterinės vandenės pažeistų beržynų Baškirijos Respublikoje ir Smolensko srityje.

Rimtą dėmesį mums derėtų atkreipti į prof. N. Fiodorovo bei jo bendradarbių paskelbtus tyrimų rezultatus, kurie rodo didelį bakterinės vandenės išplitimą visoje Baltarusijos teritorijoje, ypač Logoisko ir Pinsko miškų ūkių beržynuose. Liga dažniausiai aptikta pribręstančiuose bei brandžiuose I-II boniteto grynuose arba su nedidele kitų medžių priemaiša medynuose, augančiuose drėgnose ir drėnokose augavietėse. Daugiau pažeistų medynų pastebėta miškų pakraščiuose, šalia kelių bei kitokių miško proskiebių. Autoriai teigia, kad medynuose, kuriuose bakterinės vandenės pažeistų medžių aptinkama apie 50 proc., 15 proc. iš jų nudžiūsta dar tais pačiais metais, o kiti, likę vegetuoti medžiai (25-30 proc.) kitais metais tampa džiūstančiais arba stipriai pažeistais.

Iš duomenų, esančių mūsų Miško sanitarinės apsaugos tarnybos ataskaitose, nesunku suvokti, kad pastaraisiais metais gal ši liga buvo pasirodžiusi ir Lietuvos beržynuose. Džiūstantys beržynai 2004 m. buvo aptikti 12-kos miškų urėdijų miškuose (386 ha). Maždaug tiek pat (327 ha) beržynų nudžiūvo ir 2008 m. Kauno, Panevėžio bei Pakruojo

miškuose. Deja, konkrečios jų džiūties priežastys išsamiai nenustatytos ir plačiau neaptartos dar iki šių dienų.

Negausūs literatūriniai duomenys rodo, kad vandenligėmis vadinamas medžių ligas dažniausiai sukelia *Erwinia* genties bakterijos. Beržų vandenligių sukėlėjais vieni autoriai nurodo bakterijas *E. multivora*, antri – *E. carotovora*, dar kiti – *E. nimipressurallis*. Tačiau šiomis bakterijomis pažeistų beržų bei beržynų būdingiausi požymiai aprašomi beveik vienodai.

Prof. N. Fiodorovo duomenimis, ant pažeistų kamienų bei šakų aplink nudžiūvusias smulkias šakeles pirmiausia pasirodo įdubusios ovalios arba pailgos dėmės. Dėmėse žievė apmiršta ir patamsėja. Pažeistos stambesnės šakos taip pat pradeda džiūti, todėl laja išretėja. Bedžiūstančių šakų lapuose išryškėja šviesiai rudos dėmės. Lapai prieš laiką džiūva ir nukrinta.

Žemiau džiūvančios lajos išauga daugybė ūglių, kurie džiūva taip pat. Pavasarį ir rudenį pirminės infekcijos vietose (dėmėse) pasirodo tamsūs skystis (eksudatas), kurio turinį sudaro gausybė bakterinių ląstelių. Kartais visas kamienas būna ištisai padengtas dėmėmis.

Beržai paprastai džiūva grupėmis. Nudžiūvusių kamienų ir šakų medienos skersinių pjūvių pakraščiai būna nusidažę rausvai rudomis dėmėmis. Akivaizdu, kad bakterijos pažeidžia visą vandens indų sistemą, žievės parenchininius audinius, brazdą ir išorinę medieną. Baltarusijos miškuose liga pažeidžia normaliai (gerai) augančius vyresnius nei 40 metų medžius.

Šiose konferencijose pirmą kartą daug dėmesio buvo skirtas *Phytophthora* genties grybams: *Ph. cactorum* (sin. *Ph. omnivora*), *Ph. cinnamoni* ir *Ph. ramorum*. Visos Rusijos miškų ūkio mokslinio tyrimo instituto profesorius A. Žukovas pranešime „Mažai ištirti fitopatogeniniai grybai Rusijos miškų dirvožemiuose“ pateikė plačią informaciją apie grybų *Ph. cactorum* ir *Ph. cinnamoni* paplitimą ir jų sukeliamus *Pinaceae* ir *Fagaceae* šeimų augalų antžeminius puvinius Leningrado, Voronežo, Saratovo,

Kursko srityse, kalvotame Šiaurės Kaukaze (Krasnodaro krašte) bei kituose regionuose.

Rusijos mokslų akademijos Botanikos instituto profesorė E. Vodeniapina skaitė pranešimą „Miško medžių fitofotorozės“ ir vaizdžiai pademonstravo *Ph. cinnamoni* sukeltą epifitotiją, t.y. masinę mongolinių ąžuolų džiūtį Sichote-Alinsko biosferos draustinyje Rusijos pamaro krašte. Profesorė išsamiai papasakojo apie specifinę šio grybo biologiją bei ekologiją ir pasidalino patirtimi apie labai sudėtingą šios ligos diagnostiką ir dar sunkesnes kovos priemones.

Priminsiu, kad Valstybinės augalų apsaugos tarnybos mikologė Z. Jovaišienė, ši sumedėjusiems augalams pavojingą grybą (*Ph. cinnamoni*) mūsų šalyje pirmą kartą 2002 m. identifikavo ant bedžiūstančių jaunų eglaičių Varėnos medelyne (Z. Jovaišienė, M. G., 2004 m. Nr. 11). Kitą tos pačios genties grybą, panašų į *Ph. cambivora*, sukėlusį alksnių fitoforozę Marijampolės miškuose, 2001 m. aprašė Valstybinės augalų apsaugos tarnybos ir Miško apsaugos stoties darbuotojai (L. Taluntytė, Z. Jovaišienė, Z. Milišauskas, M. G., 2001 m. Nr. 4). Miško sanitarinės apsaugos tarnybos duomenimis (Lietuvos valstybinių miškų 2008 metų sanitarinės būklės apžvalga, Girionys, 2008) dalį nusilpusių juodalksnių Kuršių nerijoje 2008 m. parazitavo grybas *Phytophthora alni*.

Profesorės E. Vodeniapinos nuomone, šalia visų minėtų *Phytophthora* genties grybų, sumedėjusiems augalams pavojingiausias yra *Ph. ramorum*. Būtent šis grybas netolimoje praeityje sukėlė sunkiai sulaikomą masinę ąžuolų džiūtį Šiaurės Amerikoje ir šiuo metu kelia grėsmę Europos miškams. Šio grybo pažeistų augalų 2002-2004 m. jau aptikta Anglijoje, Prancūzijoje, Švedijoje ir net Lenkijoje. Visai tikėtina, kad *Ph. ramorum* pažeistų augalų (nebūtinai ąžuolų) jau gali būti ir Lietuvoje.

Konferencijos organizatorių išleistuose leidiniuose net 15 pranešimų skirta mikoriziniams grybams: jų paplitimui, cheminei sudėčiai ir tarpusavio santykiams su aukštesniais augalais. Iš jų 2 pranešimai tiesiogiai susiję su praktinei miškininkystei aktualiais klausimais. Tai Permės žemės ūkio universiteto doc. T. Boiko pranešimas „Mikorizinių grybų micelinės kultūros ir galimybės jas panaudoti miškų ūkyje“ ir Kazachijos mokslininkų V. Meškovo, G. Nam ir

JONO DANAUSKO nuotrauka

E. Rachimovos pranešimas „Mikorizinių grybų panaudojimas miškų atkūrimui bei įveisimui priekalnėje Zailisko-Alatau“. Šiuose pranešimuose aptariami tyrimai, kuriais siekiama sukurti preparatus, galinčius pagerinti aukštesniųjų augalų (pušų, eglų ir beržo) augimą bei vystymąsi ir atsparumą ligoms.

Nemenkinant autorių atliktų įdomių tyrimų rezultatų, visgi tenka pripažinti, kad pasiekta kol kas nedaug. Beje, kaip pastebėjo vienas iš šiuo metu žymiausių Rusijos mikorizės specialistų prof. V. Šubinas, jeigu tokius preparatus ir pasiseks

JONO GRIGALIŪNO nuotrauka

sukurti, jie didelės praktinės reikšmės neturės. Jis santūriai vertina ir grybo *Hebeloma crustuliniforme* pagrindu sukurtus preparatus, skirtus pagerinti medžių augimą bei atsparumą ligoms žemės ūkio naudmenose. Jo nuomone, *H. crustuliniforme* žemės ūkio naudmenose įveistuose pušų bei eglės želdiniuose po 3-4 metų gana gausiai išplinta ir savaiminiu būdu.

Tik 2 platesni pranešimai buvo pateikti apie žalingiausius miško ligų sukėlėjus – *Heterobasidion* ir *Armillaria* genčių grybus. Tai Belgrado (Serbijos) universiteto dr. Nenad Keča pranešimas „*Heterobasidion* genties grybų paplitimas paprastosios eglės medynuose“ ir Rusijos MA Miškų instituto dr. N. Seločnik bei Suomijos miškų ūkio mokslinio tyrimo instituto dr. K. Korhonen kolektyvinis pranešimas „Medžiaga (duomenys) apie *Armillaria* genties rūšių išplitimą Rusijos europinės dalies miško ekosistemose“. Autoriai pateikė naujausias žinias apie šių genčių naujai išskirtas bei identifikuotas grybų rūšis bei jų paplitimą ant įvairių medžių medienos substratų. Deja, apie tų išskirtų *Armillaria* genties grybų vaidmenį neseniai praeityje uosio, ąžuolo bei kitų medžių džiūties procese autoriai nepateikė jokių konkrečių duomenų. Todėl konferencijos dalyviai (lenkų prof. M. Manka ir kt.) šių grybų (atskirų rūšių) patogeniškumo laipsnį vertina labai prieštaringai, kaip ir Lenkijoje naujai identifikuoto grybo *Chalara fraxinea* pirminį vaidmenį uosio džiūties procese.

Pagrindiniai konferencijos rengėjai – Permės valstybinis pedagoginis universitetas ir Permės valstybinė žemės ūkio akademija, kurios sudėtyje yra ir Miškų ūkio fakultetas. Konferencijos darbas buvo gerai organizuotas, joje dalyvavo Permės krašto miškų žinybos, kuri yra Permės krašto gamtinių resursų ministerijos sudėtyje, aukščiausi pareigūnai, dalyviams suteikta galimybė susipažinti su Permės krašto gamta bei Šiaurės Uralo įžymybėmis.

Nuoširdžiai dėkoju LMS Prezidentui doc. E. Bartkevičiui, suteikusiam galimybę dalyvauti miškininkams aktualiame pasitarime.

Prof. ALBERTAS VASILIAUSKAS

Svetimžemio kenkėjo prevencijai – Europos dėmesys

Valstybinė augalų apsaugos tarnyba kartu su Europos ir Viduržemio jūros regiono augalų apsaugos organizacija lapkričio viduryje Vilniuje surengė tarptautinį seminarą, kuriame aptartas pušų vytimą sukeliančio pušinio stiebinio nematodo (*Bursaphelenchus xylophilus*) galimas išplitimas Lietuvoje per įvežamas medines pakuotes. Seminare dalyvavo per 60 augalų apsaugos inspektorių iš 24 šalių.

Portugalijoje jau visą dešimtmetį nepavyksta sunaikinti per prekyboje naudojamą medinę tarą išplitusio pušinio stiebinio nematodo. Užkrėstus pušynus tenka kirsti plynai. Tarptautinės augalų apsaugos konvencijos sekretoriatas 2002 m. patvirtino tarptautinį fitosanitarinių priemonių standartą Nr.15 „Nurodymai medinei pakavimo medžiagai tarptautinėje prekyboje“ (ISPM 15), kuris numato medinių pakuočių gamybos, apdorojimo, taisymo ir ženklavimo procedūras. Šis standartas suvienodino šalių reikalavimus importuojamoms pakuotėms, patvirtino jų apdorojimo būdus, kurie sunaikina kenkėjus, esančius bet kokiaje vystymosi stadijoje. Laikantis standarto reikalavimų, galima nustatyti ženklinamos pakuočių medienos kilmės šalį, gamintoją ir apdorojimo būdą.

Bet tai nedavė lauktų rezultatų. 2008 m. pušinių nematodų aptikta ir Ispanijoje, Danijoje, Suomijoje bei Švedijoje, kurios

čia atkeliavo pakuotėse su įvairiais krovinių iš Portugalijos. Todėl nematodų plitimui stabdyti priemonių ėmėsi ir Europos Komisija – svarstomi vis griežtesni saugumo ir kontrolės būdai. ISPM 15 standarto privaloma laikytis visoms į ES šalis įvežamoms ir iš jos išvežamoms prekėms. Diskutuojama, ar šio standarto nederėtų taikyti ir ES vidaus rinkoje. Veiksminga importo kontrolė neįmanoma be glaudaus augalų apsaugos inspektorių bendradarbiavimo su muitinėmis, į kontrolės sistemą įtraukiant pasienio tarnybas. Šioms tarnyboms privaloma kviesti fitosanitarijos inspektorius tikrinti ne tik per sieną gabenamus krovinius su augalų sodinukais, sėklomis, bet ir vežant įvairias prekes su medinėmis pakuotėmis. Europos Komisija dėl ypač grėsmingos nematodo situacijos Portugalijoje sugriežtino teisės aktus, nurodė šiai šaliai imtis specialių papildomų priemonių sustabdyti pušinio stiebinio nematodo plitimą. Buvo priimtos naujos pakuočių ženklavimo taisyklės, nustatyta jų apdorojančių ir ženklinančių įmonių sistema, priimtos naujos medienos apdorojimo ir ženklavimo taisyklės, sugriežtinta kontrolė keliuose. ES šalys įpareigosotos kontroliuoti iš Portugalijos į kitas šalis gabenamus pušinio nematodo augalus šeiminingus, medieną, žievę ir pakuotes. Pasak seminare dalyvavusios Portugalijos augalų apsaugos inspekcijos atstovės Klara Serra, šios kontrolės rezultatai išryškės per kelerius metus.

Tačiau reali grėsmė išplisti šiems kenkėjams yra iš Rusijos. Pasak seminare dalyvavusio Rusijos Federacijos augalų karantino centro atstovo Sergejus Karmazino, Rusijos Federacijoje fitosanitarinė sistema ir taikomos procedūros skiriasi nuo ES šalių. Rusijos fitosanitarijos sistema pritaikyta didelei valstybei su skirtingomis klimatinėmis zonomis ir įvairiais karantininiais objektais. Prekiaujant su visų pasaulio žemynų šalimis, įsivežti šiuos kenkėjus yra labai didelė tikimybė. Lietuvai ir Latvijai tenka didžiausias fitosanitarinės priežiūros krūvis, nes per jas keliauja tranzitinės prekės iš Rusijos į ES šalis ir atgal. Rusijos atstovas pabrėžė, kad tikrinant krovinius iš tokių šalių, kaip Kinija, reikia būti itin atidiems. Rusija ir ES šalys neišvengiamai turės susitarti dėl bendros ir vieningos fitosanitarinės kontrolės sistemos, jos taikymo procedūrų bei vieningos prekių nomenklatūros kontrolės sistemos. ES šalys rengia priemonių planus dėl nematodo plitimo sustabdymo ir sunaikinimo.

Lietuvos valstybinės augalų apsaugos tarnybos viršininkas Edmundas Morkevičius įžvelgia pušinio nematodo pavojaus rimtumą ir mūsų šalies spygliuočių medynams, kurie sudaro apie 56 proc. visų miškų. Todėl rengiamas nacionalinis kontrolės veiksmų planas, Vyriausybės nutarimo projektas fitosanitarijos priemonėms dėl *Bursaphelenchus xylophilus* (Steiner et Buhrer) Nickle et al. naudojimo taisyklėms patvirtinti. Jame turėtų būti detalai numatyta, kokių priemonių iškart turėtų imtis Žemės ūkio, Aplinkos, Ūkio ministerijos, savivaldybės, privačių miškų savininkai ir kitos su mediena susijusios institucijos.

Parengta pagal Žemės ūkio ministerijos informaciją

Neplynų pagrindinių miško kirtimų kokybė ir ją lemiantys veiksniai

(Tęsinys, pradžia – 11 nr.)

Daugelio vykdomų neplynų pagrindinių kirtimų būdų ir metodų kokybę lemia specifinės priežastys, susijusios su šių kirtimų ypatybėmis. Įvertinus **supaprastintų atvejinį kirtimų, vykdomų medynuose su pakankamu tikslinių rūšių pomiškio kiekiu** kokybę, nustatėme, kad 60 proc. atliktų kirtimų (iš 93) vertintini teigiamai, 24 proc. – sąlyginai teigiamai, 16 proc. – neigiamai. Pagrindinė tokių kirtimų neigiamo įvertinimo priežastis yra ta, kad jie vykdyti medynuose, kuriuose nebuvo pakankamo tikslinių medžių rūšių pomiškio kiekio. Dažniausiai tai buvo medynai, kuriuose tokie atvejiniai kirtimai numatyti miškotvarkos projekte, o miškų urėdijose jie vykdyti neįvertinus realios situacijos. Pažymėtina, kad apie 10 proc. neigiamai įvertintų tokių atvejinį kirtimų teko medynams, kuriuose praeityje buvo uosio pomiškis. Nors uosio pomiškis juose jau gana seniai žuvo, kai kur buvo besąlygiškai vykdomos miškotvarkos projektuose nurodytos ūkinės priemonės ir tokie medynai kirsti supaprastintais atvejinais kirtimais dėl *uosio*. Kita dažnesnė nepatenkinamo įvertinimo priežastis – neatsižvelgta į aiškiai išreikštą pomiškio išsidėstymo grupiškumą. Kartais plotas be pomiškio siekė net iki 50 proc. viso medyno ploto, bet buvo vykdomi tolygūs atvejiniai kirtimai, kai reikėjo taikyti grupinius atvejinis kirtimus.

Vertinant supaprastintų atvejinį kirtimų medynuose su pakankamu pomiškio kiekiu kokybę buvo pastebėta ir kitų daromų klaidų. Gana dažnai neteisingai parenkamas pirmojo ardo kirtimo intensyvumas, po pirmojo kirtimų atvejo paliekant vos 0,2 ar net 0,1 skalsumą. Daugumoje atvejų tai neturėjo labai didelės įtakos kirtimų kokybei, nors ir buvo pažeisti galiojančių Pagrindinių kirtimų taisyklių reikalavimai (jei pomiškio būklė pakankamai gera, o pirmojo ardo skalsumas ne ypač didelis, pomiškis prie pakitusių aplinkos sąlygų neblogai prisitaiko ir po tokių kirtimų). Manytume, kad ne itin prasminga palikti paskutiniam atvejui 0,1 skalsumo pirmąjį ardą. Jo įtaka unksminių medžių rūšių (pomiškyje paprastai vyrauja eglė) pomiškio prisitaikymui labai maža, tai nenaudinga ir ekonominiu požiūriu. Parenkant atvejinį kirtimų atvejų skaičių ir kirtimo intensyvumą, būtina atsižvelgti į viršutinio ardo skalsumą ir

pomiškio būklę. Jeigu medyno pirmo ardo skalsumas nedidelis (0,5 ir mažesnis), viršutinį ardą galima nukirsti vienu atvejinį kirtimų atveju. Vienu atveju, kai pomiškis labai gausus ir gyvybingas, galima kirsti ir 0,6 skalsumo medynų pirmąjį ardą. Jei pomiškis mažai gyvybingas, tikslinga taikyti du atvejus, tačiau tuomet viršutinio ardo skalsumas po kirtimo turėtų likti bent 0,3. Esant medyno skalsumui 0,7 ir daugiau, rekomenduotina viršutinį ardą nukirsti dviem kirtimo atvejais, kai skalsumas ypač didelis – ir 3 atvejais, tačiau viršutinio ardo skalsumas prieš paskutinį kirtimo atvejį neturėtų likti mažesnis kaip 0,3. Nereti atvejai, kai vienoje nemažo sklypo dalyje pomiškio yra pakankami, o kitoje – trūksta, tačiau visas sklypas kertamas vienodai – supaprastintais atvejinais kirtimais. Kai medynuose pomiškio išsidėstymas nevienodas (vienur tolygus, kitur – grupinis), tame pačiame sklype gali būti taikomi skirtingi kirtimo metodai:

a) esant tolygiam ar artimam jam išsidėstymui – tolygūs supaprastinti atvejiniai kirtimai;

b) esant aiškiai išreikštam grupiniam pomiškio išsidėstymui – grupiniai atvejiniai kirtimai.

Tose sklypų dalyse, kur pomiškio aiškiai nepakanka, tikslinga taikyti plynus arba net tipiškus atvejinius kirtimus.

Matėme atvejų, kai vykdam tokios kirtimus neteisingai parenkami paliekami ir kertami medžiai: pirma kertamos ilgaamžiškesnės medžių rūšys, o ne atvirkščiai; kartais pirmu atveju iškertami geriausi A klasės medžiai, o po kirtimo paliekami B ar net C klasės medžiai. Teko girdėti girininkų paaiškinimų, kad taip siekiama didesnio medžių išsidėstymo tolygumo. Tačiau pagrindiniai miško kirtimai – ne medynų ugdymas. Atrenkant kertamus ir paliekamus medžius, reikėtų vadovautis šiais pagrindiniais principais:

a) esant kitoms sąlygoms vienodoms, pirmiausia kirsti trumpaamžiškesnes medžių rūšis;

b) pirmiausia iškirsti atsilikusio augimo C ir B klasės medžius, paliekant augti geriausius A klasės medžius.

Nereti atvejai, kai po atvejinį kirtimų pirmųjų atvejų medynai verčiami, laužomi vėtrų. Todėl aukščiau pateiktą rekomendaciją dėl ilgaamžių medžių rūšių palikimo reikėtų taikyti kūrybiškai. Kai gana akivaizdus vėjo pažeidimų pavojus (kirtimai vykdomi derlingų ir drėgnų augaviečių medynuose arba medynuose šalia jaunuolynų ar anksčiau iškirstų plonųjų kirtimų biržių), kertant mišrius medynus reikėtų vengti palikti viršutinio ardo egles. Jei pomiškis pakankamai gausus, jos kaip sėklų šaltinis tolimesniam želimui nebereikalingos, o pomiškio adaptaciją po kirtimų gali užtikrinti vėjui atsparesnės medžių rūšys (minkštieji lapuočiai, pušys).

Pažymėtina, kad supaprastinti atvejiniai kirtimai gali būti vykdomi ir tokiuose medynuose, kuriuose yra ir antrasis ardai, ir pomiškis. Beje, tokiuose medynuose vykdam atvejinius kirtimus kartais pasiekiamas ir atrankinių kirtimų tikslas – ima formuotis įvairiaamžis medynas. O tais atvejais, kai medyne yra gausus pomiškis, bet kartu ir jam vystytis trukdančių žymiai aukštesnių nei pomiškis antrojo ardo eglių, jas tikslinga

Apitariamas neplynų kirtimų efektyvumas Dzūkijos miškuose

iškirsti. Tokios eglės ne tik neigiamai veikia pomiškį, bet ir po paskutinio kirtimų atvejo dažnai nukenčia nuo vėtrų.

Įvertinus **supaprastintų atvejinių kirtimų, vykdytų medynuose su antruoju eglės ardu (dviejų ciklų atvejinių kirtimų)**, kokybę, konstatavome, kad 69 proc. patikrintų sklypų (iš 150) kirtimų kokybė įvertinta teigiamai, 18 proc. – sąlyginai teigiamai, 13 proc. – neigiamai. Kadangi šie kirtimai (pirmasis ciklas) yra beveik identiški supaprastintiems atvejiniams kirtimams medynuose su pakankamu eglės pomiškiu, todėl ir problemos bei daromos klaidos panašios. Pagrindinė neigiamo šių atvejinių kirtimų įvertinimo priežastis – nepakankamas antro ardo skalsumas, dažniausiai netiksliai nustatytas miškotvarkos darbų metu. Antra neigiamo vertinimo priežastis – antro ardo neperspektyvumas: per didelis užstelbimo laipsnis ir didelis antro ardo eglų amžius, o kartais ir žvėrių pažeidimai. Planuojant tokius kirtimus, tikslinga vertinti visus medynus, kuriuose antrojo ardo skalsumas 0,3 ir didesnis (miškotvarkos darbų metu antrojo ardo skalsumas neretai nustatomas netiksliai). Atvejinius kirtimus vykdyti tik nustačius, kad antro ardo skalsumas pakankamas (0,4 ir daugiau), o pats antrasis ardas perspektyvus, kad būtų suformuota nauja medyno karta. Parenkant kirtimo intensyvumą bei atvejų skaičių ir atrenkant paliekamus ir kertamus medžius, būtina vadovautis tais pačiais principais, kaip ir vykdam su paprastintus atvejinius kirtimus medynuose su pomiškiu. Bet reikėtų atsižvelgti į tai, kad vyresnis antrasis ardas prie pakitusių aplinkos sąlygų prisitaiko sunkiau, nei jaunesnis pomiškis. Neverta vykdyti atvejinių kirtimų medynuose su stipriai žvėrių pažeistu antruoju ardu, kai sveikų eglų nepakanka produktyviam medynui suformuoti (praktiškai būtų, kai daugiau kaip 1/3 medžių turi senas neužgijusias žaizdas).

Objektyviai įvertinti **dviejų atvejų atvejinių kirtimų, skirtų pušynams atkurti**, kokybę dėl praėjusio trumpo laiko po jų pirmųjų atvejų buvo sunku, nes daugumos šių kirtimų galutinis rezultatas dar ne visai aiškus. Preliminarus vertinimas yra toks: 48 proc. aplankytų sklypų (vertintos 127 biržės) kirtimai įvertinti teigiamai, 42 proc. – sąlyginai teigiamai, 10 proc. – neigiamai. Pagrindinė neigiamai įvertintų šių kirtimų priežastis – per gana ilgą laiką nepakankamas arba beveik visai neįvykęs pušų žėlimas. Neigiamai vertinti tie sklypai, kur atžėlimas buvo nepakankamas po pirmojo kirtimų atvejo praėjus 3-ejiems metams ir daugiau (praėjus tokiam laikui dėl dirvos suvelėnėjimo tikėtis atžėlimo jau beveik neverta). Svarbiausios žėlinių neatžėlimo priežastys būtų šios:

Perdaug išretinus pušyną, atželti pušaitėms trukdo suvešėjusi žolinė augalija

a) blogai mineralizuota ar net visai nemineralizuota dirva;

b) menkas pušų derėjimas (kirtimai ir paramos žėlimui priemonės vykdyti, neatsižvelgiant į pušų derėjimą);

c) atvejiniai kirtimai vykdyti derlingose (Nc) augavietėse augančiuose pušynuose, kur yra eglės pomiškis arba atžėlimui trukdo avietės ar kita augalija;

d) kirtimai vykdyti medynuose, kur buvo lendrūnų židiniai, kurie po pirmojo kirtimų atvejo išplinta po visą sklypą.

Kita rečiau pasitaikanti klaida – paliekamas po kirtimo pušų skaičius ir jų išsidėstymas. Rekomenduojama po kirtimo 1 ha palikti 80-100 geriausių, galimai tolygiau sklype išsidėčiusių pušų. Palikus 120-150 pušų, jų savaiminukams greitai pradeda trūkti šviesos, o palikus per mažai pušų, tokio kirtimo iš esmės nebegalima laikyti atvejinio, nors pušies žėlimas galėtų būti ir pakankamai geras. Jei kirtimų metu susidaro kiek didesnės aikštės (kartais jų išvengti nepavyksta dėl grupinio kitų medžių rūšių, kurias palikti netikslinga, išsidėstymo), jų neverta bandyti „kompensuoti“, paliekant ryškiai tankesnes medžių grupes kitose vietose. Ten atžėlusioms pušims vystytis neretai trūksta šviesos. Šių kirtimų neverta vykdyti medynuose, kuriuose formuojasi lendrūnų židiniai, vengti juos vykdyti „c“ trofotopo augavietėse. Vykdam tokius kirtimus Lb augavietėse, dirvą būtina mineralizuoti iki mineralinio sluoksnio. Ypač nederlingose kerpšilio augavietėse dirvą ruošti rekomenduojama mažiau radikaliai – pernelyg intensyvus jos ruošimas čia sudaro nepalankias sąlygas pušies žėlimui. Šiuose kirtimuose būtina atsižvelgti į pušų derėjimą ir juos (o ypač paramos žėlimui priemonės) tikslinga vykdyti tik gausaus sėklų derliaus metais. Jeigu praėjus 4 metams ir daugiau po pirmojo atvejinių kirtimų atvejo pušies žėlimas yra nepakankamas, galimi tokie sprendimo būdai:

a) iš naujo mineralizuoti dirvą;

b) medyną, kur galimi plyni kirtimai, tikslinga nukirsti plynai ir paruošus dirvą įveisti miško želdinius;

c) miškuose, kur negalimi plyni kirtimai, po esamų pušų danga įveisti pušies želdinius ar atlikti dalinį želdymą.

Tais atvejais, kai galimas didelis straubliukų ir kitų kenkėjų pažeidimų pavojus, antrąjį kirtimų atvejį rekomenduojama vykdyti praėjus 8-10-čiai metų po pirmojo atvejo, kai pušaičių šaknies kaklelyje jau susiformuoja žiauberis (tai dažniausiai būna pušaitėms pasiekus apie 1 m aukštį). Kituose medynuose antrąjį kirtimų atvejį galima vykdyti ir anksčiau, praėjus 5-7-eriems metams po pirmojo atvejo (tuomet kirtimų metu išlaužoma mažiau atžėlusių pušų). Vengiant straubliukų pažeidimų, paskutinį kirtimų atvejį rekomenduojama vykdyti vasarą ar ankstyvą rudenį, kad iki kito pavasario apdžiūtų pušų kelmiai.

Šiuos kirtimus galima vykdyti ne tik pušynuose, bet ir kitų medžių rūšių nederlingų augaviečių medynuose, kurių sudėtyje yra pakankamai tolygiai išsidėčiusių pušų. Vertinimo metu teko matyti keletą kirtimų, vykdytų medyno sudėtyje vyraujant beržui ir eglei. Iškirtus šias medžių rūšis ir palikus rekomenduojamą pušų kiekį, atlikti kirtimai iš esmės niekuo nesiskyrė nuo vykdytų pušynuose.

(Pabaiga – kitame numeryje).

Prof. ANTANAS JUODVALKIS
Prof. STASYS KARAZIJA
Dr. VIRGILIJUS MIKŠYS

Kadagynai Lietuvoje

Paprastasis kadagys (*Juniperus communis* L.), priklausantis taksoninių šeimos kadaginių pošeimiui, yra vienas iš trijų Lietuvoje savaime paplitusių spygliuočių rūšių. Kaip žinome, paprastoji pušis ir paprastoji eglė pakankamai gausiai ištyrinėtos ir aprašytos. Tačiau paprastasis kadagys beveik netyrinėtas. Tad, kuo mums įdomus kadagys ir ar mes žinome Lietuvos kadagynus?

Nuo seno žinoma, kad kadagio vaisiai naudojami kaip prieskonis žvėrienos, žuvies patiekalams, paštetams, dedamos į kepsnius. Po Lietuvos krikšto kadagio šakelės pateko į verbų puokštes – krikščionys tiki, kad pašventinta kadagio šakelė saugo namus nuo nelaimių ir ligų. Šakelės naudojamos mėsos ir žuvies gaminiams rūkyti, pirties vantoms rišti. Sakais kvepiantis kadagio kankorėžėlis aktyvina kraujotaką, atgaivina pavargusią širdį, suteikia žvalumo. Visos kadagio dalys degdamos maloniai kvepia, dėl to jomis siūloma pasmilkyti namus esant ligoniui – taip dezinfekuojamos patalpos.

Nors kadagys ir naudingas, tačiau miškininkų ne itin mėgiamas, nes turi daug eterinių aliejų, kurie ypač gerai dega. Žemutinio gaisro atveju kadagiai pakelia ugnį į viršutinius ardus.

Daugiausia kadagių trake auga pietrytinėje šalies dalyje – pušynuose. Tačiau yra kadagynų, augančių atvirose vietose, dažniausia upių slėniuose ar slėniuose, kurie sudaro nedideles giraites. Lietuvoje kadagynų dažniausiai pasitaiko Aukštaitijos ir Dzūkijos aukštumų paežerėse, Nemuno ir Neries upių slėniuose. Kadagynai yra savotiškas, kalkinguose dirvožemiuose,

akmeningose ir smėlėtose laukų dykvietėse susidarantis buveinės tipas. Dažnai formuojasi šienaujamose ar ganomose pievose, kur dėl ūkinės žmogaus veiklos sustabdomas kitų krūmų augimas.

Kadagynų buveinės tipas saugomas ES šalyse, įrašytas į tarptautinį Natura 2000 saugomų teritorijų tinklą. Lietuvoje 2008–2009 m. stebėjimuose man pavyko surasti 8 kadagynus, įrašytus į buveinių apsaugai svarbių teritorijų tinklą. Tačiau tik dviems, Margupio ir Bradesių kadagynams, pagal ES direktyvos (92/43/EEC) II priedą nurodoma, kad pagrindinis saugomas objektas – paprastasis kadagys, o kiti šeši paslėpti po kitų saugomų teritorijų pavadinimais.

Labiausiai žinomas Lietuvoje **Arlaviškių kadagynas**, esantis kairiajame Kauno marių krante prie Arlaviškių gyvenvietės. Tai 2,6 ha įspūdingas kadagynas, susiformavęs stačiame šlaite, kuris netiko žemės ūkiui. Jame Arlaviškių kaimo gyventojai ganė gyvulius, o 1959 m. patvenkus Nemuną, dar maži kadagiai ėmė sparčiai augti.

Susiformavus Kauno marioms, jų krantų sutvirtinimui į tuomet dar retą kadagyną buvo prisodinta svetimžemių rūšių medžių ir krūmų, kurie metams bėgant ėmė užgožti kadagius. Šiandien kadagynas per tankus, kenčia nuo gausių lankytojų, kurie laužo šakas, šiukšlina. Miškų inventorizacijos metu kadagynas įtaksuotas, kaip rekreacinė aikštelė, nes kadagys tėra trako augalas. Šiuo metu Arlaviškių kadagynas tapo žinomu ir lankomu ne vien kauniečių. Įspūdingos lajų žvakutės, nuosta-

Arlaviškių kadagynas prie Kauno marių (Dubravos EMMU)

Margupio kadagynas Seredžiaus seniūnijoje

bus slėnis traukia lankytojus pasigrožėti nepakartojamais gamtos kūrinių.

Kitas ne mažiau lankomas **Vilkokšnio kadagynas** išsidėstęs ant Vilkokšnio ežero kranto Trakų rajone prie Antakalnio kaimo. Pradėjęs formuotis XX a. 2-3 dešimtmėję, dabar užima 3,5 ha. Nuo 1992 m. įeina į Aukštadvario regioninio parko kraštovaizdžio draustinį.

P. Šleikus „Mūsų girių“ 1980 m. 12 nr. aprašo išpūdingu buvusį **Dubakalnio kadagyną**: „Labai išlakių, piramidinių kadagių esame užtikę Aukštaitijoje. Viena tokių kadagių augimvietė yra kokie 4 km į pietus už Veprių (Ukmergės r.). Prieš pat Rizgonių kaimą reikia pasukti į kairę, buvusio Dubelių kaimelio link. Tuojau už jo yra lėkštas Šventosios paupio plotas. Čia vasarą poilsiauja nemažai žmonių, grožisi vingiuota upės vaga, gaivinas švariame vandenyje ar net meškerę įmerkia.

Ši aukštuma gan stati, vadinama Dubakalniu. Jame prasideda kadagynas su eglė bei berželių priemaiša. Jis tęsiasi maždaug iki Šventosios ir Neries santakos. Kokių čia kadagių nesurasi!

Šauklių kadagynas Mosėdžio apylinkėse

Vieni neaukšti ir tarsi kupolai, kiti lenktyniauja su protarpiais augančiais berželiais bei eglaitėmis. Nemažai čia neįtikėtinais aukštų, glaustaškių, siekiančių gal 10–15 metrų. Tarsi pietinių kraštų kiparisai. Atrodo, kad tai – paprastojo kadagio glaustaškė forma (*f. hibernica*)“.

Deja, prabėgus trisdešimčiai metų šio grožio nė su žiburiu nesurasi – užsitęsęs Jonavos „Achemos“ išmetamų teršalų poveikis neigiamai paveikė šį kadagyną, iš kurio telikę paskiri kadagai.

Vienintelis Šiaurės Lietuvoje žinomas kadagynas – **Šauklių**. Jis yra Salantų regioninio parko šiaurinėje dalyje, Šauklių kraštovaizdžio draustinyje, apie 3 km į pietus nuo Mosėdžio, apie 1 km į rytus nuo Šauklių gyvenvietės. Dideliame 79 ha Šauklių riedulyne susiformavę vertingi, unikalūs Lietuvoje gamtiniai kompleksai su didele bioįvairove, retomis augalų, grybų bei gyvūnų rūšimis. Tai – natūrali paskutinio ledynmečio, slinkusio prieš 26 tūkst. metų, suformuota teritorija, dar vadinama Lietuvos tundra. Šauklių kadagynas yra svarbus gamtinis kompleksas, turintis didelę mokslinę, estetinę, pažintinę, mokomąją, auklėjamąją, istorinę bei rekreacinę vertę. Jame galima pamatyti neįprastą, tundrą primenantį kraštovaizdį. Tokio kraštovaizdžio likę apie 90 ha, iš jų – apie 79 ha sudaro kadagiais apaugę akmenynai. Kadagai riedulyne labai vešlūs, įvairiausių formų, siekia net 6 m aukštį. Gamtiniu požiūriu tai unikali vieta, tačiau joje dar neatlikti detalesni moksliniai tyrimai.

Vienas iš žinomiausių yra **Pabaluošės kadagynas**, esantis Aukštaitijos nacionaliniame parke, Baluošo kraštovaizdžio draustinyje. Tai žaliuojanti kadagių giraitė netoli Šuminių kaimo ant rytinio Baluošo ežero kranto, užimanti 4,4 ha teritoriją. Jis susiformavo kadaise drėgnoje paežerės pievoje ganant gyvulius. Čia auga kalkingą dirvožemį mėgstančios augalų rūšys. Viena iš jų – labai reta laukinė orchidėja – plačialapė klumpaitė, augalas, įrašytas į Lietuvos raudonąją knygą.

Vilokšnio paežerės kadagynas Trakų rajone

Beieškant informacijos apie kadagynus, atsitiktinai aptiktas **Margupio kadagynas**. Dabar tai – bene vienintelis Lietuvoje privatus kadagynas, kurio šeimininkas E. Laiconas dėjo visas įmanomas pastangas, kad ši teritorija taptų Natura 2000. Tai tikrai pagirtina, kad yra neabejingų žmonių, norinčių išsaugoti unikalią Lietuvos gamtą.

Margupio kadagyno draustinis yra Dubysos paskutiniojo dešiniojo intako Margupio upelio slėnio kairiajame krante, Išlestaikių kaime, Seredžiaus seniūnijoje, Jurbarko rajone. Draustinio teritorijoje kadagiai išplitę maždaug 4,5 ha, kur grynėji kadagynai sudaro apie 2,5 ha. Pasak kadagyno savininko E. Laicono, seniausio kadagio amžius – apie 190 metų, aukštis – 5,5 m, storis – 15 cm. Aukščiausio kadagio aukštis – 6,3 m, storis – 12 cm, amžius – apie 125 metus.

Bradesių kadagynas – dar vienas ES saugomas objektas,

Vodžių kadagynas prie Merkio upės Valkininkų girininkijoje

esantis Sartų regioniniame parke, Bradesių kaime, Sartų ežero pietinės – pietvakarinės ekspozicijos šlaite. Kadagynas išplitęs 2,2 ha. Šlaito apačioje paežerėje savaiminės kilmės baltalksniai, pušys, drebulės formuoja miško aplinką. Šioje teritorijoje dirbtinai veistos liepų alėjos, kurios stelbia kadagius bei kadagynams būdingą žolinę augmeniją.

Dzūkijos miškuose gausiausia trake augančių kadagių, tačiau juose galima surasti ir atvirose vietose augančių seniai žinomų kadagynų. Vienas toks **Vodžių kadagynas** yra prie Merkio upės, Valkininkų girininkijoje. Kadagyną rasime einant nuo Pamerkių kaimo, palei Merkį apie 1 km.

Pasak Valkininkų girininkijos girininko V. Lesniausko, šis kadagynas vietinių gyventojų dar vadinamas **Vodėmis** (senąja dzūkų kalba reiškia karvių ganyklas), auga bendroje kaimo žemėje (apie 2 ha), daugiau kaip 100 metų. Čia vyrauja kadagiai su taisyklingomis lajomis. Kamienai pliki, matosi aplaužytų šakų likučių, matyt, tokia jų forma susiformavo dėl nuolatinio ganymo. Storiausio kadagio apimtis – 1,27 m.

Kiek mažesnis **Liūnelio kadagynas**, augantis Alytaus apskrityje, Lazdijų rajono savivaldybės centrinėje dalyje, Veisiejų seniūnijoje, Veisiejų regioniniame parke. Priklauso Liūnelio rezervatui ir Šlavanto kraštovaizdžio draustiniui, užima 1,1 ha plotą. Dabar atviri ir sąlyginai atviri kadagynai teritorijoje užima nedidelį plotą. Buveinė aptinkama centrinėje teritorijos dalyje esančios stepinės pievos pietiniame gale ant kalkingo dirvožemio. Buveinės apauga kitų rūšių krūmais: paprastąja kriausė, dygiaja šunobeile, blinde, paprastuoju šalttekšniu. Žolių danga turtinga rūšių. Anksčiau buveinė buvo gerokai didesnė, tačiau dalis apaugo medžiais ir virto mišku. Dalį kadagyno plotą bandoma atkurti.

Gaujos upės slėnio kadagynas yra pietrytinėje Lietuvos dalyje, Vilniaus apskrityje, Šalčininkų rajone, Dieveniškų seniūnijoje. Visa teritorija priklauso Dieveniškų istorinio regioninio parko Gaujos kraštovaizdžio draustiniui.

Gaujos upės slėnyje kadaise vešėjo kadagynas, o dabar išlikę nedidelių kadagynų plotelių; dauguma jų išnyko dėl to, kad pamiškių pievose ir nederlinguose smėliuose buvę smėlynai apodinti pušimis arba eglėmis.

Dar vienas iš žinomesnių kadagynų prie Nemuno yra **Sekionių kadagynas**. Jis užima apie 2 ha dešinėje Nemuno pakrantėje (Kaišiadorių r., 500 m nuo Sekionių kaimo). Sekionių kadagynas jau nykstantis – dėl nepriežiūros jis baigia užželti krūmais, kurie stelbia kadagius.

Apibūdinant aplankytus bei aprašytus kadagynus, galima teigti, kad kadagynai dažnai paliekami be priežiūros, skursta ir nyksta, o naujiems užaugti ir subręsti reikia iki 70–80 metų. Todėl tikslinga prižiūrėti ir saugoti jau esančius kadagynus – vertingas gamtos buveines. Svarbu, kad žmogus neleistų kadagynuose išplisti kitiems krūmams. Neigiamą žmogaus veiklą dažna kadagynuose, kurie neįeina į parkų sudėtį ar nėra išskirti apsaugos statusu. Tačiau nereikia pamiršti, jog kadagys nepripažintas saugomu, o savaiminiai kadagynai reti. Be to, lėtas kadagyno augimas bei plitimas gali skatinti jų nykimą.

Lietuvos kadagynų detalus būklės įvertinimas ir analizė – naujas klausimas, svarbus ekologiniu, gamtosauginiu ir dendrologiniu požiūriais, todėl prašau visų, kurie žino apie naujus čia nepaminėtus kadagynus, pasidalinti informacija el. p. r.vaitkeviciute@gmail.com.

RASA VAITKEVIČIŪTĖ
LŽŪU Miškų ir ekologijos fakulteto doktorantė

Mintys iš trečiojo girininkų suvažiavimo

Šiaulių miškų urėdijos Rėkyvos girininkijos girininkė AURELIJA JOČIENĖ:

Malonu matyti tiek kolegų vienoje vietoje ir tiek daug miškui neabejingų svečių. Išsakysiu keletą girininkams ir kitiems miškų urėdijų specialistams aktualių praktinių siūlymų.

Pirma aktualija – supaprastinti miško kirtimams leidimų išdavimo tvarką.

Miško kirtimų metinės normos miškų urėdijoms nustato Aplinkos ministerija. Kiekvienoje miškų urėdijoje kasmet iškertamas medienos tūris apskaičiuojamas pagal leidžiamą iškirsti miško ekvivalentinį plotą. Leidimus kiekvienam miško kirtimui išduoda RAAD-ų Miškų kontrolės skyriaus specialistai. Jie turėtų sekti, ar miškų urėdijos neviršija nustatyto metinio miško kirtimo fondo, ar laikosi miško kirtimo taisyklių, ar teisingai atrėžiamos biržės, teisingai vedama jų dokumentacija. Tačiau šie specialistai neturi nei laiko, nei galimybių tai atlikti, neturi net programos apskaičiuoti biržių tūriui pagal ekvivalentinį plotą. Taigi leidimų kirtimams rašymas tampa formalus: gaišamas specialistų laikas, o svarbiausia – trukdosi darbai miške. Miškų urėdijose dirba kvalifikuoti specialistai, kurie žino įstatymus, kirtimo taisykles ir atsako už jų laikymąsi. Kodėl jais nepasitikima?

Siūlyčiau supaprastinti leidimų miško kirtimams išdavimo tvarką. Kiekvienai miškų urėdijai leidimai pagrindinio naudojimo kirtimams galėtų būti išduodami visiems metams pagal pateiktą biržių sąrašą. Tarpinio naudojimo kirtimams leidimas taip pat galėtų būti išduodamas visam per metus kertamam kiekiui, nenurodant konkrečių kvartalų ir sklypų. Ar miškų urėdija laikosi nustatytos miško kirtimo normos, galėtų sužinoti bet kurie tikrintojai, miško kirtimų duomenis mums persiuntus į RAAD-us.

Antra aktualija – kalėdinių eglių kirtimo reglamentavimas. Su siaubu kiekvienais metais laukiu Kalėdų – prasideda kasmetinis miško želdinių niokojimas. Šiaulių miškų urėdija jau ketvirtį metų vykdo akciją „Nekirsk eglutės – ateik šakos“, kurios metu Šiaulių mieste veltui dalijame eglių šakas, apie tai žmones informuojame per vietines žiniasklaidos priemones. Prieš Kalėdas vykdome reidus miškuose, budime prie jaunuolynų, tačiau ar įmanoma būti visoje girininkijoje ištisą parą?

Rėkyvos girininkijoje pernai nuniokoti du eglių jaunuolynai (10-ies ir 15-os metų). Aišku, kirsta pardavimui. Miškovagystės, matyt, vyko naktį. Skubėta, nes dalis nukirstų eglių palikta miške. Per metus želdiniuose dar radau paliktas šešias eglutes, vieną – kitą griovyje. Šitiekos, metų gamtos ir žmogaus darbas veltui. Kaip atkurti išdarytą jaunuolyną ar lopyti jame atsirusias retmes?

Pažiūrėkime, kaip kasmet miestuose prie „Maksimų“, „Iki“, kitų prekybos centrų, turgavietėse prekiaujama gražiausiomis eglutėmis. Aš nesakau, kad jos visos vogtos, bet dalis tikrai yra ir iš valstybinių miško želdinių... Iš kur šimtus eglių pardavimui gauna miškų savininkai? Gal privatūs miškai tapo stebuklingai produktyvūs arba juose yra kalėdinių eglių plantacijų? Aš nė vienos tokios nemačiau.

Pagal galiojančius teisės aktus, kalėdinės eglutės kirsti leidimo nereikia. Absurdiška teisinė spraga: paaugusiam žaliai medžiui kirsti leidimo reikia, o jaunam – ne. Negi jis mažiau vertingas miškui? Reidų metu tikrinant prekytojus eglaitėmis arba sustabdžius jas vežantį transportą, miško savininkui ar

vežėjui užtenka turėti miško nuosavybės dokumentą. Ar jo privačiame miške auga kirstinos kalėdinės eglaitės, mes negalime patikrinti.

Siūlau kalėdinių eglių kirtimui įvesti leidimus. Žinoma, vien tai problemos neišspręstų, bet želdinių niokojimas sumažėtų. Tiek prekiaujantis, tiek gabenantis eglutes privalėtų turėti leidimą joms kirsti. Leidimus galėtų išduoti privačius miškus kontroliuojantys rajonų agentūrų inspektoriai, specialistai, pagal miškų inventorizacijos medžiagą patikrinę, ar toje miško valdoje gali būti kirstinų eglių.

Trečia aktualija – apie elninių žvėrių žalos apskaitą miškuose. Kasmet girininkijose vykdome elninių žvėrių padarytos žalos miškams apskaitą. Darbo daug, o naudos?.. Man irgi norisi pamatyti gražuolį elnią arba didžiakę stirną miške, bet visai nesisinori kasdien matyti jų suniokotų želdinių. Esu už pusiausvyrą ir darną miške: kiek pašaro, tiek žvėrių, ir ne daugiau. Pateiksiu pavyzdį iš savo patirties. Užpernai vykdėme retinimo kirtimą eglyne su ąžuolo priemaiša. Po kirtimo buvo palikti geriausi ateities medžiai. Širdis džiaugėsi – koks gražus ir našus augo medynas. Praeitą žiemą čia žiemojo elniai. Kas antras medis sužalotas, nulaupytas. Juos iškirtome sanitarijiniais kirtimais. Šį rudenį išretėjusį medyną pribagė vėjai. O juk medynas buvo pačiame augime. Kas kompensuos nuostolius?.. Tai tik vienas iš pavyzdžių. Todėl noriu paklausti, kaip girininkui užauginti mišką, kad būtų brandžios medienos, išsaugoti jame bioįvairovę, o neauginti tik pašarų aikštę žvėrimis? Šiai problemai spręsti siūlau:

- tobulinti žvėrių padarytos žalos apskaitos metodiką, nes ji neparodo tikrojo pažeidimų masto;

- nuo dabartinės apskaitos niekas nesikeičia – girininkai negali daryti įtakotos žvėrių skaičiui miške, todėl šį skaičių reikėtų reguliuoti ne formaliai, o atsižvelgiant į miškininkų nuomonę;

- sumedžiojamų žvėrių skaičių privaloma tvarka sieti su nustatytų pažeidimų laipsniu.

Kuršėnų miškų urėdijos Gulbinų girininkijos girininkas RAIMONDAS BERNOTAS:

Mes mišką suvokiame kaip vientisą objektą, šalies nacionalinį turtą. Esame įpareigoti rūpintis visų šalies miškų priešgaisrine ir sanitarine apsauga, miško keliais, apsauga nuo neteisėtų kirtimų ir kitos neleistinos veiklos. Spręsdami valstybinių miškų problemas, nepaliekame nuošalyje ir privačių miškų. Praeitame girininkų suvažiavime buvo kalbama apie privačių miškų priežiūros problemas. Norėčiau pasidalinti mintimis apie valstybinių miškininkų ir privačių miškų savininkų bendravimo, miškininkavimo aktualijas pastaraisiais metais.

Kuršėnų miškų urėdijos teritorijoje yra apie 12 800 ha privačių miškų, padalintų į 2800 sklypų (vidutinis privataus valdos plotas – 4,5 ha). Privačių miško valdų savininkai miškininkavimo klausimais turi kreiptis į Šiaulių RAAD Šiaulių rajono agentūros specialistus, kur vienam specialistui patikėta aptarnauti apie 11 500 ha privačių miškų. Akivaizdu, kad miško savininkas pirmiausia patarimo ar kitos pagalbos suka į artimiausią girininkiją. Be to, apžiūrint mišką natūroje galima suteikti savininkui greitą, profesionalią konsultaciją. Prižiūrėti privačius miškus mums nėra našta, bet yra spręstinių klausimų.

Privačių miškų valdos gana mažos, neretai įsiterpusios į valstybinius miškus. Kai regionuose privačių miškų naudojimo kontrolę vykdo bei leidimus kirtimui išrašo vienas aplinkos apsaugos agentūros specialistas, prižiūrintis trims girininkijoms prilygstantį miško plotą, kontrolė tampa formali. Kaip gali ir vietos girininkas gerai prižiūrėti girininkijos teritorijoje esančius visus miškus, nežinodamas, kas privačiame miške kerta, nematydamas kirtavietės brėžinio, leidimo kirsti? Todėl pamąčius važiuojantį miškavežį su mediena, kyla nerimastingas klausimas: iš privataus ar valstybinio miško vežama?.. Girininkų bendrijos taryba prašė rajonų aplinkos apsaugos agentūrų pateikti girininkijoms miško kirtimo leidimo kopijas bent 1-2 kartus per mėnesį. Džiaugiamės, kur šios tvarkos laikomasi.

Privačių miškų priežiūra, apsauga labiau turėtų rūpintis ir miško valdų savininkai. Tam sudaromos visos sąlygos: miškų urėdijose ir girininkijose teikiamos konsultacijos, kaip efektyviau ūkininkauti privačiame miške, organizuojami mokymai aktualiomis temomis. Džiugu, kad yra pareigūnų miško savininkų, kurie, aktyviai bendraudami su miškų urėdijų, girininkijų specialistais, atsakingai, sąžiningai ūkininkauja savo miške. Tačiau yra ir tokių, kurie mano viską žinantys, jiems jokių konsultacijų nereikia. Pavyzdžiui, 2009 m. miško savininkai buvo kviešti bent 3 kartus dalyvauti Kuršėnų miškų urėdijos organizuojamuose mokymuose, tačiau tik į vienus mokymus susirinko 19 klausytojų. Labiausiai kelia nerimą tie, kuriems miškas – tik pasipelnymo šaltinis.

Skaudu matyti neapželdintą kirtavietę, suniokotą pomiškį, neišvežtą pūvančią medieną ar padarinę medieną, supjaustytą į malkas. Matant tokius vaizdus, darosi gaila miško, kuris neužaugo neprižiūrimas, gaila medelius sodinusių, prižiūrėjusių žmonių darbo.

Kai kuriose miškų urėdijose sudaromos miško apsaugos ir priežiūros sutartys su miško savininkais. Toks sprendimas sveikintinas ir naudingas abiem šalims. Visų pirma dėl to, kad pri-

vatus miškas bus tinkamai prižiūrimas šį darbą išmanančių specialistų. Taip pat manau, kad miškų urėdija, sudariusi sutartis su medienos pirkėjais, turi galimybę medieną parduoti brangiau nei savininkas. Žinoma, tokių miško priežiūros sutarčių sudarymas – atsakingas žingsnis, reikalaujantis nemažų miškų urėdijos įsipareigojimų ir atsakomybės.

Padedame privačių miškų savininkams, paruošdami dirvą želdiniams, užauginame sodmenų.

Deja, sunkmečiu, kai miškų urėdijose iki minimumo sumažintas darbuotojų skaičius, sustambintos girininkijos, ribotas transporto ir kuro kiekis, neįmanoma atlikti papildomų miškų priežiūros darbų mažesnėmis sąnaudomis. Manau, kad privačių miškų želdinimo ir kitais prie-

žiūros darbais galėtų rūpintis ne vien miškų urėdijose dirbantys miškininkai, bet ir papildomai į girininkijas priimti specialistai privatiems miškams (pavyzdžiui, atleistieji iš darbo mažinant etatų skaičių). Privataus miško šeimininkui būtų daug paprasčiau užsukti į girininkiją, esančią šalia miško valdos, nei vykti į miestą pas miškų kontrolės inspektorių. Tai efektyvintų ir privačių miškų priežiūros kokybę.

Lai nesupranta pažodžiui Valstybinės aplinkos apsaugos inspekcijos inspektoriai ir specialistai, kad mes, girininkai, norime iš jūsų atimti dalį darbo, bet, mūsų manymu, šių įstaigų darbuotojai turėtų palaikyti glaudesnius ryšius su miškų urėdijomis ir girininkijomis bei su privačių miškų savininkais – paprastais kaimo žmonėmis.

Privatus miškas nėra valstybinio miško konkurentas. Privačių miškų savininkai yra didelė visuomenės dalis, su kuriais atsakingai bendraudami galime tikėtis jų paramos, atsilaukiant prieš neskaiderias reformas, nukreiptas į valstybinius miškus. Todėl norėdami, kad sprendimai dėl miškų priežiūros, atsakomybės ir ūkininkavimo juose būtų naudingi miškui, žmogui ir priimami labai atsakingai.

Miškų urėdijų parduotos apvaliosios medienos kainos 2009 m. lapkritį

Sortimentas	2009 m. lapkričio mėn. vidutinė kaina, Lt/m ³	Indeksas 2009 m. sausis=100	Iš viso 2009 m. vidutinė kaina, Lt/m ³
Pušies pjautinieji rąstai	133	90.5	125
Eglės pjautinieji rąstai	142	102.9	126
Ažuolo pjautinieji rąstai	331	83.2	328
Uosio pjautinieji rąstai	126	90	126
Drebulės pjautinieji rąstai	94	94.9	88
Beržo pjautinieji rąstai	136	84.5	139
Juodalksnio pjautinieji rąstai	112	90.3	114
Pjautinieji spygliuočių smulkieji rąstai	98	96.1	91
Pjautinieji lapuočių smulkieji rąstai	78	91.8	75
Eglės popiermedžiai	62	95.4	59
Pušies popiermedžiai	63	92.6	60
Beržo popiermedžiai	74	96.1	69
Drebulės popiermedžiai	57	90.5	57
Uosio popiermedžiai	85	97.7	86
Plokščių mediena (spygliuočių)	46	85.2	48
Plokščių mediena (lapuočių)	43	82.7	45
Malkinė mediena	58	86.6	62
Iš viso apvaliosios medienos	85	94.4	86

Kainos be PVM ir transporto išlaidų

GMU inf.

ŽALIOJI AKADEMIJA –

laida apie gamtą ir visa, kas joje.
TV3, 9.30 val., šeštadieniais. Žiūrėkite

Vielos tinklai
miškų, kelių, ganyklų
aptvėrimui.

www.veva-technika.lt

Prekyba
UAB „VEVA-TECHNIKA“
Vilkaviškis, Giedriai
Mob.tel. (8-656) 74003.
Tel. (8-342) 41003.

Nr. 297/7

Turiu žurnalo
„Mūsų girios“ komplektus
nuo 1959 metų iki 2009 metų.
Besidomintys kreipkitės
į Juožą Barysą,
Maumedžių g. 4, Rokiškis.
Tel. 8 458 52 749

Latvijas Finieris koncernas

LIKMERE

Kai kiti kalba apie krizę, mes

DIDELIAIS KIEKIAIS

superkame beržo rąstus ir fanermedžius

Informacija apie supirkimo kainas ir sąlygas internete: www.likmere.lt
telefonu: +370 340 60054
e-paštu: info@likmere.lt

Labanoro girios glūdumoj – privati kartinė miško buveinė

VAIDO VYŠNIAUSKO nuotraukos

Buvęs Labanoro RP direktorius T. Tukačiauskas
ir miško savininkė B. Žentilienė

Labanoro regioninis parkas
įrėngė informacinį stendą

Kartinėje miško buveinėje iškelti inkilai

Labanoro regioniniame parke, už 7 km nuo Saldutiškio, Labanoro girios glūdumoj, šalia Alsudžio ežero pasislėpęs mažas Paalsuodės kaimelis. Nemaža jo dalis patenka į Alsudžio telmologinį draustinį, įsteigtą išsaugoti tipiškiems ir unikaliems pelkių kompleksams. Prieš 40 metų šiame kaimelyje buvo 21 sodyba, dabar belikę dešimt, iš jų tik dvi – nuolat gyvenamos. Emilija Birutė Žentilienė ir Ona Angelė Paliukienė, paveldėjusios iš tėvų mišką, jo nepardavė, neiškirto. Pasitarę su Labanoro regioninio parko direkcijos specialistais, savininkės nutarė giminės atminimui išsaugoti seno, kirvio nemačiusio miško gabalėlį, kurio plotas kiek didesnis nei 2 ha.

Paalsuodės kaime privačioje miško valdoje kartinės miško buveinės įsteigimo proga Labanoro regioninio parko direkcija lapkričio 18 d. organizavo gamtosauuginį renginį, į kurį atvyko Lietuvos miško savininkų asociacijos atstovai, šio miško savininkė Emilija Birutė Žentilienė, Labanoro regioninio parko tuometinis direktorius Tomas Tukačiauskas su specialistais bei svečiai iš Aukštaitijos nacionalinio parko, žurnalistai. Nors ankstyvo rytmečio lapkričio dangus krapnojo smulkiu lietučiu, visiems susirinkus pro debesis pradėjo šmėkščioti saulė, suteikdama renginio dalyviams džiugesnės nuotaikos, kad yra pragiedrulių ir privačių miškų tvarkyme. Šios gamtosauuginės idėjos autorius Tomas Tukačiauskas papasakojo, kaip buvo sumanyta įrengti šią kartinę miško buveinę.

O viskas prasidėjo nuo to, kad atvykusios į parko direkciją miško savininkės pasiteiravo, kokią ūkinę veiklą gali vykdyti savo 25 ha miško valdoje, esančioje saugomoje teritorijoje. Paklaustos, ar žino apie tai, jog „Natura 2000“ teritorijose už taikomus ūkinės veiklos apribojimus miškuose galima gauti

ES numatytas kompensacijas, savininkės sakė nieko negirdėjusios. Po konsultacijos jos parašė prašymą Nacionalinei mokėjimų agentūrai gauti numatytą išmoką. Bendraujant su miško savininkėmis, parko darbuotojams kilo idėja pasirašyti sutartį dėl miško apsaugos, kurioje parko direkcija įsipareigoja pastatyti prie valdos informacinį stendą, iškelti inkilų bei informuoti apie savininkėms priklausančiame miško sklype naujai aptiktas augalų rūšis. Miško savininkės įsipareigojo 10 metų nuo sutarties pasirašymo pradžios miško valdoje nevykdyti jokios ūkinės veiklos (pagrindinių ir tarpinių kirtimų), išskyrus tuos, kai iškyla pavojus elektros linijai, vėjavartos užverčia miško keliukus ar reikia apsaugoti medynus nuo miško ligų, kenkėjų plitimo. Pasirašyta miško apsaugos sutartis grindžiama savanorišku šalių susitarimu.

Renginyje dalyvavusi miško savininkė Birutė Emilija Žentilienė pasakojo, kad nuo jaunystės dienų mylėjo tėviškės gamtą, mišką, jai labai patiko klausytis paukščių čiulbėjimo. Stovėdama prie parko pastatyto informacinio ženklo „Stundžių miško kartinė miško buveinė“, B. Žentilienė kvietė ir kitus miškų savininkus pasekti jos pavyzdžiu, saugoti bei mylėti gamtą, nebūti vien vartotojais. Ne todėl, kad taip kažkas liepia, bet todėl, kad to reikia patiems. Kaip sakė miško valdos savininkė, gyvendamas mieste žmogus pavargsta nuo triukšmo, skubėjimo, o atvažiuavęs į mišką atgauna jėgas, dvasinę ramybę. Tikėjimės, kad ši graži labanoriečių iniciatyva sulauks pritarimo tarp gamtą mylinčių miško savininkų.

ONA DROBELIENĖ
VAIDAS VYŠNIAUSKAS

Žinotina apie kartinės miško buveinės:

- * Kartinės miško buveinės (KMB) šalies miškuose pradėtos identifikuoti 2001 m.
- * Iki 2007 m. inventorizuota 8906 KMB 26,5 tūkst. ha šalies miškų, iš jų 21,4 tūkst. ha – valstybiniuose miškuose, 3,4 tūkst. ha – privačiuose ir 1,7 tūkst. ha – rezervuotuose privatizuoti miškuose. Išskirta 18 tūkst. ha – KMB ir 8,5 tūkst. ha potencialių KMB;
- * Pagal 2007–2013 m. ES paramos programą „Miškų aplinkosaugos išmokoms“ numatyta skirti per 34 mln. litų, dalis šių išmokų skiriama miško savininkams už įsteigtas kartinės miško buveines.

Žodis skaitytojui

Spustelėjus šalčiams, ankstyvą gruodžio sekmadienio rytą suskambo telefonas. Senokai mūsų klubo medžioklėse nebesirodantis kaimo medžiotojas, emociškai šaukėsi pagalbos. Gulbė prišalo! Ką daryti?

Nors, jau tris dešimtmečius besisukdamas medžioklės ir gamtosaugos orbitoje, kiekvieną žiemą sulaukiu ne vieno ir net ne dešimties tokių skambučių, kiekvieną kartą kūną užlieja maloni šiluma. Ačiū Dievui! Lietuvoje, net ir kaime, dar ne visi užkasinėja gyvus šuniukus, mēto šunis nuo aukštų tiltų ar girdo juos klėjais.

Smulkiai išklausinėjęs poną Kazimierą, toks man paskambinusio medžiotojo vardas, suprantu: gulbė dar neprišalo. Ji plaukioja viduryje ežero likusioje properšoje. Bet Kazimierui vis tiek neramu. Kas bus, kai properša užšals. Gal jam reikėtų su valtimi bandyti prasilaužti per ledą iki properšos ir sugauti vargšę gulbę? Ir gal aš galėčiau atsiųsti jam į pagalbą porą jaunų tų apylinkių medžiotojų? O gal galima iškviesti specialias gelbėjimo tarnybas?

Raminu Kazimierą: ne kiekviena gulbė ar antis, plaukiojanti properšoje – nelaimė. O galvoje kirba klausimėlis: kažin, ar puikioji mūsų žiniasklaida negalėtų, bent dalelę savo dėmesio, skiriamo iškrėpėliams, gyvūnų kankintojams, skirti tokiems paprastiems žmonėms, kaip Kazimieras?

Galų gale pavyksta Kazimierą įtikinti: palauk ir pažiūrėk, ką gulbė darys toliau. Neprabėgus nė porai valandų – vėl Kazimiero skambutis. Šį sykį balsas visai kitoks. Iš karto po mūsų pokalbio į properšą atsikrdo dar dvi gulbės. Kiek paplaukiojęs, visas baltų gražuolių pulkelis sėkmingai pakilo ir nuskrido Kazimierui nežinoma kryptimi.

Ačiū Dievui. Ačiū, kad dar yra tokių žmonių, kaip Kazimieras. Ačiū, kad gulbė buvo ir liko sveika. Ačiū, kad pavyko sutaupyti keletą šimtų vargstančios valstybės litų (juk nuoširdžiausi Kazimiero ketinimai padėti gulbei galėjo ant kojų sukelti visą būrį valstybės tarnybų).

O galvoje vis tiek kirba klausimėlis. Kažin, ar protingieji bankų ir kitų, pinigais aptekusių institucijų analitikai, nepriklausomi ekspertai ir šiaip ekonomikos šamanai negalėtų suskaičiuoti, kiek nuostolių valstybė patiria, kai žiniasklaida savaitėmis mėgaujasi makabriškais gyvūnų kankinimo vaizdeliais, ugdydama tokių „herojų“ pasekėjus (darbo turi ir policija, ir prokuratūra, ir teismai) ir kiek pavyktų sutaupyti, jeigu žiemos pradžioje, kartu su įtaigia reklama, kas atsitinka, kai vairuoji išgėręs, būtų paprastai, suprantamai, bet kompetentingai aiškinama: ką paprastam, sunkmečio užguitam, bet sielos jautrumo nepradusiam žmogui daryti, kai pamato properšoje plaukiojančią gulbę ar antį (lengviau atsikvėptų paskutinius kuro lašus savo automobiliuose skaičiuojantys gamtosauugininkai, gaisrininkai).

Sveiki sulaukę paskutiniųjų dvidešimt pirmojo amžiaus pirmojo dešimtmečio metų – tai mistinių datų gerbėjams.

O visiems kitiems – nei plauko, nei tauko. Ir harmonijos – gamtoje ir gyvenime.

EUGENIJUS TIJUŠAS

Lietuvos medžioklės trofėjų paroda

SELEMONO PALTANAVIČIAUS fotoreportažas

Didžiosioms metų šventėms Bistrampolio dvaras (www.bistrampolis.lt) pasipuošė ne tik medžioklės trofėjais, bet ir vietos auksarankių sukurtais šiaudinėmis skulptūromis

Žirgai, vėliavos ir žinoma skalikai, atributai, be kurių medžioklė prieš šimtą ir daugiau metų buvo neįsivaizduojama

Lietuvos medžioklės trofėjų parodą atidarė Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugijos pirmininkas prof. R. Benetis

Parodos atidarymo ceremoniją papuošė jungtinio Kwidzyno miesto (Lenkija) ir Vilniaus medžiotojų draugijos medžioklinių ragų orkestro muzika

Medžioklės trofėjų simfonija

Teritorijos talpa ir miško apsauga

Pastaraisiais metais spaudoje pasirodė pasisakymų, kritiškai vertinančių teritorijos talpos elniniams žvėrims teoriją. Vieni ją vertino kaip primityvią, kiti, abejodami metodu, parengė medžioklės plotų tinkamumo kanopiniams žvėrims ir kitiems gyvūnams vertinimo kriterijus, dabar taikomus medžioklėtvarkos projektuose. Treti teigė, kad laikant maksimalų elninių žvėrių tankį, miško apsaugos nuo jų problemą teks spręsti techninėmis priemonėmis.

Žymus amerikiečių mokslininkas A. Leopoldas teritorijos talpos (*carrying capacity*) sąvoką iškėlė ir moksliskai ją pagrindė dar 1933 m., tirdamas JAV Arizonos valstijos Kaibabo plynaukštėje gyvenančios juodauodegių elnių populiacijos gausumo kitimą. Išnaikinus vilkus, pumas, lokius ir kojotus, šių elnių pagausėjo nuo 4000 (1910 m.) iki 100 000 (1924 m.), o 1939 m. sumažėjo iki 10 000, nes elnių skaičiui daug kartų viršijus teritorijos talpą, jie pradėjo kristi iš bado. Savo knygoje „Smėlio grafystės kalendorius“, išverstoje į lietuvių kalbą (V., 1987), A. Leopoldas šią problemą populiariai aprašė taip.

„Aš tada buvau jaunas ir apimtas medžiojimo karštingės. Kuo mažiau liks vilkų, tuo daugiau atsiras elnių, galvojau, vadinasi, visiškai išnaikinus vilkus, medžiotojams būtų tikras rojus... Nuo to laiko stebėjau, kaip valstija po valstijos atsikratė vilkų. Aš mačiau, kaip kalnų, kur buvo išnaikinti vilkai, pietų šlaituose daugėja, tar-

si randų ir raukšlių, elnių naujų takų, kaip visi tinkami ėsti krūmai ir jauni medžiai buvo skainiojami, kurį laiką dar vegetavo, o vėliau nyko. Šitoks kalnas atrodė taip, tarsi kažkokia antgamtiška jėga būtų pasidaravusi sodo žirkėmis. O po to ateina badas, ir nuo per didelio gausumo žuvusių ištisų elnių kaimenių, apie kurias svajojo medžiotojai, kaulai boluoja saulėje, apraizgyti trūnijančių šlavijų, arba irsta po kadagiais be apatinių šakų.

Mano galva, elniai visą gyvenimą mirtinai bijo vilkų, o kalnas – elnių, ir galbūt net labiau. Juk suėstą vilkų elnią, bandos vedlį, po metų, kitų pakeis paaugęs kitas, tačiau kas pakeis, net praėjus dešimtmečiui, elnių nugraužtą augalijos dangą?“

Šiais laikais miško augalijos ir elninių gausos ekologinės pusiausvyros klausimas, ypač šalyse, turinčiose dar daug natūralių miškų, tokiose kaip JAV ir buvusioje TSRS, sprendžiamas taip. Pirmiausia nustatomos medelių ir krūmų rūšys, kuriomis žiemos ganyklose minta stirnos, elniai, briedžiai, tų rūšių sutinkamumo dažnumas, gausa, skaymo intensyvumas ir sudedamoji dalis mityboje. Išsiaiškinama elnių rūšių konkurencija dėl įvairių medelių bei krūmų. Toliau, priklausomai nuo augaviečių sąlygų, medynų rūšinės sudėties, amžiaus ir skalsumo grupių, pomiškio ir trako tankumo, nustatomi medelių ir krūmų vienmečių ūglių ištekliai. Tiriant sumedžiotų žvėrių skrandžių turinį, nusta-

tomi bendri poreikiai žiemos pašarams ir medelių bei krūmų ūglių sudedamoji dalis mitybos racione per parą ir visą žiemą. Be to, svarbu nustatyti medelių ir krūmų ūglių kiekį, kuris gali būti sunaudotas pašarams be žalos miškams atželti. Žinant tai, apskaičiuojama miškų talpa stirnoms, elniams, briedžiams ir sąlyginiams elniams (1 briedis ~ 3 elniams; 1 elnias ~ 4 stirnoms), kuri išreiškiama šių žvėrių skaičiumi miško ploto vienetu (100 arba 1000 ha). Tam tikras medelių ir krūmų ūglių kiekis elninių mitybos racione būtinas, ypač briedžiams ir stirnoms. Net taurieji elniai pirmenybę teikia medelių ir krūmų ūgliams, krūmokšniams. Kiekvienos elninių rūšies mityba atitinkamų fizinių ir cheminių savybių pašarais priklauso nuo visos jų virškinimo trakto sandaros. Šiems žvėrims ėmus maitintis neįprastais pašarais sutrinka virškinimo ir medžiagų apykaitos procesai. Ilgiau sutrikus normaliai mitybai, jie gali pradėti kristi. Prof. A. Banikovas straipsnyje „Belovežo giria“, išspausdintame knygoje „Tarybų Sąjungos rezervatai“ (M., 1970) rašė, kad „Natūralių pašarų stoką XIX a. pabaigoje beviltingai stengtasi panaikinti papildomu šėrimu. Lėšos pašarų paruošimui 1895-1901 m. padidėjo 27 kartus. Tačiau briedžių ragai buvo be menčių, blogus ragus turėjo ir elniai, miškui grėsė pražūtis, pasitaikydavo žvėrių kritimų, o stumbrai beveik nustojo daugintis.“ Medelių ir

MARJONO BERNOTAVICIAUS nuotrauka

SELEMONO PALTANAVICIAUS nuotrauka

Profesorius Vytautas Padaiga, elninių žvėrių ekologijos ir miško želdinių bei medynų apsaugos nuo šių žvėrių tyrinėtojas, ilgametis „Mūsų girių“ redakcinės kolegijos narys, kuriam karjeros pradžioje yra tekę padirbėti mūsų žurnale literatūriniu darbuotoju, prieš pat didžiąsias metų šventes – gruodžio 22 d. – pažymėjo 75-mečio jubiliejų.

Moksliniam darbui Miškų institute jis atidavė 39-erius metus; paskutiniosios pareigos, iš kurių 1999 m. išėjo į užtarnautą poilsį, buvo Miško apsaugos ir medžioklėtyros laboratorijos vedėjas. Yra išradęs 6 repelentus, parašęs monografijas „Miškas ir elniniai“, vadovėlį „Medžioklės ūkio biologiniai pagrindai“, daug mažesnių mokslinių veikalų, o kartu yra kelių monumentalių leidinių bendraautoris. Pagal savo paties sukurtą programą dešimtmetį (1989–1999 m.) skaitė paskaitas Miškų fakulteto studentams.

Išėjęs į pensiją prof. Vytautas Padaiga rašo straipsnius (tarp kitų leidinių – ir mūsų žurnalui), domisi miškų reikalais. Teko profesorių sutikti praktiniuose pasitarimuose, organizuojamuose miškų urėdijose, padiskutuoti, įsitikinti, kad jam aktualūs visi miškų reikalai, ne tik miško želdinių ir medynų apsauga nuo žvėrių. Kaip visada p. Vytautas santūriai geros nuotaikos, geranoriškas, kur reikia – kritiškas, nekeičiantis savo nuomonės pagal situaciją ir labai principingas. Principingesnio žmogaus man dar nėra tekę sutikti. Ir, vargu, ar teks...

Gyvenimas užgrūdino, prigimtis nepašykštėjo.

JŪRATĖ REČIŪNIENĖ

krūmų ūgliai stirnų mitybos racione žiemą sudaro vid. 60 proc., tauriojo elnio – 50 proc., briedžio – 99-100 proc. Esant ūkiškai leistinam šių žvėrių tankiui, pašarų sunaudojimas žiemą pušų jaunuolynuose negali būti didesnis kaip 20 proc., lapuočių medelių ir krūmų – 40 proc., o esant ekologiniam tankiui, atitinkamai – 30 ir 50 proc. Leistinas ūglių sunaudojimas krūmokšninėse žiemos ganyklose (mėlynė ir viržis) atitinkamai sudaro 25 ir 50 proc. Nustatant elninių žvėrių tankį pagal jų mitybos racioną sudarančią medelių, krūmų ir krūmokšnių vienmečių ūglių sudedamąją dalį, jų išteklis žiemos ganyklose ir leistiną sunaudojimo pašarams kiekį, sprendžiama ir ekologinės pusiausvyros išlaikymo tarp miško augalijos ir elninių žvėrių gausos problema.

Prof. A. Leopoldo pasiūlytas ir prof. P. Jurgensono (1959 m.) išplėtotas teritorijos talpos nustatymo elniniam žvėrimis metodas grindžiamas minimumo dėsniu. Jie nurodė, kad minimumo faktoriais elniniam žvėrimis yra žiemos natūralių pašarų, t.y. medelių, krūmų bei krūmokšnių vienmečių ūglių ištekliai.

Dabar Lietuvoje medžioklės plotų tinkamumas kanopiniams žvėrimis įvertinamas (balais) pagal mitybos są-

lygas, antropogeninį poveikį, miško masvyvo plotą, saugomų ir rekreacinių teritorijų buvimą, gyvūnų poveikį retiems ir nykstantiems augalams bei jų buveinėms. Be to, šernams papildomai dar įvertinamos slėpimosi sąlygos ir jų poveikis retiems ir nykstantiems gyvūnams (Pėtelis, Brazaitis, 2003, 2005). Tai iš tiesų labai išsamus ir beveik visus aplinkos veiksnius apimantis medžioklės plotų tinkamumo kanopiniams žvėrimis įvertinimas. Pagal gautų balų sumą medžioklės vienetams nustatoma medžioklės plotų boniteto klasė ir ją atitinkantis kanopinių žvėrių tankis 1000 ha miško. Įdomu buvo palyginti šiuo metodu apskaičiuotą kanopinių žvėrių tankį su mūsų nustatytu pagal minimumo faktorių elninių žvėrių tankiu (Padaiga, 1984, 1996; Petružis, Padaiga, 1980). Be to, šernų tankio normatyvus mes nustatėme pagal miškų aplinkos sąlygų palankumą ir žemės ūkio kultūrų, kaip pagrindinių augalijos vegetacijos periodo ganyklų, pakenkimo laipsnio priklausomybę nuo šernų tankio (Janulaitis, Padaiga, 1987). Kanopinių žvėrių ekologinio tankio normatyvus, nustatytus pagal minimumo faktorių ir medžioklės plotų tinkamumą, pateikiame lentelėje.

Kanopinių žvėrių mitybos žymės

1 lentelė. Kanopinių žvėrių tankis

(skaitiklyje – ekologinis, vardiklyje – pagal medžioklės plotų tinkamumą)

Miškai	Žvėrių skaičius 1000 ha miško žemių *			
	briedis	elnias	stirna	šernas
Lapuočių ir lapuočių su eglėmis (vyrauja garšvinės ir vikšvinės – įvairiažolės miško tipų serijos)	6-7/7	21-25/40	50-80/80	15-20/40
Mišrūs eglių - lapuočių (vyrauja kiškiakopūstinės ir kiškiakopūstinės-mėlyninės miško tipų serijos)	5-6/6	16-20/30	30-50/60	10-15/30
Pušynai su eglėmis (vyrauja brukninės-mėlyninės ir mėlyninės miško tipų serijos)	3-4/4	16-20/20	30-50/40	10-15/20
Gryni pušynai (vyrauja kerpinės ir brukninės miško tipų serijos)	2-3/3	5-10/10	10-20/20	5-10/10

* Skaičiavimui naudojami ekvivalentai: 1 briedis ≈ 3 elniams; 1 elnias ≈ 4 stirnoms.

Kaip matome, pagal minimumo faktorių ir medžioklės plotų tinkamumą nustatytas ekologinis briedžių ir stirnų tankis sutampa. Tačiau tauriųjų elnių ir šernų tankis, nustatytas pagal medžioklės plotų tinkamumą, lapuočių ir mišriuose eglių-lapuočių miškuose yra 1,5-2 kartus didesnis. Žemės ūkio naudmenų sąskaita padidintas tauriųjų elnių skaičius neišsivers be miško natūralių pašarų žiemą, t.y. medelių bei krūmų ūglių ir žievės, kurių jų mitybos racione turi būti apie 50 proc. O tai padidins ūglių skabymą ir žievės laupymą. Skirtingais metodais nustatytas elninių žvėrių ekologinis tankis patvirtino minimumo dėsnio veikimą medžioklėtyroje.

Anksčiau buvo nustatyta, kad stirnų ir elnių kaimenės, peraugusios miškų pašarinį talpumą, toliau gausėja žemės ūkio naudmenų sąskaita. Normaliomis arba gilesnėmis žiemomis, kai 10-30 cm storio sniego danga laukuose išsilaiko 70-80 dienų, stirnų ir elnių ganyklų apkrovos miškuose padidėja 2-3 kartus (V. Padaiga, 1998; 1996). Tai gresia katastrofa miškui ir žvėrimis. Štai 1969 m. stirnų populiacija, pasiekusi didžiausią gausumą (~71000), po 1969-1970 m. žiemos sumažėjo beveik perpus. Nuo 1980 m. taurieji elniai periodiškai ėmė gaišti šiaurinių urėdijų, ypač Joniškio ir Šiaulių, miškuose. Katastrofiškai gaiso 1986-1987 m. žiemą, kai 1000 ha miškų pavasarį buvo rasta maždaug po 30 kritusių elnių. Mes nagrinėjome kanopinių žvėrių ekologinį tankį, kurio siekia medžioklės ūkis. Miškų ir žemės ūkiui priimtinas ūkiškai leistinas kanopinių žvėrių tankis, kuris yra mažesnis už ekologinį.

Pagrindinė elnių žvėrių miškų ūkiui daromos žalos priežastis yra ekologinės pusiausvyros suardymas tarp žiemos ganyklų miškuose talpos ir šių žvėrių tankio. Todėl svarbiausia biologinė miško želdinių, žėlinių ir medynų apsaugos nuo elnių priemonė – paslankios ekologinės pusiausvyros išlaikymas tarp miško augalijos ir gyvūnijos.

Šiuolaikinės mechaninės želdinių, žėlinių ir medynų apsaugos priemonės yra brangios ir, negaunant iš savivaldybių pakankamai lėšų prevencinėms miško apsaugos nuo žvėrių priemonėms, jų taikymas yra ribotas. Tvorų efektyvumas priklauso nuo elninių žvėrių tankio. Kai trūksta natūralių žiemos pašarų, gyvūnai įveikia bet kokiais kliūtis. Peršokus per tvorą vienam elniui, ta pačia trajektorija peršoka visa banda. Briedžiai atsistoja ant užpakalinių kojų, priekines padeda ant tvoros viršaus ir taip persirita. Jie įveikia net spygliuotos vielos

tvoras, palikdami ant jos plaukų kuokštus. Stirnos vaikšto tvorų pakraščiais, kol susiradusios mažiausius tarpelius pralenda. Be to, aptvėrus vienus sklypus, žala padidėja kituose. Iš cheminių miško apsaugos nuo žvėrių priemonių naudojami lietuviškas repelentas G-4 ir vokiečių gamybos „Cervacol extra“. Kai viršūniniai ūgliai tinkamai aptepami, o žiemos ganyklų (lapuočių sąžalynai kirtavietėse, pomiškis ir trakas medynuose, krumokšninės ganyklos, medžių kirtimo atliekos ir kt.) būklė gera, šių repelentų efektyvumas yra 95-100 proc. Trūkstant natūralių žiemos pašarų, jų efektyvumas labai sumažėja. Vakarų šalių miško apsaugos nuo žvėrių vadovuose rašoma, kad repelentų efektyvumas priklauso nuo penkių sąlygų: elninių žvėrių tankis turi atitikti jų natūralių žiemos ganyklų talpą; žvėrių koncentracija leistina tik medynuose, kuriems negresia ūglių skabymo ir žievės laupymo pavojus; žvėrių trikdymas turi būti minimalus, kad jie nesikoncentruotų pažeidžiamuose želdiniuose ir medynuose; repelentų komponentinė sudėtis turi atitikti jų standartus; žvėrimis pripratus prie vieno repelentų, juos reikia pakeisti kitais.

Taigi nesubalansavus elninių žvėrių tankio su žiemos ganyklų miškuose talpa, techninėmis priemonėmis apsaugoti želdinius, žėlinius ir medynus yra problematiška. Didelės išlaidos čia dažnai nepasiteisina. Be to, nesubalansavus elninių žvėrių tankio su miško žiemos ganyklų talpa, po įvairių kirtimų ir želdinių įveisimo atsiradusių žiemos ganyklų potencialaus produktyvumo nesulaukiama, nes jos nugamos dar užuomazgoje.

Daug patirties šiais klausimais sukaupė Vokietijoje. M. L. Wolfe ir F. Ch. V. Berg straipsnyje „Elniniai ir miškininkystė Vokietijoje. Pusė šimtmečio po A. Leopoldo“ (*Journal of Forestry*, 1988, Vol. 86, Nr.5, p. 25-31) pateikia įdomių faktų apie buvusios VFR miškus ir medžioklės ūkį. Dar 1936 m. A. Leopoldas tame pačiame žurnale paskelbė straipsnį „Elniniai ir Dauervaldas Vokietijoje“, kuriame nagrinėjo elninių medžioklės ūkio ir miškų ūkio santykius Dauervaldo miškų ūkio sistemos kontekste. Ši miškų ūkio sistema, be kitų priemonių, turėjo pakeisti dirbtinį miškų želdinimą jų savaiminiu atžėlimu. Tai, anot A. Leopoldo, galėjo sukurti palankius faunai miškus ir įvairiaamžius medynus. Iki tol miškai buvo atkuriami veisiant spygliuočių, ypač eglių, monokultūras. Dėl to, trūkstant natūralių žiemos pašarų, elniniai ėmė daryti žalą miško želdiniams, skabydami sodinukų ūglius ir laupydami medžių žievę. Vokiečių miškininkai buvo priversti taikyti brangias miško apsaugos priemones – aptverti želdinius, apsaugoti medžių kamienus nuo žievės laupymo ir kt. Nedaug padėtis buvo pasikeitusi ir po pusės šimtmečio.

Dėl labai didelio tauriųjų elnių ir stirnų tankio, 2-3 kartus viršijančio buveinių talpą miškuose, miškų ūkiui daromi nuostoliai ir išlaidos želdiniams bei medynams apsaugoti siekia 200 mln. dolerių kasmet. Tai sudaro apie 10 proc. miško produkcijos vertės. Siekiant sumažinti elnių ir stirnų daromus nuostolius miškų ūkiui, dedamos pastangos reguliuoti šių žvėrių tankį. Tačiau valdžios struktūrose yra labai stiprūs lobistai, ginantys medžiotojų interesus. „Manoma, kad spaudžiant visuomenei, elninių žvėrių tankis bus modifikuotas ir taikoma artima natūraliam miškui miškininkystės sistema,“ – baigia savo straipsnį M. L. Wolf ir F. Ch. V. Berg.

Prof. habil. dr. VYTAUTAS PADAIGA

Afrika, Rusija, Kanada, Aliaska, Grenlandija, N. Zelandija, Pietų Amerika...

Antano Truskausko Pl FELIS

Medžioklė visame pasaulyje

Tel.: (+370 5) 2330009, 2337780
Faks: (+370 5) 2130200
Mob. tel. (+370 698) 89 240
El. paštas: felis@takas.lt

Populiariausios medžioklės:

- sibirinis ožys Kirgizijoje;
- medžioklė Pietų Afrikoje;
- medžioklė Namibijoje;
- juodoji meška Kanadoje;
- didysis Afrikos Penketas (buivolas, leopardas, liūtas, dramblys, raganosis);
- Dagestano turas Kaukaze;
- medžioklė Aliaskoje;
- maralas ir sibirinis ožys Altajuje;
- rudoji meška Sachaline;
- briedžiai gigantai Čiukotkoje;
- mėlynasis avinas Kinijoje.

www.hunting-world.com

Dovanojome kalėdinę nuotaiką

Pirmąjį gruodžio savaitgalį medžiai švenčia savo dieną. Vieni susispietę į milžiniškas girias, kiti – išsirikiavę alėjomis, dar kiti vieniši. Ir Alytaus rajono Makniūnų pagrindinės mokyklos kieme augantys medžiai buvo papuošti. Kartu su jais medžių dieną šventė mokyklos būrelis JMB „Dainava“ nariai, vadovaujami mokytojos Gitos Žogelienės. Šventei ruošmės iš anksto: rinkome gamtinę medžiagą, ieškojome naujų idėjų, kaip išradingiau papuošti mokyklos kieme augančią sidabrą pasipuošusią žaliaskarę, kad visą gruodį džiugintų mokyklos bendruomenę, skleistų kalėdinę nuotaiką. Juk tokį rudenišką gruodį spalvų labai trūksta.

Dekoracijas gaminome iš makaronų, eglės, pušies ir maumedžio kankorėžių, ne-

apsieita ir be floristikos elementų. Greitai mūsų žaliaskarė buvo padabinta auksu žvilgančiais eglės kankorėžiais, pušies kankorėžių burbulais, variu dengtomis makaronų snaigėmis, daugybe spindinčių paukštelių. Gražu! Ir patiems taip gera!

Išvydę tokį grožį, nenorėjo nusileisti ir mokyklos ketvirtokai. Jie su mokytoja Ilona

Petroviene papuošė kitoje mokyklos pusėje augančią nedidukę eglutę. Mažieji papuošimus gamino iš antrinių žaliavų, eglės kankorėžių, net kvapo eglutei nepagalėjo – išpuošė ją apelsinų riekelėmis. Ir patys džiaugiasi, ir kitus džiugina. Išties smagu! Kvepia Kalėdomis...

Alytaus rajono
Makniūnų pagrindinės mokyklos
JMB „Dainava“ nariai

Geriau jaučiamės švariame miške

Gyvenu kaime. Pastebiu, kaip buitinėmis atliekomis teršiami miškai, vandens telkiniai bei pakelės. Įžvelgiu ekologines problemas, pati suprantu, kad taip neturėtų būti. Su draugais tvarkome savo kiemą ir visos gyvenvietės aplinką. Tai darome ne todėl, kad mums liepia ar prašo, bet, kad patys geriau jaučiamės tvarkingame miške, švarioje aplinkoje.

Jau trejus metus esu jaunųjų miškininkų būrelio „Pelkinukas“ narė. Per šį laiką išmokau ir supratau daug svarbių dalykų. Žaidžiau žaidimą „Honoloko sala“ ir stengiausi pritaikyti savo žinias šios mažos salos aplinkai išsaugoti. Su kitais būrelio nariais rašėme įsipareigojimus, piešėme plakatus. Skatiname visus elgtis atsakingai.

Po talkos miške

Gamtoje pastebėjau natūralių medžių grožį ir paprastumą. Fotografuoju paukštelių, medžių ir gėles. Džiaugiuosi gražiomis kitų fotografų nuotraukomis.

Mokyklos aplinką papuošėme 40-čia pušaičių. Vasarą laistome, ravime. Kartais turime atsodinti, bet mus džiugina kiekvienas prigijęs medelis. Svajojame kada nors pasivaikščioti po gražų pušynėlį.

Neseniai vyko į Vilnių dalyvauti konkurse „Žaliasis rūbas“. Pristatėme tęstinį projektą „Mūsų darbai žemei“. Pabuvojome Vilniaus paslaugų verslo darbuotojų profesinio rengimo centre, stebėjome, kaip mokomasi įvairių profesijų. Visus sužavėjo fotografavimas, darbai iš odos, interjero dizainas. Pasisėmėme daug minčių, kaip gaminti atvirukus iš džiovintų lapų, kaip daryti kitus meninius darbus.

Mums malonu stengtis dėl gamtos, o tai darydami stengiamės ir dėl savo ateities.

GINTARĖ RAGAUSKAITĖ
Kupiškio rajono Almos Adamkienės
pagrindinės mokyklos
JMBB „Pelkinukas“ narė

Belaukiant švenčių

Šilalės rajono Pajūrio Stanislovo Biržiškio vidurinėje mokykloje yra gamtą mylinčių mokinių būrelis „Aš – miško bičiulis“. Jam vadovauja chemijos mokytoja Jurgita Beišytė, o globėjas yra Tauragės miškų urėdijos Pajūrio girininkijos girininkas Ričardas Poška. Nors būrelis oficialiai įsikūrė tik 2008 m. rugsėjį, tačiau šie mokiniai nuo mažumės yra ištikimi gamtos globėjai bei mylėtojai. Kiekvieną rudenį renka įvairių medžių ir krūmų sėklas, pavasariais švarina mišką, renka šiukšles, kai tik girininkas pakviečia, sodina medelius.

Artėjant Šv. Kalėdoms ir Naujiesiems metams, miško bičiuliai prisideda mokykloje prie šventinės nuotaikos kūrimo. Kiek-

vienais metais Pajūrio girininkija dovanoja eglių ir jų šakelių, mokiniai jas puošia. Taip smagu, kai už lango šaltis ir sniegas, o namuose sakų aromatą ir žalią ramumą dovanoja eglutė. Tačiau ne kiekvienuose namuose ją rasime, o ypač pas senus, bet labai nuoširdžius žmones.

Šiomet gruodžio 18 d., vykdamą akciją „Parsinešk Kalėdas į namus“ prisidėjome ir mes. Būrelio nariai aktyviai ruošėsi šventėms: beldėsi į senelių namus, dovanojo kalėdinius sveikinimus, atnešė iš Tauragės miškų urėdijos girių išrinktą eglės šakelę, nustebę klausėsi senelių pasakojimų apie jų jaunystės laikus, papročius, Kūčių nakties legendas. Visų širdyse liko abipusis džiaugsmas ir nepamatuojama nauda: vienų – sur trumpintos vienuolios valandos, sužibėjusi

šviesi Šv. Kalėdų ir Naujųjų Metų nuotaika, kitų – nuostabi gėrio, atjautos, užuojautos pamoka.

JURGITA BEIŠYTĖ
Šilalės rajono
Pajūrio S. Biržiškio vidurinės mokyklos
JMBB „Aš – miško bičiulis“ vadovė

Kazimieras Simanavičius

1912 01 06 – 2009 12 05

...Eina žmonės per gyvenimą palikdami pėdas. Vieni – gilias, paliekančias ilgą atminimą kartoms, kiti – mažiau žymias, bet irgi reikalingas, nepakeičiamas.

Įsimintinas miškininko Kazimiero Simanavičiaus gyvenimo kelias. Baigęs 1942 m. Vilniaus miškų mokyklą, jis 50 metų dirbo miškų sistemoje. Už naujovių ieškojimą, jų diegimą miškininkystėje 1971 m. jam suteiktas šalies nusipelnusio miškininko vardas. Išėjęs 1972 m. į pensiją, Kazimieras Simanavičius dar 20 metų dirbo Zarasų miškų urėdijos Dusetų girininkijos medelyne meistru, perteikė patirtį jauniems specialistams. Bet gruodžio 5-ąją baigėsi jo gyvenimo kelias...

Velionis buvo kilęs iš Molėtų rajono, Raktariškių kaimo. Miškininkystę jam teko studijuoti karo metais Vilniaus miškų mokykloje, Vilniaus universitete. Kartu dirbo Vilniaus miesto savivaldybės girininkijoje, vėliau paskirtas Labanoro miškų urėdijoje girininku.

Pokaryje, 1944-1946 m., K. Simanavičius paskirtas Jurbarko miškų urėdijos Pašvenčio girininkijos girininku, 1946-1948 m. perkeltas į įkurtą Utenos miškų ūkį Baltadvario girininkijos miško techniku. 1948-1952 m. K. Simanavičiui patikėtos Utenos miškų ūkio vyr. miškininko pareigos. Ženklausius pėdsakus miškininkystėje Kazimieras paliko 40 metų dirbdamas Zarasų miškų urėdijos Dusetų girininkijoje: 1952-1972 m. girininku, vėliau iki 1992 m. šioje girininkijoje įsteigtame medelyne.

Dirbdamas girininku, K. Simanavičius su didžiąja energija ir sodininko kruopštumu girininkijoje mažą vaismedžių medelynėlį nedrenuotoje žemėje išplėtė iki miško medelyno. Jo pastangomis 6 ha medelyno žemės rankiniu būdu buvo įrengtas drenžas, vėliau Dusetų melioratoriai nudrenavo dar 11 ha. Iš Girios miško atsivežtų liepų savaiminukų medelyne išauginti pirmieji prekiniai sodmenys. Vėliau šiame girininkijos medelyne auginta per 40 rūšių medžių ir krūmų, jų sėklas medelyno darbuotojai rinkdavo iš visų Lietuvos parkų. Dusetų girininkas pirmasis šiame krašte pradėjo medelyne auginti miško sodmenis iki pikirantų ir heisterių amžiaus, apleistose aukštos įtampos elektros trasose pasiūlė veisti miško daigynus. Jo iniciatyva prie girininkijos

pasodintas 2 ha maumedynas, išsaugotas gražus pušynas, tapę aplinkos puošmena.

Kruopščiai, sumaniai, laiku ir kokybiškai buvo atliekami ir miško darbai girininkijoje. Kazimiero pastangomis Zarasų miškų ūkis įsigijo pirmą ratinį traktorių medienai traukti. Užtat girininko pagrindinės susisiekimo priemonės tebuvo dviratis, arklys ir savos kojos. Iš čia gal ir girininko gera sveikata, ilgaamžiškumas. Jo pėsčiomis buvo išvaikščioti visi girininkijos miško sklypai, žymintis, kokios ūkinės pagalbos reikia kiekvienam medynui, pasodintiems želdiniams.

Kazimieras daug metų gražiai bendravo su Dusetų vidurinės mokyklos moksleiviais, talkinusiais jam medelyne ir miške. Jį pažinojo ir gerbė Dusetų miestelio, apylinkių gyventojai. Valdė plunksną – jo parašyti straipsniai į rajono laikraštį ir žurnalą „Mūsų girios“ liko istorijai, primins to laikmečio miškininkystės darbus ir autorių. Išėjusysis laisvalaikiu rašė išsamią Dusetų girininkijos istoriją, kuriai Lietuvos girininkijų apžiūroje skirta trečia vieta.

Mūsų atmintyje ilgam išliks puikaus, darbštus, pareigingas, nuoseklus žmogaus paveikslas, sukurtas per 97-erius prasmingo gyvenimo metus.

Nuoširdžiai užjaučiame velionio šeimą, artimuosius.

Zarasų miškų urėdijos kolektyvas

Juozas Plauska

1916 12 29 – 2009 11 24

Bebaigdamas 93-uosius, lapkričio 24 d. mirė buvęs ilgametis Kazlų Rūdos mokomosios miškų urėdijos Ažuolų Būdos girininkijos

girininkas Juozas Plauska. Šioje girininkijoje jis girininkavo beveik 37-erius metus. 1979 m. Ažuolų Būdos girininkija pripažinta geriausia tarp kitų Lietuvos miškų ūkių girininkijų, už išradinę darbą, naujovių diegimą, gerą miškų atkūrimą 1967 m. girininkui Juozui Plauskai suteiktas nusipelnusio šalies miškininko vardas, vėliau – I klasės girininko kategorija.

Velionis buvo kilęs iš smulkaus verslininko šeimos, kuri Pirmojo pasaulinio karo metais atsidūrė Minske, čia gimė ir Juozas. 1918 m. pabaigoje grįžusi į Lietuvą, karo pabėgėlių Plauskų šeima apsigyveno Alytuje. 1938 m. Juozas baigė Alytaus aukštesniąją miškų mokyklą, 1938-1939 m. paskirtas Varėnos miškų urėdijoje girininku be girininkijos, 1940-1944 m. – Rūdiškių miškų urėdijos girininku.

1944 m. vasarą, traukdamasis nuo artėjančio Rytų fronto, jis pėsčiomis atėjo į Suvalkiją, prisiglaudė Kazlų Rūdos miškų urėdijoje, kur netrukus buvo paskirtas Ažuolų Būdos

girininkijos girininku. Bet pokario gyvenimo verpetas jam čia skyrė naujus išbandymus. Kol nesibaigė karas Vokietijoje, Ažuolų Būdos girininkijos sodyboje šeiminkavo įsikūrę rusų kareiviai – sukūreno girininkijos dokumentus, archyvą, suniokojo pastatus, girininkijai kurį laiką teko išsikelti į eiguolio sodybą. 1946 m. tragiškomis aplinkybėmis netekta dviejų eiguolių, 1947 m. vėl nusiaubta girininkija, o girininkas J. Plauska pastatytas prie sienos sušaudyti. Per atsitiktinumą išlikęs gyvas, jis toliau girininkavo Ažuolų Būdoje, rūpinosi čionykščių miškų atkūrimu, apsauga. Panaikinus Ažuolų Būdos girininkiją, J. Plauskai teko 1953-1958 m. dirbti Kazlų Rūdos miško pramonės ūkyje miško ruošos punkto viršininku, techniniu vedėju. Gražioje girininkijos sodyboje, kur ir toliau gyveno J. Plauska su šeima, 1958 m. ketinta įkurdinti kolūkio kontorą. Nepartinis miškininkas išdrįso pasipriešinti tokiam Kazlų Rūdos „partkomo“ siūlymui. Bendromis miškininkų pastangomis 1958 m. balandį

vėl buvo atkurta Ažuolų Būdos girininkija, joje iki savo 70-ojo gimtadienio sumaniai girininkavo šis miškininkas.

Juozas Plauska buvo girininkas profesionalas, miškininkystės žinovas, daug dėmesio skyręs miško želdinių įveisimui, jų priežiūrai, eksperimentams. Kartu su Miškų instituto mokslininkais šioje girininkijoje įveista įvairių bandomųjų želdinių, vėliau tapusių „žaliosiomis“ mokymo ir mokslo laboratorijomis. Prie vieškelio Kaunas – Marijampolė

esantys girininkijos miškai buvo gausiai lankomi, todėl girininko rūpesčiu įrengtos kelios poilsiavietės, su žmona Lidija puoselėta girininkijos sodybos aplinka.

Velionį prisimename kaip gerą darbų organizatorių, darbštą, principingą, pareigingą, reiklų darbuotoją, kartu ir geranorišką, mėgusį bendrauti su kolegomis. Laisvalaikio jis daug metų su kitais Kazlų Rūdos miškininkais dainavo chore, iki 85-erių metų medžiojo, domėjosi buvusiu bendradarbių veikla.

Almantas Valys

1964 04 30 – 2009 12 09

Po girininkų suvažiavimo Jonavos miškų urėdijos darbuotojus pribloškė netikėta žinia apie gruodžio 9-ąją mirusį Dumsių girininkijos girininką Almantą Valį. Jam ėjo tik 46-ti...

Almantas gimė Naujojoje Akmenėje, bet 1971 m. tėvams atvykus gyventi į Jonavą, tolimesnis jo gyvenimas buvo susietas su šiuo kraštu, miškais. Baigęs 1982 m. Jonavos

pirmąją (dabar J. Ralio) vidurinę mokyklą, miesto vaikas nedvejodamas įstojo į LŽŪA Miškų ūkio fakultetą. Jį baigęs 1987 m., grįžo į Jonavą, įsidarbino tuometiniame Jonavos miškų ūkyje Užsalių girininkijos girininko padėjėju. Iš ilgamečio girininko K. Skujos pasimokęs praktinės miškininkystės, darbų organizavimo, bendravimo su žmonėmis subtilybių, 1988 m. birželį gabus, pareigin gas jaunas specialistas paskirtas atsilikusios Girelės girininkijos girininku. Čia Almantas buvo jau aštuntas girininkas. Miškai šlapi, stigo darbininkų, šlapymečiu net iki girininkijos būstinės Terespolio kaime neįmanoma būdavo privažiuoti. Žemių miestelio senbuviai atvirai kalbėjo – jaunas, nevedęs girininkas čia neištvers nė poros metų...

Almantas nepabėgo, tvirtai yrėsi į priekį. Girelės girininkijos daugiau niekas nevadino Dievo užmirštu kraštu.

1992 m. atkūrus Dumsių girininkiją ir paskyrus jos girininku Almantą, jam teko kitas išbandymas – apželdinti buvusio Gaižiūnų karinio poligono pustomo smėlio dykumas. Pirmaisiais metais stingant poligono želdin tojams patirties, Almantas imdavo sodiklį į rankas – mokė kitus ir pats mokėsi. Dabar čia ošia pušų jaunuolynai, suformuoti keliai, priešgaisrinės juostos, įrengtos poilsiavie-

Norėtusi, kad į Ažuolų Būdos miškus atvykusi pasimokyti, pasigėrėti gamtosauginiais medynais nauja miškininkų karta žinotų, kas juos sodino, puoselėjo, kad jiems išauginti reikia viso girininko gyvenimo.

Reiškiamo nuoširdžią užuojautą velionio artimiesiems.

Kazlų Rūdos

mokomosios miškų urėdijos darbuotojai

tės. Jo kantrių rankų laukė ir išdaryti Vadų miško pušynai, sudėtinga jų apsauga nuo gaisrų.

Almantas Valys buvo girininkas iš pašaukimo, tolerancijos pavyzdys kitiems. Jis nesi-skundė, kantriai dirbo pavestą darbą ir pas-tarojo meto reformų sukuryje iki minimumo sumažimus darbuotojų skaičių girininkijoje. Prieš 20 metų įsikūręs Šveicarijos gyven-vietėje, Almantas buvo aktyvus Dumsių seniūnijos tarybos, kaimo bendruomenės narys. Nė viena kaimo bendruomenės šven-tė, renginys neapsieidavo be girininko. Pas sūnų į gamtos prieglobstį persikėlė gyventi ir į pensiją išėję tėvai. Laisvalaikio Almantas mėgo keliauti.

Buvusį girininką Almantą Valį prisiminsime kaip gabų, sąžiningą, tvarkingą, nusiteikusį darbui bendradarbi, kartu draugišką, visada geros nuotaikos, linkusį bendrauti, gerano-riškai padėti. Su juo buvo gera dirbti, nes turėjo tvirtą nuomonę, nebijojo ją išsakyti, o kai reikėjo – ir apginti.

Reiškiamo nuoširdžią užuojautą ištiktiems skaudžios netekties velionio Tėvams, sese-riai Jūratei, kitiems artimiesiems.

Jonavos miškų urėdijos darbuotojai

Naujos pareigos

Aplinkos ministerijoje:

VIDMANTAS BERAZAS, dirbęs Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos direktorės pavaduotoju, 2009 m. gruodžio 1 d. paskirtas šioje ministerijoje įsteigto Saugomų teritorijų strategijos ir kraštovaizdžio departamento direktoriumi.

Generalinėje miškų urėdijoje:

VYTAUTAS KUODZEVIČIUS, dirbęs Ekonominės, finansų ir apskaitos skyriuje vyriaus-

sioju specialistu, 2009 m. lapkričio 27 d. atleistas iš šių pareigų;

LIUCIJA VIDA LEBEDAITĖ, dirbusi Teisės ir personalo skyriuje vyresniąja specialiste, 2009 m. lapkričio 30 d. atleista iš šių pareigų.

Jonavos miškų urėdijoje:

GEDIMINAS MIGAUSKAS, dirbęs šioje miškų urėdijoje miškų urėdo pavaduotoju, 2009 m. spalio 16 d. išleistas į pensiją; JUOZAS JARUŠEVIČIUS, g. 1950 m., baigęs

1973 m. LŽŪA Miškų ūkio fakultetą, buvęs Seimo narys, 2009 m. lapkričio 2 d. paskirtas miškų urėdo pavaduotoju. Prieš tai dirbo šioje miškų urėdijoje inžinieriumi.

Raseinių miškų urėdijoje:

SIGITAS KAZIMIERAS DOVYDAITIS, dirbęs šioje miškų urėdijoje vidaus audito tarnybos vadovu, 2009 m. rugpjūčio 31 d. išleistas į pensiją.

Kūryba – laisvė jausti ir mąstyti

Žymus XVIII a. vokiečių rašytojas ir filosofas Efraimas Gotholdas Lesingas, nagrinėdamas meno kūrinį unikalumą ir poveikį žmogui, teigė, kad menas turi būti gražus, o negatyvas leistinas tik iki minimalios ribos. Tikras meno kūrinys žmogų visada veikia pozityviai, nuteikia džiaugsmingai.

Per du su puse šimtmečio požiūris į meną, ypač praėjusio amžiaus antroje pusėje, kardinaliai pasikeitė, bet filosofiniai meno vertinimo aspektai tinka ir

šiandienos kūrybai. Miškininko Antano Šilingo eilėse lyg ir nedžiaugsmingos detalės (balsas ramus ir šaltas, žodis tylus ir kietas, ilgesingi sonetai) ir jausmai (nerimas širdin brenda, liūdna daros truputį) skaitytojo pesimistiškai nenuiteikia, o sukelia pasigėrėjimą ir net pakilią nuotaiką.

Iš pirmosios Antano Šilingo rinktinės „Einu pas tavę“, kurioje tilpo ne tik eilėraščiai, bet ir piešiniai, sukurti nuo jaunystės iki šių dienų, atrinkome tik kelis eilėraščius, kuriuos sąlyginai galėtume pavadinti *Meilė moteriai ir gamtai...* Vėlgi meilė kai kuriose eilėse – tik siekiamybė, bet gili ir išjausta, ir išmąstyta... Tai viena iš pagrindinių rinktinės temų, kurių yra ir daugiau.

Autorius, dirbantis Šakių miškų urėdijoje Lekėčių girininkijos girininko pavaduotoju, sako, kad kūryba – tai pirmiausia laisvė. „Čia jaučiuosi laisvas nuo kasdienybės, pamirštu rūpesčius ir nemalonumus, o kartais skubu išreikšti džiaugsimą ir dvasios pakilimą. Mano eilėraščiai – tai užfiksuotos įvairios nuotaikos, kurių nesi-stengiu viešai rodyti“...

Gal ir dažnas norėtume savo nuotakas išreikšti kūryba, tik ne kiekvienam duota... Antanui duota. O tuo labiau, ne kiekvieno nuotaikos įdomios kitiems... Antano įdomios.

Todėl tikėkimės, kad ši knygelė – pradžia kitoms rinktinėms.

JÜRATĖ REČIŪNIENĖ

ANTANAS ŠILINGAS

*Manyje atgimimas prasideda,
Ši diena – nepraėjus viltis,
Tu viena – ateitis, mano rytdiena,
Tu viena – mėnesienos naktis.*

*Mes suprantam, ką reiškia gyvenimas
Ir ką reiškia vienvietis kančia.
Taip dažnai pilnaties kažkur genamas
Aš eiles rašinėju slapčia...*

*Vėl paniręs svajonių verpetuose
Parašysiu, kad dar niekada
Ilgesinguose mano sonetuose
Neskambėjo džiaugsminga daina...*

*Šerkšnas apdengia paltus,
Rūke paskendo liepos.
Balsas ramus ir šaltas,
Žodis tylus ir kietas.*

*Blyškiai mėnulis spindi.
Slenka liepų šešėliai,
Ledo varpeliai dindi –
Tu nutilai ir vėlei...*

*Drobės, šerkšno išaustos,
Spindi lyg tavo akys,
Lūpos kietai suspaustos,
Virš galvų – medžių šakos.*

*Sniegas ir naktį baltas,
Sidabru žėri siena,
Balsas ramus ir šaltas,
O aplink sniegas... Sniegas...*

*Akmenys Liekėj tūno
Kažin kada nuskendę.
Toks, matyt, mano būdas –
Nerimas širdin brenda.*

*Tolyje mažas taškas
Greitai ateis į būtį.
Viesulas smėlį blaško,
Liūdna daros truputį.*

*Medžiai nuo vėjo linksta,
Pažeme kregždės nardo,
Tolyje taškas dingsta.
Jos nežinau net vardo...*

*Pylimu švilpauja vėjas,
Sugrūma griauštinis tolimas.
Aš vienas šičia atėjęs,
Žvalgaus į Palieknio tolimas.*

*Į mišką įstringa pievos,
Sruvena neramūs vandenys.
Krantė nužydėjo ievos.
Kodėl šią vietą taip branginu?*

*Tyli parimę čia gluosniai,
Stūkso tylus senas pylimas,
Žvalgausi į gamtą dosnią
Ir aš jaučiuosi jos mylimas.*

*Ir susitiko jie –
Banga su akmeniu,
Skubėję viens kitam
Į šaltą glėbį,
O šiandien niekas jau
Seniai neatmena,
Kaip plakėsi krantan
Purslai pamėlę.*

*Juk taip ir mes
Kažkur sudužome
Net nesupratę, kur
Kiekvienas plaukė...
Bet liko šukės –
Atminimų duženos,
Vėl blaškosi širdis,
Vėl blaškosi ir laukia...*

Sveikiname gimusius

sausį

Gruodis. Pirmas sniegas

*Ant pilkos vargo žemės,
Ant sustingusio lapkričio gruodo –
Mano liūdesio juodo,
Ant beviltiškai vienišų medžių –
Amžinos mano meilės –
Ramiai leidžiasi sniegės...*

*Lyg giesmė bažnyčioj
Ankstų kalėdinį rytą...
Tolumoj gaudžia varpas –
Jį mirtis palytėjo netyčia...*

*Sniegas – švarus ir baltas,
Lyg buvęs išpažinties,
Išlygina žemės raukšles
Kaip mirtis numirusio veidą...
Jis ir kelią baltą nuties
Iš tenai, kur kiekvienas išeina...*

*Išdidžiai stovi eglės
Prie kelio, lyg žvakės
Baltais parafino karoliais,
O dangus, nė žodžio nesakęs,
Darbuojasi uoliai –
Snaigės krenta, vis krenta ir krenta...*

*Gal, sakau, jau užtenka,
Nes išties, dievaži,
Jau į žemę dangus nusileido...*

PROSTA SPORINNI

Su 30-uju gimtadieniu

Sausio 7 d. šią sukaktį pažymėsiančią Lietuvos miškų instituto projektų koordinatoremę RASĄ MAŠALAITĘ, 8 d. – Vilniaus miškų urėdijos Parudaminos girininkijos girininką DEIVĮ GRIBAUSKĄ, 11 d. – Ukmergės miškų urėdijos miško apsaugos inžinierių EVALDĄ AŠTRAUSKĄ, 15 d. – Panevėžio miškų urėdijos darbininką Paulių ŽUDĮ, 21 d. – Pakruojo miškų urėdijos Rozalimo girininkijos valytoją RIMĄ GUDIENĘ.

Su 40-uju gimtadieniu

Sausio 1 d. šią sukaktį pažymintią Biržų miškų urėdijos pardavimų vadybininkę RAMUNĘ PETKEVIČIENĘ, 7 d. – Švenčionių miškų urėdijos miškų urėdą NAURĮ JOTAUTĄ, 10 d. – Jurbarko miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio traktorininką ŽYDRŪNĄ VIDUTĮ, 29 d. – LŽŪU Miškų ir ekologijos fakulteto Ekologijos katedros vedėją doc. VITĄ MAROŽĄ, 30 d. – Valstybinio miškotvarkos instituto 2-os eilės inžinierių RIČARDĄ IGNATAVIČIŲ.

Su 50-uju gimtadieniu

Sausio 1 d. šią sukaktį pažymintią Kėdainių miškų urėdijos vyriausiosios buhalterės pavaduotoją LAIMĄ SIRTAUTIENĘ, 6 d. – Telšių miškų urėdijos Telšių girininkijos eigulį VACLOVĄ KUNGĮ, Ukmergės miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio traktorininką VYTAUTĄ BALAKAUSKĄ, 8 d. – Zarasų miškų urėdijos Zarasų girininkijos Ežerėnų eiguvo eigulį RIČARDĄ KULBOKĄ, 9 d. – Šiaulių miškų urėdijos Gruzdžių girininkijos miško darbininką GYTĮ PYRAGĄ, 12 d. – Varėnos miškų urėdijos Rudnios girininkijos girininko pavaduotoją VYTĄ ČESNULEVIČIŲ, 17 d. – Pakruojo miškų urėdijos Linkuvos girininkijos eigulį PETRĄ ZALECKĮ, 18 d. – Kazlų Rūdos mokomosios miškų urėdijos Braziūkų girininkijos valytoją-miško darbininkę PALMYRĄ SILICKIENĘ, 19 d. – Varėnos miškų urėdijos miškotvarkos inžinierių RIMĄ TOMĄ VAINALAVIČIŲ, Šilutės miškų urėdijos Norikaičių girininkijos eigulį EUGENIJŲ ŽEMGULĮ, 22 d. – Trakų miškų urėdijos Lentvario girininkijos girininką STASĮ MILIAUSKĄ, 24 d. – Ukmergės miškų urėdijos Deltuvos girininkijos eigulę VIDĄ VALAŠINIENĘ, Biržų miškų urėdijos medvežės operatorių BRONIŲ STANKŲ, 25 d. – Kretingos miškų urėdijos medvežės operatorių JUOŽĄ MAŽIONĮ, 28 d. – Kazlų Rūdos mokomosios miškų urėdijos buhalterę IRENĄ SAUKAITIENĘ, 29 d. – Anykščių miškų urėdijos Kavarsko girininkijos miško darbininką

VIDMANTĄ ANDRIJAUSKĄ, 31 d. – Prienų miškų urėdijos Šilavoto girininkijos girininką VIDMANTĄ DEREŠKEVIČIŲ, Valkininkų miškų urėdijos Tiltų girininkijos eigulį VYTAUTĄ LEBEDNYKĄ.

Su 60-uju gimtadieniu

Sausio 3 d. šią sukaktį pažyminti Radviliškio miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio sargą-kūriką BRONIŲ PETRAVIČIŲ, 4 d. – Utenos miškų urėdijos Kuktiškių girininkijos girininką JONĄ BAREIKĮ, 7 d. – Radviliškio miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio vairuotoją ANTANĄ ILSKĮ, 9 d. – Anykščių miškų urėdijos buhalterę-kasininkę ADELĘ PILKIENĘ, 10 d. – Varėnos miškų urėdijos Kaniavos girininkijos girininką BRONIŲ PAVILONĮ, 11 d. – Kazlų Rūdos mokomosios miškų urėdijos Kazlų Rūdos girininkijos miško darbininką STASĮ VILDŽIŪNĄ, Varėnos miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio sargą RIMANTĄ NORKŪNĄ, 13 d. – Prienų miškų urėdijos miškų urėdo pavaduotoją JONĄ KOKLEVIČIŲ, Kazlų Rūdos mokomosios miškų urėdijos vyriausiąjį inžinierių JONĄ DABRILĄ, Anykščių miškų urėdijos Pavarių girininkijos girininko pavaduotoją JONĄ PALIULĮ, 14 d. – Švenčionių miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio viršininką, ilgametį miškų urėdijos profesinės sąjungos pirminką HILIARIJŲ ČEPONĄ, 19 d. – Kazlų Rūdos mokomosios miškų urėdijos san-techniką VLADĄ OTĄ.

Su 70-uju gimtadieniu

Sausio 2 d. šią sukaktį pažyminti buvusį Jurbarko miškų urėdijos darbuotoją VYTAUTĄ ŪKANĮ, 3 d. – buvusio Miškų ūkio ministerijos ilgametį darbuotoją VYTAUTĄ ALFONSA VITAITĮ, 8 d. – Generalinės miškų urėdijos Bendrojo skyriaus vedėją TITĄ MILAŠIŲ, 20 d. – buvusią ilgametę Kauno miškų urėdijos Vilkijos girininkijos girininkę DANĄ MONTVILIENĘ.

Sausio 1 d. sukanka 75-eri buvusio Kauno miško chemijos ūkio buvusiam ilgamečiam direktoriui JONUI BALINSKUI.

Su 80-uju gimtadieniu

Sausio 1 d. šią sukaktį pažyminti buvusio Širvintų miškų ūkio direktorių ANTANĄ NORVAIŠĄ, 12 d. – buvusį Biržų miškų urėdijos ilgametį girininko pavaduotoją VILGELMĄ STAKIONĮ, 27 d. – buvusį Šilutės miškų urėdijos Kintų girininkijos ilgametį eigulį ALGIRDĄ BUČINSKĄ.

Šiomet rašėme

Aktualijos

R. VASILIAUSKAS. Išgyventi sunkmetį, I-4;
R. LAPINSKAS, R. VASILIAUSKAS. Būtina plėsti energijos gamybą iš atsinaujinančių išteklių, I-6;
Sprendžiamos susiklosčiusios problemos, I-6;
V. AUGUTAVIČIENĖ. UNEP 25-oji sesija/Pasaulio aplinkos ministrų forumas, III-6;
R. VASILIAUSKAS. Kiek liks valstybinių miškų, tiek bus valstybės, IV-4;
B. SAKALAUSKAS, R. VASILIAUSKAS. Laukia neramios dienos, IV-6;
Lietuvos miškininkų sąjungoje: veiklos užmojai, IV-8;
N. PETRILIONYTĖ. Trakų žvyro karjerams – politikų dėmesys, IV-9;
K. MAKSVYTIS. Kada pagaliau bus baigta žemės reforma?, IV-10;
R. VASILIAUSKAS. LRS Aplinkos apsaugos komitete – apie valstybinių miškų valdymą, V-6;
J. ŠEPETIENĖ. Lietuvos miškininkų sąjungai – jubiliejinė sukaktis, VI-4;
V. TREPĖNAITIS. Miškas nuo valdymo reformų sparčiau neaugs, VI-8;
J. URBANAVIČIUS. Ar pajėgsime išsaugoti valstybinius miškus?, VI-10;
Valstybinių miškų valdymui tobulinti, VII-6;
B. SAKALAUSKAS, R. VASILIAUSKAS. Neramios dienos nesibaigia. Visais būdais siekiama trikdyti ir darbą, ir nuotaiką, X-6;
V. TREPĖNAITIS. Baltijos šalių miškininkų XIX-oji konferencija – Latgaloje, X-9;
R. VASILIAUSKAS. Lemia medienos rinkos dėsniai, XI-4;
V. TREPĖNAITIS. Ieškoma alternatyvių kompensacijų už negrąžintą miestų žemę, XI-6;
Girininko vaidmuo kintančioje visuomenėje, XII-4.

Miškininkystė

S. MIZARAS. Nenukirsto miško kainų taikymo problemos, I-8;
V. VASILIAUSKAS. Kad šaltose saugyklose sėkmingiau išsaugotume miško sodmenis. Patarimai, I-10; II-14;
M. ALEINIKOVAS. Biokurui tinkančių miško kirtimo atliekų išteklių įvertinimas, II-8;
V. LYGIS, V. MAROZAS. COST veikloje „Miškų tvarkymas po gaisrų Pietų Europoje“ – Lietuvos mokslininkai, III-8;
A. KULIEŠIS. Gairės darnaus miškų ūkio monitoringo kelyje, III-10;
J. RUSECKAS. Miškininkų požiūris į bebrų daromą žalą miškams, III-11;
J. DANUSEVIČIUS. Kaip formuoti miško pakraščius, III-14;
R. OZOLINČIUS, V. BAREIKA. Karpotasis ir plaukuotasis beržai: ekologinis paplitimas, III-16; IV-16;
R. VASILIAUSKAS. Laikas keisti požiūrį, III-18;
V. TREPĖNAITIS. Skatinti aktyvumą, profesinį tobulėjimą, III-22;
V. TREPĖNAITIS. Miškai bei miestų želdynai – ekosistemų stabilumo garantas, IV-14;
V. TREPĖNAITIS. Miško gaisrų prevencijai – visų dėmesys, V-9;
E. SURVILA, L. SKUODIENĖ. Iš ko formuoti miško medelynų apsaugines juostas?, V-12;

V. VERBYLA. Pigi ir efektyvi miško daigynų trąša, V-14;
Z. GLAZKO. Miško gaisrai Europoje, VI-11;
V. RIBIKAUSKAS, D. DANUSEVIČIUS. Akademikai nagrinėjo miškotyros mokslo naujovių diegimo problemas, VI-14;
R. GABRILAVIČIUS, L. BUŽINSKAS, S. ČESNAVIČIUS, R. RUTKAUSKAS. Eglės populiacijų palikuonių fenogenetinio atsako palyginamieji tyrimai, VI-16;
L. KAIRIŪKŠTIS. Kaip kertami miškai pasaulyje, VII-8; VIII-8;
A. PLIŪRA, V. BALIUCKAS. Iš kur kilę Lietuvos ažuolynai?, VII-10;
A. KULIEŠIS, A. LEKSTUTIS, J. JUODIS. Miškų registrų tvarkymas Baltijos šalyse, VIII-4;
S. MIZARAS. Miškų ūkio plėtros kai kurie aspektai, VIII-6;
E. RIEPŠAS. Pažeistų ažuolynų atkūrimo būklė ir taikytinos priemonės, VIII-10;
R. ZIZAS. Kurtinių ir tetervinų išsaugojimo problema Lietuvoje dar neišspręsta, VIII-12;
J. GIRINAS. Lietuvos ažuolynų vizija, IX-7;
A. KULIEŠIS, D. VIŽLENSKAS. Energetinės medienos panaudojimo tendencijos Baltijos regiono šalyse, X-12;
E. RIEPŠAS. Pažeistų uosynų atkūrimo ir atsikūrimo būklė ir taikytinos priemonės, X-18;
A. KULIEŠIS, D. VIŽLENSKAS. Potencialūs energetinės medienos ištekliai Lietuvoje, XI-8;
A. JUODVALKIS, S. KARAZIJA, V. MIKŠYS. Neplynų pagrindinių miško kirtimų problemos ir sprendimų būdai, XI-10; XII-17;
D. DANUSEVIČIUS. Miško medžių genetinės įvairovės svarba keičiantis klimatui, XI-13;
R. ZIZAS. Kaip sureguliuoti didžiųjų kormoranų išplitimą Kuršių nerijoje, XI-16;
G. JASINEVIČIUS. Kova su neteisėta medienos ruošia ir prekyba, XII-10;
A. KULIEŠIS, A. LEKSTUTIS. Latvijos ir Estijos miškų inventorizacijos ir miškotvarkos darbų ypatumai, XII-11;
A. VASILIAUSKAS. Europos šalių miško fitopatologų darbai ir problemos, XII-14;
R. VAITKEVIČIŪTĖ. Kadagynai Lietuvoje, XII-19.

Urėdijose

V. NAURECKAITĖ. Rekreacinės veiklos apžiūra pasibaigus, I-20; II-16;
J. REČIŪNIENĖ. Ir didžiutis, ir rūpintis yra dėl ko, I-22;
A. KULIEŠIS. Pagrindinio naudojimo biržių ir brandžių medynų apskaitos tobulinimas, II-20
V. TREPĖNAITIS. Sunkmetį lengviau išgyvena taupesni 22
J. REČIŪNIENĖ. Kas aktualu šiandien, III-24;
A. KASPERAVIČIUS. Patikima brandžių medynų inventorizacija – miškininkų diskusijų objektas, IV-20;
J. REČIŪNIENĖ. Pavasario darbams ir vasaros poilsiui, IV-22;
J. REČIŪNIENĖ. Krizei praėjus, liks darbai, V-18;
V. TREPĖNAITIS. Padėkime įminti girių slėpinius, V-22;
Apie gamtos aktualijas – Trakų miškuose, VI-20;
V. VERBYLA. Nauji selekciniai sėkliniai objektai, VI-22;
J. GIRINAS, J. REČIŪNIENĖ. Pasitelkiant gerus pavyzdžius, VI-24;
V. TREPĖNAITIS. Ieškantys suranda išeitį, VII-14;
A. KAZITĖNAS. Visada – su savo požiūriu, VIII-16;

J. REČIŪNIENĖ. Poilsui prie Nemuno stačių krantų, IX-16;
V. TREPĖNAITIS. Investicijos į šiaulių krašto miškus, IX-18;
J. REČIŪNIENĖ. Leipalingio girininkijoje, kurioje niekas nenorėjo girininkauti, IX-20;
S. BAIRAŠAUSKAS, J. REČIŪNIENĖ. Atlaikant audras, X-20;
V. TREPĖNAITIS. Abipusiai naudingas bendradarbiavimas, X-22;
K. GUDAS. Valstybiniai miškai – patikimose rankose, XI-18;
V. TREPĖNAITIS. Ar kelia grėsmę Lietuvos miškams invaziniai augalai?, XI-20;
Mintys iš trečiojo girininkų suvažiavimo, XII-22.

Privatūs miškai

V. SUCHOCKAS. Hibridinės drebulės želdinių veisimas žemės ūkiui naudotose žemėse, I-30; II-26;
N. KUPŠTAITIS. ES parama pažeistų miškų atkūrimui, II-28;
V. SUCHOCKAS. Ažuolo želdinių veisimas sėjant giles, III-28; IV-28;
N. KUPŠTAITIS. Daugiau teisių miško savininkams, IV-29;
V. VIDUGIRIS. Privačių miškų reikšmė didėja, V-24;
V. JUSAS. Miško savininkui verta žinoti, V-26; VI-26;
V. VIDUGIRIS. Dar supaprastinti ES paramos administravimą, VII-24;
G. SVENTICKAS. Ūkininkavimo tendencijos Dzūkijos privačiuose miškuose, VII-26;
R. DELTUVA, J. MAŽEIKAS, G. ČINGA. Privačių miškų tvarkymo ES šalyse patirtis ir šios problemos sprendimo keliai Lietuvoje, VIII-22;
P. LIPSKIENĖ. ES parama: konsultantės patirtis, VIII-26;
A. GAIŽUTIS. Privačių miškų savininkai rūpinasi ateitimi, IX-24;
N. KUPŠTAITIS. NATURA 2000 išmokos – Estijos patirtis, X-26;
N. KUPŠTAITIS. Kaip pelningiau ūkininkauti savo miške, X-26, XI-27.

Mokymas

Kuo gyvena Karelijos miškininkai – mokslininkai, I-17;
G. NARAUSKAITĖ. Euroforester – skandinaviska patirtis Lietuvos studentams, IV-18;
A. KRASAUSKIENĖ. E-visuomenė ir e-paslaugos, VII-20.

Medžioklė

A. KAMIČAITIS. Bloga žinia, I-33;
L. BALČIAUSKAS. Medžioti ar nemedžioti. Kas imsis dievo vaidmens, I-34;
V. PADAIGA. Dar apie stirną, II-32;
E. TIJUŠAS. Dar kartą apie kiškius, III-30;
A. BRUKAS. Medžioklės problemų grįžimas į Seimą, IV-30;
A. ULEVIČIUS. Bebrai Pabaltijo regione – „bestia non grata“, V-28;
V. PADAIGA. Miško apsauga nuo žvėrių, VI-30;
A. ULEVIČIUS. Svetimžemiai žinduoliai Lietuvoje, IX-28;
V. KLOVAS. Šventasis Hubertas, X-28;
A. KAMIČAITIS. Medžiotojų veiklos įvertinimas – medžioklės trofėjų parodos, XI-30;
V. PADAIGA. Teritorijos talpa ir miško apsauga, XII-28.

Žiema

Miškas ruošiasi sutikti Naujuosius metus

Po sniego patalais...

Pavargo saulė ir sniegai, vakaro ramumo laukia
Ledo nelaisvėje

Pėdos
Pavasario nesulaukė

Husqvarna

Turėdama didesnę nei 300 metų patirtį, šiandien Husqvarna siūlo populiariausius pasaulyje sprendimus ir įrangą miškų, parkų ir sodų priežiūros srityje. Puikiai apgalvotas profesionalių įrenginių savybių ir dėmesio naudotojams derinys užtikrina veiksmingą darbą ir nepriekaištingus rezultatus. Vis dėlto siūlome bent akimirksniui stabtelėti ir pasidžiaugti artėjančių Kalėdų nuotaika ... Nes kai vėl ateis laikas imtis įprastinių sodų, miškų ir parkų priežiūros darbų, galite būti tikri, kad mes būsimės šalia! Išsamesnė informacija ir prekybos atstovai tel: (8 37) 308 600 arba www.husqvarna.lt